

Univerzita Karlova
Právnická fakulta
Katedra občanského práva

Téma rigorózní práce:

Zásah do práva na soukromí způsobený dopravní nehodou

Encroachment on right to privacy caused by traffic accident

Konzultant rigorózní práce: Prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.

Mgr. Petra Ščasná
Senická 624/3
031 04 Liptovský Mikuláš
Prosinec 2009

„Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.“

.....

Mgr. Petra Ščasná

Na tuto stránku patří poděkování mému konzultantovi za poskytnutí cenných informací, rad a připomínek při vytváření mé práce a JUDr. Davidu Karabcovi za poskytnuté zázemí.

OBSAH

1. Úvod
2. Osobnost člověka
3. Všeobecné osobnostní právo
  - 3.1. Povaha všeobecného osobnostního práva
    - 3.1.1. Právo na soukromí
      - 3.1.1.2. Právo na respektování rodinného života
      - 3.1.1.3. Právní úprava
4. Předpoklady vzniku odpovědnosti za neoprávněný zásah do práva na soukromí
  - 4.1. Způsobilý subjekt
    - 4.1.1. Rodina
  - 4.2. Neoprávněný zásah
    - 4.2.1. Dopravní nehoda
  - 4.3. Vznik následku – nemajetková újma
  - 4.4. Příčinná souvislost
  - 4.5. Koncepce objektivní odpovědnosti
5. Obecné nároky vyplývající ze zásahu do práva na soukromí
  - 5.1. Nárok na přiměřené zadostiučinění
    - 5.1.1. Morální zadostiučinění
    - 5.1.2. Peněžité zadostiučinění
      - 5.1.2.1. Kritéria pro určení výše peněžitého zadostiučinění
      - 5.1.2.2. Promlčení práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích
      - 5.1.2.3. Vztah mezi ustanovením § 13 odst. 2 občanského zákoníku a § 444 odst. 3 občanského zákoníku

6. Specifické nároky vyplývající ze zásahu do práva na soukromí
  - 6.2. Uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy v adhezním řízení
  - 6.3. Nedostatek procesní úpravy ve správním řízení
7. Právní prostředky ochrany vůči neoprávněnému zásahu do práva na soukromí
  - 7.1. Satisfakční žaloba
    - 7.1.1 Aktivní legitimace
    - 7.1.2 Pasivní legitimace
    - 7.1.3 Příslušnost soudu
    - 7.1.4 Koncentrace řízení
    - 7.1.5. Důkazní obtíže
8. Otázka posmrtné ochrany osobnosti
9. Německá právní úprava
10. Anglická právní úprava
11. Závěr

1.Úvod

Cílem této práce je poskytnout komplexní pohled na problematiku jednoho z dílčích práv na ochranu osobnosti, a to práva na ochranu soukromí z hlediska neoprávněného zásahu způsobeného dopravní nehodou. Prostřednictvím institutu práva na ochranu soukromí byla původně fyzickým osobám garantována zejména ochrana před neoprávněným získáváním skutečností tvořících soukromí fyzické osoby a jejich zpřístupňováním veřejnosti. Pod vlivem judikatury Evropského soudu pro lidská práva nabylo ovšem právo na ochranu soukromí nový, extenzivnější rozměr. Skrze právo na ochranu soukromí jsou tedy v souladu se závěry již ustálené judikatury v současné době odškodňovány i nemajetkové újmy vzniklé na osobnostních právech dotčených osob v důsledku dopravních nehod. Tímto způsobem zaplnila judikaturní činnost mezeru v právu, kdy pojetí škody *de lege lata* mimo přímo v zákoně vymezené výjimky neumožňuje odškodňování nemajetkové újmy. Ve své práci postupuji od definice obecných institutů spojených s právem na ochranu soukromí, jako je osobnost a všeobecné osobnostní právo (kapitola II. až III.), až ke konkrétním nárokům, jež vznikají dotčeným fyzickým osobám v důsledku neoprávněného zásahu do práva na ochranu soukromí v jednotlivých odvětvích právního řádu (kapitola V., VI.). Ovšem ke vzniku nároků vyplývajících z porušení práva na soukromí musí být splněny zákonné předpoklady, jejichž podrobnému rozboru se věnuji v kapitole IV. své práce. V kapitole VII. zaměřuji svou pozornost k právním prostředkům, jimiž je možné vymáhat nároky vyplývající z porušení práva na soukromí, a to s důrazem na satisfakční žalobu, jež jako jediná v naprosté většině případů přichází v úvahu. S ohledem na fatální následky závažných dopravních nehod a délku soudních řízení zastává významnou roli v ochraně práva na soukromí institut posmrtné ochrany, jenž podrobně rozebírám v kapitole VIII. V kapitole IX. své rigorózní práce se pak věnuji srovnání s německou právní úpravou, jakožto tradičním představitelem kontinentálního právního systému, a v kapitole X. srovnání s anglickou právní úpravou, jakožto zástupcem angloamerického právního systému. Závěrečná kapitola obsahuje shrnutí poznatků nabytých při vytváření této práce a úvahám *de lege ferenda*.

2. Osobnost

Předmětem úpravy občanskoprávních vztahů je lidská osobnost a vlastnictví, což vyplývá i z ustanovení § 1 odst. 1 zák. č. 40/1964 Sb. (Občanský zákoník), ve znění předpisů pozdějších, dle kterého úprava občanskoprávních vztahů přispívá k naplňování občanských práv a svobod, zejména ochran osobnosti a nedotknutelnosti vlastnictví.

Význam ochrany osobnosti lze demonstrovat na skutečnosti, že bez lidské osobnosti by ochrana vlastnictví ztratila z podstaty věci svůj význam, jelikož k čemu by sloužila ochrana vlastnictví bez osoby vlastníka. Ochrana lidské osobnosti tedy zákonitě musí předcházet ochraně vlastnictví, čemuž odpovídá i její systematické zařazení v § 1 odst. 1 občanského zákoníku před ochranou vlastnictví.

V právních předpisech soukromého ani veřejného práva nenalezneme definici pojmu osobnost. Pojem osobnost ve své podstatě patří k pojmům mimoprávním. Z hlediska právní teorie se pak jedná o relativně neurčitý právní pojem, jehož definování není zcela jednoduché a přináší určité obtíže související s přesahem tohoto pojmu v různých vědních oborech. Přesto lze v právní teorii nalézt pokusy o definování a vymezení tohoto pojmu. „Osobnost fyzické osoby je relativně konstantním dynamickým a strukturovaným celkem, který je vztažen k individuálnímu já, do něhož se integrují všechny psychofyzikální vědomé i nevědomé činnosti, postřehy, stavy a dispozice, včetně dispozic dědičných.“¹ S ohledem na výše uvedené lze tedy říci, že osobnost fyzické osoby představuje souhrn fyzických, jakož i psychických vlastností utvářejících jedinečnou lidskou bytost. Na utváření osobnosti fyzické osoby se podílí několik faktorů. Významnou a nezastupitelnou roli hraje sociální prostředí, ve kterém fyzická osoba žije. Neméně významnou úlohu zastává rovněž genetická výbava a genetické predispozice, jež ovšem lze ovlivnit do určité míry procesem socializace a učení. Telec pak chápe osobnost jako nezadatelné dobro přirozené tvořené souhrnem tří složek, a to duchem, duší a tělem

---

¹ Fiala, J., Hurdík, J., Korecká, V., Telec, I. Lexikon Občanské právo. Ostrava: Nakladatelství Jiří Motloch –Sagit, 1997, str. 187.

v souladu se zásady filozofického principu obezřetnosti.² Jelikož právní řád neobsahuje právní definici pojmu osobnost, k jeho postupnému vymezování a obsahovému naplnění dochází až v rámci činnosti soustavy obecných soudů, jakož i v rámci činnosti Ústavního soudu. V rozhodnutí vydaném pod sp. zn. 30 Cdo 154/2007 ze dne 28. června 2007 vymezuje Nejvyšší soud ČR osobnost jako člověka, jednotlivce, subjekt poznání, resp. poznávání, prožívání a jednání ve své společenské podstatě i individuálních zvláštěnostech, jako nejmenší sociální i určitou psychofyzickou a sociálně psychickou strukturu.³ Nejvyšší soud ČR ve svém jiném rozhodnutí vydaném pod sp. zn. 30 Cdo 3125/2006 ze dne 29. listopadu 2007 pojem osobnost chápe zejména v jejím sociologickém kontextu. „Podstatou osobnosti fyzické osoby jsou její vztahy k vnímané skutečnosti, k druhým lidem, ke kulturně společenským hodnotám, k aktuálnímu stavu společensko-politického prostředí apod. Tyto vztahy se projevují ve styku s lidmi, v jednání a chování člověka, jeho kulturními výtvoři apod. Každá osobnost má obecné vlastnosti všelidské povahy, zároveň však odráží specifické historické podmínky své doby, národa, společenské zařazení, povolání a má své svérázné, neopakovatelné rysy.“⁴

S ohledem na předestřené závěry výše uvedené judikatury lze uzavřít, že na osobnost fyzické osoby nelze nahlížet pouze z hlediska psychologického a biologického, jelikož neméně významnou měrou se na formování lidské osobnosti podílejí i vztahy sociální. Osobnost fyzické osoby tak lze ve světle konstantní judikatury chápat jako složitou strukturu skládající se z jednotlivých složek, jež požívají ochrany v rámci osobnostního práva. Bez ohledu na množství jednotlivých složek koncipujících lidskou osobnost je ovšem nutné na lidskou osobnost nahlížet jako na ucelený a neoddělitelný celek. Závěrem této kapitoly lze tedy říci, že neexistuje jednotná definice pojmu osobnosti fyzické osoby. K jejímu vymezení dochází až v rámci nalézání práva jednotlivými články tvořícími soudní soustavu.

---

²Telec, I. Chráněné statky osobnostní. Právní rozhledy 2007, č.8, str. 271-281.

³Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. června 2007, sp. zn. 30 Cdo 154/2007

⁴Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. listopadu 2007, sp. zn. 30 Cdo 3125/2006

3. Všeobecné osobnostní právo

Jak již bylo zmíněno výše, osobnost a její ochrana zastávají v občanskoprávních vztazích významnou roli. Osobnost fyzické osoby je chráněna v občanskoprávních vztazích zejména zák. č. 40/1964 Sb. (Občanský zákoník), ve znění předpisů pozdějších, v rámci všeobecného osobnostního práva. Cílem všeobecného osobnostního práva je poskytovat ochranu lidské osobnosti, především zabezpečit její respektování a podmínky pro její všestranný rozvoj. Z výše uvedené definice vyplývá, že předmětem ochrany osobnostního práva je tedy osobnost fyzické osoby jako celek. Prostřednictvím ochrany poskytované jednotlivým složkám lidské osobnosti je pak poskytována ochrana osobnosti fyzické osoby jako celku.

Základní předpis soukromého práva, zák. č. 40/1964 Sb. (Občanský zákoník), ve znění předpisů pozdějších, upravuje v ustanovení § 11 problematiku osobnostního práva prostřednictvím tzv. generální klauzule. Generální klauzule obsahuje demonstrativní výčet jednotlivých osobnostních práv náležejících fyzické osobě. Občanský zákoník prostřednictvím generální klauzule skýtá tedy fyzické osobě ochranu její osobnosti, zejména jejího života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, jména a projevů osobní povahy. Jedná se o výčet demonstrativní, tedy neuzavřený, elastický, jenž se v souladu se soudní judikaturou pružně přizpůsobuje konkrétním společenským podmínkám a společenskému vývoji. Výhodu takového řešení lze spatřovat zejména v možnosti zajistit pro lidskou osobnost skrze ochranu jednotlivých osobnostních práv co nejkomplexnější ochranu, což samozřejmě nevylučuje možnost zákonodárce doplnit generální klauzuli o výčet dalších osobnostních práv. Neuzavřený výčet jednotlivých složek osobnosti fyzické osoby demonstruje i skutečnost, že jednotlivé složky lidské osobnosti požívají s ohledem na jejich význam, kdy pouze ve své celistvosti vytváří lidskou osobnost a podílí se na jejím zdravém vývoji, stejné míry ochrany.

Úprava všeobecného osobnostního práva je v základním předpise soukromého práva, tedy v zák. č. 40/1964 Sb. (Občanský zákoník), ve znění předpisů pozdějších, zakotvena v hlavě druhé, v oddíle prvním pod názvem Ochrana osobnosti. V daném případě se

jedná o legislativní nepřesnost, jelikož právo na ochranu osobnosti a všeobecné osobnostní právo nelze směřovat a ve své podstatě se jedná o dvě rozdílné věci. Základní rozdíl lze spatřovat v okruhu subjektů, vůči nimž právo na ochranu osobnosti a všeobecné osobnostní právo působí. Zatímco osobnostní práva, jakožto absolutní subjektivní práva, působí vůči každému, tedy erga omnes, právo na ochranu osobnosti, tedy právo na ochranu osobnostního práva, poskytuje fyzické osobě, do jejíhož práva na ochranu osobnosti bylo neoprávněně zasazeno, nárok domáhat se vůči státu ochrany svého práva, čemuž odpovídá povinnost státu prostřednictvím soudů takovouto ochranu porušeným právům postižené fyzické osobě poskytnout. Jiný postup by vedl k tzv. denegatio iustitiae, tedy k odmítnutí spravedlnosti, což je v právním státě nepřijatelné.⁵ Tento závěr prezentuje jakožto oprávněný J. Círák ve své knize Ochrana osobnosti v slovenskom občianskom práve. 1. vydání, Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1994, přičemž se opírá o závěry Lazara, J. a Švestky, J. kol.: Československé občianske právo, I. Zväzok. Bratislava, Obzor 1986, s. 159. S ohledem na výše uvedené by tedy de lege ferenda bylo vhodnější nahradit nepřesné označení ochrana osobnosti výstižnějším pojmem všeobecné osobnostní právo, což již respektuje připravovaná rekodifikace občanského zákoníku.

Všeobecné osobnostní právo lze chápat ve dvojím smyslu, jednak v objektivním pojetí a jednak v subjektivním pojetí. „Všeobecné osobnostní právo v objektivním smyslu lze vymezit jako souhrn stejnorodých (homogenních) právních norem, které upravují právo resp. jeho dílčí práva, jejichž předmětem je osobnost fyzické osoby jako celek, resp. jednotlivé hodnoty tvořící součást celkové fyzické a morální integrity osobnosti každé fyzické osoby jako individuality a suveréna a jejichž subjekty mají vůči ostatním subjektům (fyzickým a právnickým osobám) rovné právní postavení a zásadní autonomii vůle.“⁶ Všeobecné osobnostní právo v objektivním slova smyslu lze tedy chápat jako soubor jednotlivých právních norem, jejichž cílem je chránit lidskou osobnost. Osobnost fyzické osoby není chráněna pouze prostřednictvím předpisů soukromého práva, zejména

---

⁵ Círák, J. Ochrana osobnosti v slovenskom občianskom práve. 1. vydání, Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1994.

⁶ Knap, K., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V. Ochrana osobnosti podle občanského práva. Praha: Linde Praha, a.s., 2004, str. 57.

ustanoveními občanského zákoníku nebo autorského zákona, ale i předpisy práva veřejného, ať už správního nebo trestního práva. Prostředky trestního práva ovšem představují ve vztahu k porušení práva na ochranu soukromí tzv. ultima ratio, tedy nejzazší prostředek k vymáhání a prosazování práva. Použití prostředků trestní represe s ohledem na jejich citelnost je tedy na místě pouze za předpokladu, že prostředky soukromého práva a správního práva ve vztahu k závažnosti a společenské nebezpečnosti následků protiprávního jednání se nejeví postačujícími.

Subjektivní osobnostní právo se pak odvozuje od objektivního osobnostního práva. Subjektivní osobnostní právo představuje objektivním osobnostním právem stanovenou možnost určitého chování. Objektivní osobnostní právo tak stanoví výčet právních prostředků na ochranu osobnosti. V případě porušení práva na ochranu soukromí pak vzniká postižené fyzické osobě právo domáhat se vůči původci neoprávněného zásahu subjektivní osobnostní právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích, pokud jsou splněny předpoklady pro její přiznání stanovené občanským zákoníkem. Právo dotčené fyzické osoby na náhradu nemajetkové újmy v penězích, jakožto subjektivní osobnostní právo a jemu odpovídající povinnost původce neoprávněného zásahu do osobnostních práv fyzické osoby podrobit se občanskoprávním sankcím stanoveným občanským zákoníkem, jakožto subjektivní osobnostní povinnost, tvoří obsah občanskoprávního vztahu mezi původcem neoprávněného zásahu a osobou, do jejichž osobnostních práv bylo neoprávněně zasazeno. „Subjektivní osobnostní právo můžeme definovat jako osobnostním právem přiznanou a vymezenou možnost každého občana podle své vůle nakládat se svojí osobností, resp. jednotlivými stránkami své osobnosti vůči ostatním subjektům rovným právním postavením ve svém osobním a majetkovém zájmu tj. pro své všestranné uplatnění a svobodný rozvoj, přičemž pojmovými znaky osobnostního práva je jeho: absolutní povaha, imateriální charakter, všeobecnost a výlučnost, zásadní nepřevoditelnost, časová neomezenost a neprohlášenost osobnostních práv.“⁷

---

⁷Cirák, J. Ochrana osobnosti v slovenskom občianskom práve. 1.vydání, Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1994.

Výše vymezené pojetí subjektivního osobnostního práva respektuje a dále prohlubuje připravovaná rekodifikace občanského zákoníku, jež v ustanovení § 2 vymezuje předmět ochrany soukromého práva jakožto ochranu osobnosti a svobody člověka a ochranu jeho přirozeného práva brát se o vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu jiným. Toto přirozenoprávní pojetí pak nachází svůj odraz přímo ve všeobecných ustanoveních připravovaného kodexu soukromého práva o ochraně osobnosti, když § 66 připravovaného občanského zákoníku stanoví oprávnění každého žít podle svého, za podmínky, že tím neporušuje práva jiných.

Připravovanou rekodifikací občanského zákoníku dojde k opuštění politicko-právní doktríny socialistického státu, jež koncepčně soudobé občanské právo poznamenala, což bylo způsobeno skutečností, že občanský zákoník byl přijat v době socialistické nesvobody, ochrana osobnostních práv v něm byla sice formálně zakotvena, ovšem v praxi nedocházelo k poskytnutí účinné ochrany subjektivním osobnostním právům. Důvody, proč právům jednotlivce nebyla za minulého režimu věnována dostatečná pozornost, jsou ideologického charakteru. Socialismus vycházel z učení Marxe a Engelse, kteří mimo jiné považovali za výchozí princip svého učení společnost. „Jejich ideálem je tedy člověk, který se zřekl svého osobního já a spojil nerozlučně své potřeby a zájmy s potřebami a zájmy celku, cítí se jen jeho nesamostatnou, s ním ve všem solidární součástí.“⁸ V praxi byl tedy jakýkoliv individualismus ostře potlačován ve prospěch společnosti. Jednotlivec představoval pouze malou, zanedbatelnou součást celku a jeho svobody a osobní rozvoj byly utlačovány ve prospěch celé společnosti.

V připravované rekodifikaci občanského zákoníku je již výslovně deklarováno právo každého na jeho osobní rozvoj, jakož i rozvoj vztahů s jemu blízkými osobami, a na osobní štěstí. Dostatečný právní rámec zajišťující svobodný a nikým a ničím nerušený rozvoj každé lidské osobnosti, spolu s rozvojem vzájemných mezilidských vztahů, by pak měl přispět k rozvoji celé lidské společnosti.

---

⁸Tomsa, B. Kapitoly z dějin filosofie práva a státu. Praha: Karolinum, 2005, str. 198 a násl.

3.1. Povaha všeobecného osobnostního práva

Všeobecné osobnostní právo lze tedy v subjektivním smyslu chápat jako jednotné právo, v jehož rámci existují jednotlivá dílčí osobnostní práva. „Subjektivní občanské všeobecné osobnostní právo, resp. v jeho jednotném rámci subjektivní dílčí osobnostní práva lze definovat jako možnost každé fyzické osoby jako individuality nakládat v mezích právního řádu podle svého uvážení co nejširším možným způsobem se svou osobností, resp. s jednotlivými hodnotami, tvořícími celistvost její osobnosti v její fyzické a morální jednotě vůči ostatním subjektům (fyzickým či právnickým osobám) s rovným právním postavením za účelem realizace a ochrany jejích zájmů, potřeb a preferencí.“⁹

Všeobecné osobnostní právo je spojeno nerozlučně s osobností každé fyzické osoby, v čemž je spatřována jeho všeobecnost. Všeobecné osobnostní právo každé fyzické osoby se konstituuje v okamžiku jejího narození a za splnění podmínky narození živého o ní lze hovořit i u nascitura. Ke vzniku všeobecného osobnostního práva tedy není potřebný žádný konstitutivní právní akt společnosti nebo státu. Všeobecné osobnostní právo tak existuje bez ohledu na míru ochrany, jenž mu poskytuje stát.

Výlučnost všeobecného osobnostního práva se projevuje vůči ostatním subjektům, a to tak, že oprávnění disponovat jednotlivými složkami osobnostního práva náleží výlučně fyzické osobě jakožto nositeli osobnosti, čemuž odpovídá povinnost ostatních subjektů zdržet se pod hrozbou občanskoprávních sankcí zakotvených v občanském zákoníku neoprávněného zásahu do osobnosti jiné fyzické osoby. Zásadně lze do všeobecného osobnostního práva zasáhnout jenom se svolením fyzické osoby, přičemž se musí jednat o zásah do takové stránky lidské osobnosti, kde je její souhlas možný a souladný se zákonem, takže v českém právním řádu např. nikdo nemůže vyslovit souhlas se svým usmrcením. Výjimečně lze pak všeobecné osobnostní právo omezit v ústavních limitech i bez svolení fyzické osoby, a to s ohledem na oprávněné zájmy jiných fyzických osob nebo ve veřejném zájmu. Do všeobecného osobnostního práva lze pak zasáhnout pouze

---

⁹Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecitý, V. Ochrana osobnosti podle občanského práva. Praha: Linde Praha, a.s., 2004, str. 79.

na základě zákonného podkladu a musí se jednat o zásah přiměřený, a to s ohledem na konkrétní okolnosti a povahu případu. Zásah do práva na ochranu osobnosti musí sledovat legitimní cíl a při omezování musí být šetřeno podstaty a smyslu lidských práv. S ohledem na výše uvedené tedy fyzická osoba může vyslovit souhlas se zásahem do práva na ochranu rodinného života spočívajícím ve zveřejnění soukromých skutečností, např. zveřejnění fotek svého právě narozeného dítěte.

Osobnostní práva patří mezi práva nepřevoditelná, nezcizitelná. Právo na soukromí tedy nemůže být předmětem převodu, jelikož by se jednalo o absolutně neplatný právní vztah. Osobnostní práva jsou tak nerozlučně spjata s osobností fyzické osoby. „Z toho vyplývá, že osobnostní práva jsou vyňata i z dispozice svého subjektu samého, takže jakýkoli úkon, kterým by se jich vzdal, anebo se sám v nich ve prospěch jiného nebo ve prospěch společnosti nad míru zákonem dopuštěnou omezil, byl by toliko právním úkonem zdánlivým (non negotium) a nezpůsobil by žádné právní následky.“¹⁰ Z koncepce osobnostních práv tedy vyplývá, že základním stránkám lidské osobnosti je ochrana poskytována bez ohledu na vůli chráněné osoby, jelikož na takové ochraně existuje celospolečenský zájem.

Jak již bylo zmíněno výše, osobnostní práva náleží fyzické osobě od okamžiku jejího narození (za podmínky narození živého jimi disponuje i nasciturus) až po její smrt. Z důvodu nerozlučné spjatosti osobnostních práv s osobností fyzické osoby se tato práva nemohou platně stát ani předmětem dědického řízení. V zájmu ochrany osobnosti zemřelé osoby ovšem zakotvuje občanský zákoník v ustanovení § 15 tzv. posmrtnou ochranu, jež zakládá taxativně vymezenému okruhu blízkých osob zemřelé osoby právo uplatňovat nárok na ochranu osobnosti i po smrti fyzické osoby, jelikož zájem na ochraně některých složek osobnosti fyzické osoby nejenže přesahuje její život, ale svým významem se dotýká i jejich blízkých osob. „Právo uplatňovat tzv. posmrtnou ochranu (postmortální) ochranu nadále přetrvávající osobnosti zemřelé fyzické osoby, resp. nadále přetrvávajících jednotlivých hodnot osobnosti zemřelé fyzické osoby, které vzniká

---

¹⁰ Knapp, K. Teorie práva. 1. vydání, Praha: C.H.Beck, 1995, str. 21.

nejbližším osobám zemřelého, je totiž co do obsahu původně (originálně) vzniklým osobnostním právem. Vzhledem ke zvláštní funkci, kterou toto právo plní, je lze odůvodněně označit jako zvláštní osobnostní právo (*sui genesis*).“¹¹

Dalším pojmovým znakem subjektivního osobnostního práva je jeho imateriální charakter. Imateriální charakter subjektivních osobnostních práv vyjadřuje skutečnost, že předmětem ochrany osobnostního práva jsou nehmotné hodnoty lidské osobnosti, jejichž ocenění penězi lze stanovit jen s nepoměrnými obtížemi. U náhrady nemajetkové újmy v penězích poměřujeme hodnotu lidské osobnosti s hodnotou peněz. Hodnota lidské osobnosti každé fyzické osoby představuje pro lidskou společnost nevyčíslitelný a penězi neocenitelný přínos, přičemž každá lidská osobnost v tomto pojetí má stejnou hodnotu. Nicméně se domnívám, že uplatňování nároku na náhradu nemajetkové újmy v penězích je důležitým nástrojem ochrany osobnostních práv, i když vůči poměrování hodnoty lidského života nebo zdraví s hodnotou peněz lze mít určité výhrady. Opačný závěr by ve svých důsledcích mohl vést k tomu, že sankce za nemajetkovou újmu způsobenou zásahem do osobnostních práv fyzické osoby by neodpovídala závažnosti neoprávněného zásahu. Současné pojetí, kdy zákon dává soudci při stanovení výše náhrady nemajetkové újmy v penězích při dodržení zákonných kritérií vymezených v § 13 odst. 3 občanského zákoníku, volnou ruku, lze považovat za plně vyhovující standardům moderní demokratické společnosti. Naopak za krok směrem do minulosti a ustoupení tlaku zdravotních pojišťoven lze považovat zákonnou paušalizaci náhrad nemajetkových újem vzniklých v souvislosti se ztrátou blízké osoby a zakotvených v občanském zákoníku v ustanovení § 444 odst. 3. Maximální výše jednorázového odškodnění vyplacena pozůstalým za škodu usmrcením tak dosahuje částky 240.000,-Kč. Paušalizace náhrad škod na zdraví nevede k naplňování požadavku spravedlnosti v soudním řízení, jelikož při stanovení pevné částky neexistuje prostor pro případné zvýšení peněžité náhrady s ohledem na okolnosti jednotlivých případů. Nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích a nárok na jednorázové odškodnění za usmrcení blízké osoby představují dva zcela svébytné a samostatné nároky, jež lze uplatňovat vedle sebe. Osoba, do jejíhož

---

¹¹ Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V. Ochrana osobnosti podle občanského práva. Praha: Linde Praha, a.s., 1996, str. 86.

práva na ochranu soukromí bylo neoprávněně zasaženo v důsledku dopravní nehody a úmrtí blízké osoby, tak vedle nároku na vyplacení jednorázového odškodnění dle ustanovení § 444 odst. 3 občanského zákoníku může požadovat i náhradu nemajetkové újmy v penězích dle ustanovení § 13 odst. 2 téhož zákona. Rovněž Ústavní soud ČR považuje jednorázové odškodnění za ztrátu blízké osoby dle ustanovení § 444 odst. 3 a nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích dle ustanovení § 13 odst. 2 občanského zákoníku za odlišné právní nároky se samostatným právním režimem.¹²

Osobnostní práva s ohledem na svoji povahu a funkci nepodléhají prekluzi ani promlčení. Otázce promlčení se budu dále věnovat v samostatné kapitole. Osobnostní práva jsou rovněž ze své podstaty nepostižitelná výkonem rozhodnutí, což vyplývá z jejich výlučnosti.

3.1.1. Právo na soukromí

V ustanovení § 11 občanského zákoníku nalezneme demonstrativním způsobem vypočteny základní hodnoty, jimž je skrze ochranu osobnosti poskytována ochrana. Fyzická osoba disponuje tedy zejména právem na ochranu svého života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy. Neoprávněným zásahem do kterékoliv z početných hodnot utvářejících osobnost v její psychické a fyzické jednotě je rovněž zasaženo i do osobnosti fyzické osoby jakožto celku. Součástí všeobecného osobnostního práva je tedy i ochrana soukromí fyzické osoby. Fyzická osoba ovšem disponuje subjektivním právem na komplexní ochranu své osobnosti.¹³ Prostřednictvím institutu ochrany osobnosti jsou pak chráněny jednotlivé složky lidské osobnosti.

Právní teorie i praxe vykládá pojem práva na ochranu soukromí extenzivním způsobem. „Osobní soukromí fyzické osoby lze vymezit obecně jako vnitřní sféru života fyzické osoby, která je vytvořena skutečnostmi jejího soukromého života a jež je nezbytná pro

---

¹² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4.5.2005 vydaný pod sp. zn. Pl.ÚS 16/04

¹³ Eliáš, J. Ochrana osobnosti v socialistickém občanském právu. Právník 1966, č.3, str. 193.

její seberealizaci a další rozvoj.“¹⁴ Právo na soukromí jako nezadatelné lidské právo chrání společenské, citové, morální, kulturní vazby mezi fyzickými osobami, jež pojí určitý citový vztah před neoprávněnými zásahy zvenčí. Právo na ochranu soukromí se podle Dvořáka a Mackové skládá z pozitivní a negativní složky.

Negativní složka pak představuje ochranu soukromí fyzické osoby před neoprávněnými zásahy zvenčí. Za významnou a nezanedbatelnou součást práva na ochranu soukromí lze považovat možnost fyzické osoby bránit se proti neoprávněným zásahům do její osobnostní sféry. Pozitivní složka pak naopak spočívá ve svobodné volbě fyzické osoby rozhodnout se, komu a za jakých podmínek zpřístupní skutečnosti tvořící její soukromou a rodinnou sféru. Právo na ochranu soukromí je tedy tvořeno negativní a pozitivní složkou, jež jsou si svým postavením zcela rovnocenné. Na obě složky tvořící právo na soukromí tedy musí být nahlíženo stejným způsobem a musí jim být poskytnuta stejná míra ochrany. Dvořák a Macková pak považují právo na respektování soukromí z pohledu ochrany osobnosti za právo svým rozsahem nejširší, zahrnující v sobě i ostatní jednotlivé prvky osobnosti.¹⁵ S tímto názorem nelze než souhlasit. Tento názor rovněž sdílí Plecitý, dle něhož je právo na soukromí, jakožto právo komplexní, složené právo tvořeno jednotlivými dílčími právy.¹⁶ Demonstrativně lze uvést například právo na respektování rodinného života, právo na nedotknutelnost obydlí, právo na nedotknutelnost osoby atd. Dle Telece pak právo na soukromí zahrnuje i právo na vytváření mezilidských pout, ať již rodinných nebo jiných, do nichž spadají kromě vztahů ryze intimních rovněž vztahy zahrnující přátelství, osobní známosti, jakož i právo na osobní prožití a zážitky. Právo na ochranu soukromí musí skýtat ochranu nejen v užším slova smyslu subjektivně vyvážené představě o soukromém životě člověka, ale v širším pojetí musí zabezpečovat ochranu širšího okolí spjatého s konkrétní fyzickou osobou.¹⁷

---

¹⁴Knap, K., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecitý, V. Ochrana osobnosti podle občanského práva. Praha: Linde Praha, a.s. 2004, str. 130.

¹⁵Dvořák, J., Macková, A. K některým aktuálním otázkám ochrany osobnostních práv fyzické osoby. Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI, a.s., 2005, str. 68.

¹⁶Plecitý, V. Právo na soukromí po 11. září. Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI, a.s., 2005, str. 223.

¹⁷Klíma, K. Komentář k ústavě a listině. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, str. 645.

K právu na ochranu soukromého života existuje poměrně rozsáhlá judikatura Evropského soudu pro lidská práva, ve které pak české soudy našli ve sporech o ochranu osobnosti studnici inspirace. Judikatura Evropského soudu pro lidská práva se zabývala např. porušením práva na soukromý život ve vztahu k nezákonnému odběru DNA (CASE of S. AND MARPER v. United Kingdom), dále např. ve vztahu k vyhoštění (Moustauquim v. Belgie) nebo k nezákonné prohlídce osobních prostor advokáta (Niemietz v. Německo). V judikatuře Evropského soudu pro lidská práva nenalezneme jednotnou definici pojmu soukromý život. Evropský soud pro lidská práva ve svém rozhodnutí Niemietz proti Německu ze dne 16.12.1992 vyjádřil právní názor, že vyčerpávající definice pojmu soukromý život ani neexistuje. Soukromý život dle tohoto rozhodnutí nelze omezovat pouze na vnitřní život jednotlivce, ale pojem soukromý život musí zahrnovat i právo na vytváření a udržování mezilidských vztahů. Další významný judikát, ve kterém se Evropský soud pro lidská práva vyjádřil k pojmu soukromý život, představuje rozhodnutí Bensaid proti Spojenému Království Velké Británie a Severního Irska ze dne 6.2.2001. V tomto rozhodnutí rovněž Evropský soud pro lidská práva judikuje, že soukromý život, jakožto široký pojem, se nehodí k vyčerpávající definici. Pod ochranu článku 8 Úmluvy spadá ovšem mimo jiné i právo na duševní zdraví, jež představuje důležitou součást soukromého života spojenou s morální integritou. Zachování duševní stability lze zajistit taktéž považovat za neopomenutelnou a důležitou součást osobnosti každé fyzické osoby. Duševní zdraví tvoří základní předpoklad pro vytváření a rozvíjení vztahů s jinými osobami, a tedy samotnou realizaci práva na soukromí.

Za první rozsudek, jenž akcentoval extenzivní výklad práva na soukromí v souladu s výše zmiňovanou judikaturou Evropského soudu pro lidská práva, lze pokládat rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 23.1.1998 vydaný pod sp. zn. 23 C 52/96 v „nemocničním“ sporu o přiznání náhrady nemajetkové újmy v penězích dle ustanovení § 13 odst. 2 občanského zákoníku. Žalobci v tomto sporu požadovali náhradu nemajetkové újmy v penězích ve výši 500.000,-Kč za neoprávněný zásah do jejich práva na soukromý a rodinný život spočívající v úmrtí jejich blízkého rodinného příslušníka (matky a manželky) v důsledku postupu non lege artis při operačním výkonu. Krajský soud v Ostravě se ve svém rozhodnutí přihlásil k extenzivnímu pojetí práva na soukromí.

Krajský soud v Ostravě konstatoval, že restriktivní výklad pojmu soukromí, jakožto osobní sféry každého jednotlivce, ve které si může žít dle své libosti a svobodně rozhodovat o zpřístupnění jednotlivých složek této sféry i jiným osobám, by odporovalo pojetí článku 8 odst. 1 Úmluvy, tak jak tento článek ve své rozhodovací činnosti konstantním způsobem vykládá Evropský soud pro lidská práva. Pod ochranu soukromého života musí tedy bezpodmínečně spadat i právo na vytváření a udržování vztahů s jinými blízkými osobami.¹⁸ Krajský soud v Ostravě přiznal každému ze žalobců částku ve výši 50.000,-Kč a zároveň uložil žalovanému v souladu s ustanovením § 142 odst. 3 zák. č. 99/1963 Sb. (Občanský soudní řád), ve znění předpisů pozdějších, uhradit náklady řízení v plné výši.

Výše zmiňované extenzivní pojetí soukromého života pak stvrdil Ústavní soud ČR svým nálezem ze dne 1.3.2000 vydaným pod sp. zn. II ÚS 517/99. Navzdory skutečnosti, že stěžovatelka se svým tvrzeným zásahem do osobnostních práv v důsledku úmrtí své matky, jenž měl být zapříčiněn postupem zaměstnance nemocnice odporujícím pravidlům lege artis při transfuzi krve, neuspěla. Ústavní soud ČR ve svém nálezu v předmětné právní věci vyjádřil závazný právní názor, že „přílišná akcentace pozitivní složky práva na ochranu soukromého života vede k jeho neadekvátnímu zúžení pouze na to, aby skutečnosti soukromého života fyzické osoby nebyly bez jejího souhlasu či bez důvodu uznávaného zákonem zpřístupňovány jiným subjektům, a tak nebyla narušována integrita vnitřní sféry, která je pro příznivý rozvoj osobnosti nezbytná. Ústavní soud nesdílí toto zúžené pojetí, neboť respektování soukromého života musí zahrnovat do určité míry i právo na vytváření a rozvíjení vztahů s dalšími lidskými bytostmi.“¹⁹

Zásah do práva na soukromí způsobený dopravní nehodou byl pak Nejvyšším soudem ČR řešen například v rozsudku ze dne 28.2.2005 vydaným pod sp. zn. 30 Cdo 1678/2004, kterým bylo zrušeno rozhodnutí Vrchního soudu, kdy byla snížena náhrada nemajetkové újmy v penězích z částky 200.000,-Kč na částku 100.000,-Kč. V rozhodnutí vydaném

---

¹⁸Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 23.1.1998, vydané pod sp. zn. 23 C 52/96.

¹⁹Nález Ústavního soudu ze dne 1.3.2000, sp. zn. II. ÚS 517/99.

pod sp. zn. 37 C 78/99 (v dovolacím řízení sp. zn. 28 Cdo 931/2002) ze dne 11.6.2002 přiznal Městský soud v Praze manželce náhradu nemajetkové újmy v penězích ve výši 2.000.000,-Kč a dětem náhradu nemajetkové újmy v penězích ve výši 3.000.000,-Kč z titulu porušení jejich práva na soukromý a rodinný život v důsledku dopravní nehody zapříčiněné žalovaným zaměstnancem žalované společnosti, při které zahynul manžel a otec žalobkyň. V obdobném případě Městský soud v Praze (rozhodnutí ze dne 14.6.2001, sp. zn. 34 C 144/2000, v dovolacím řízení sp. zn. 30 Cdo 73/2003) uložil žalované, jakožto zaměstnavateli původce dopravní nehody, při které zahynul manžel a otec žalobců a zároveň došlo k zranění žalobců, zaplatit žalobkyni částku ve výši 500.000,-Kč, druhému žalobci částku ve výši 1.500.000,-Kč a třetímu žalobci, jenž nebyl účastníkem dopravní nehody, částku ve výši 100.000,-Kč. Soud I. stupně pak přiznal v rozhodnutí 36 C 77/2005 ze dne 3.4.2006 (v dovolacím řízení řešeno pod sp. zn. 30 Cdo 1522/2007) manželce náhradu nemajetkové újmy v penězích ve výši 50.000,-Kč a dětem ve výši 75.000,-Kč z titulu porušení jejich práva na soukromý život v důsledku úmrtí jejich manžela a otce při dopravní nehodě způsobené osobním motorovým vozidlem žalovaného. V rozhodnutí ze dne 24.2.2006 vydaném pod sp. zn. 23 C 12/2005 (v dovolacím řízení sp. zn. 30 Cdo 792/2007) uložil Krajský soud v Ostravě žalovanému, jenž jakožto řidič osobního motorového vozidla způsobil dopravní nehodu, při které zahynula manželka prvního žalobce a matka druhé žalobkyně, jakož i dcera třetího a čtvrtého žalobce, která zemřela krátce po nehodě, zaplatit každému ze žalobců částku ve výši 240.000,-Kč, jejichž rodinný život byl zcela rozvrácen. Krajský soud v Plzni v rozhodnutí ze dne 24.3. 2004, sp. zn. 19 C 41/2003 (v dovolacím řízení sp. zn. 30 Cdo 3577/2006) uznal žalovanou č. 1 povinnou zaplatit prvnímu žalobci částku 1.200.000,-Kč a druhému žalobci částku 800.000,-Kč, žalovanému č. 2 uložil Krajský soud v Plzni povinnost uhradit každému ze dvou žalobců částku ve výši 400.000,-Kč, a to z titulu jejich porušení práva na soukromý a rodinný život způsobený úmrtím jejich blízkých osob při dopravní nehodě autobusu provozovaného žalovanou č.1, u které si žalobce č. 2 objednal přepravu osob. V současné době tedy již judikatura týkající se nároků pozůstalých z titulu porušení jejich práva na soukromý a rodinný život v důsledku závažných dopravních nehod zastává významné místo. Problémem ovšem nadále zůstává rozdílná výše přiměřeného zadostiučinění, jež kolísá od desetitisícových částek až po

částky statisíkové, což dokládá výše uvedený pouze náhodný přehled soudních rozhodnutí, jež byla následně řešena v dovolacím řízení. Kolísavá výše přiměřeného peněžitého zadostiučinění zcela jistě nepřispívá k předvídatelnosti práva a k právní jistotě účastníků občanskoprávních vztahů.

3.1.1.3. Právo na respektování rodinného života

Jak již bylo zmíněno výše, pojem soukromý život je vykládán extenzivním způsobem a za jeho neoddělitelnou součást je považováno i právo na respektování rodinného života. Rovněž v právní úpravě se právo na rodinný život nebo na rodinu, jak lze vidět v následující kapitole, vyskytuje hned vedle práva na soukromý život a rodinnému životu je tedy poskytována stejná míra ochrany.

Rodina představuje v současném rychlém světě útočiště, sloužící k odpočinku a k načerpání nových sil, k realizaci volnočasových aktivit, významným způsobem formuje osobnost každého člověka a tvoří jeden ze základních předpokladů pro příznivý rozvoj lidské osobnosti. Její důležitosti ve společnosti musí odpovídat i náležitá míra její ochrany před neoprávněnými zásahy třetích osob. Současná judikatura pojem rodiny neomezuje pouze na vztahy citové, důraz klade i na ekonomickou funkci rodiny ve společnosti. Rodinný život nezahrnuje pouze citové, morální a sociální vztahy mezi blízkými příbuznými, ale i vztahy materiálního charakteru (např. vyživovací povinnost).²⁰ Obdobnou definici rodinného života podává s odkazem na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva i Krajský soud v Ostravě v průlomovém rozhodnutí ze dne 23.1.1998 vydaném pod sp. zn. 23 C 52/96. Za rodinné vztahy nepovažuje pouze morální, sociální a kulturní vztahy mezi nejbližšími rodinnými příslušníky, ale i vztahy mezi jinými blízkými příbuznými, bez ohledu na skutečnost, zda-li spolu žijí či nikoliv, příkladmo např. vztahy mezi vnuky a prarodiči. Za důležitou součást rodinných vztahů rovněž považuje vztah materiální. V rámci rodiny tedy dochází mimo jiné i k uspokojování základních materiálních potřeb jejich členů. V případě úmrtí nebo těžkého zranění člena rodiny, jenž tuto funkci zajišťoval, dochází častokrát v důsledku výpadku příjmu

---

²⁰Nález Ústavního soudu ze dne 1.3.2000, sp. zn. II. ÚS 517/99.

k citelnému zhoršení majetkové situace rodiny, kterou nemůže stát dostatečným způsobem svými instrumenty sociální politiky sanovat. De lege ferenda by proto bylo vhodné uvážit, zda-li by nárok na peněžité plnění odvíjející se od práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích nemohl být vyplácen i formou určité renty. Menší měsíční částka by pak představovala méně citelný zásah do majetkové oblasti původce neoprávněného zásahu než jednorázové statisícová nebo milionová částka přiměřeného zadostiučinění.

3.2.1.2. Právní úprava

Celospolečenský zájem na ochraně práva na soukromí nachází své vyjádření ve skutečnosti, že ochrana tohoto práva je zabezpečována komplexně, a to jednak vnitrostátními předpisy, tak i dokumenty přijímanými na mezinárodní úrovni. Ústavní zákon č. 395/2001 Sb., znám rovněž pod označením „Euronovela“, modifikací článku 10 Ústavy rozšířil právní řád České republiky o vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána. Před 1.6.2002, kdy vstoupila v platnost „Euronovela“, článek 10 Ústavy stanovil bezprostřední závaznost a přednost před zákonem pouze pro úzký okruh mezinárodních smluv, a to pro ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána. Níže jmenovaná ustanovení mezinárodních smluv jsou tedy součástí právního řádu České republiky a v případě rozporu některého z jejich ustanovení se zákonem mají v souladu s článkem 10 Ústavy aplikační přednost.

Ochrana před neoprávněnými zásahy do práva na soukromí byla garantována již v článku 17 Všeobecné deklaraci lidských práv ze dne 10.12.1948, v ČR publikované jako usnesení č. DE 01/48.

Dle článku 17 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech ze dne 19.12.1966, publikovaného pod č. 209/1992 Sb., nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, rodiny a každý má právo na zákonnou ochranu proti

takovýmto zásahům nebo útokům.

Právo na soukromí je rovněž chráněno prostřednictvím článku 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 4.11.1950, publikované pod č. 209/1992 Sb., jež garantuje právo každého na respektování soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. „Základním cílem článku 8 Úmluvy je chránit jednotlivce před svévolnými činy úřadů.“²¹ Procesního garanta dodržování hmotněprávní úpravy pak představuje Evropský soud pro lidská práva. Početná judikatura Evropského soudu pro lidská práva k výkladu práva na soukromí zásadním způsobem ovlivnila rozhodovací činnost českých soudů, jež se pod jejím vlivem přiklonily k extenzivnějšímu pojetí pojmu soukromý život a přiznávají postiženým nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích i za neoprávněný zásah do práva na soukromí způsobený dopravní nehodou.

Úmluva o právech dítěte ze dne 30.9.1990, publikována pod č. 104/1991 Sb., stanoví v článku 16, že žádné dítě nesmí být vystavováno svévolným zásahům do svého soukromého a rodinného života a každé dítě disponuje právem na ochranu před takovými zásahy a útoky.

V rámci Evropské unie byla v roce 2000 přijata Evropská listina základních práv, jež rovněž v článku 7 garantuje právo na respektování soukromého a rodinného života. Evropská listina základních práv, jež má v současnosti pouze podobu politické deklarace, vtělením do části II Evropské ústavní smlouvy, po jejím schválení jednotlivými členskými státy Evropské unie, měla nabýt právní závaznosti a vynutitelnosti. Po odmítnutí Evropské ústavní smlouvy v referendech ve Francii a posléze i v Nizozemí byla tato nahrazena pod taktovkou německého předsednictví Evropské unie v roce 2007 Reformní smlouvou označovanou spíše jako Lisabonská smlouva dle místa jejího podpisu dne 13.12.2007, jež měla vstoupit v platnost dne 1.1.2009, což se tak z důvodu jejího odmítnutí v irském referendu nestalo. V současné době ke dni 17.10.2009 se tedy

---

²¹ Hubálková, E. Stručná Rukojeť Českého advokáta k Evropské Úmluvě o lidských právech. Nové vydání, zvláštní číslo, Bulletin advokacie 2008, č.11.

čeká na ukončení ratifikačního procesu ze strany České republiky, kdy prezident České republiky odmítá ukončit ratifikační proces podpisem tohoto dokumentu po jeho schválení oběma komorami parlamentu. Lisabonská smlouva pak stanoví právní závaznost Evropské listiny základních práv. Po splnění podmínky prezidenta České republiky spočívající v udělení „výjimky“ z platnosti Evropské listiny základních práv došlo z jeho strany dne 3.11.2009 k jeho podpisu Lisabonské smlouvy. V současné době tedy již nic nebrání tomu, aby dne 1. prosince 2009 vstoupila Lisabonská smlouva v platnost.

Na vnitrostátní úrovni zakotvuje obecně právo na soukromí Listina základních lidských práv a svobod v článku 7, jež zaručuje vedle nedotknutelnosti osoby i nedotknutelnost soukromí. Ochrana před neoprávněnými zásahy do soukromého a rodinného života je pak garantována v článku 10 odst. 2 Listiny.

Ochrana práva na soukromí je pak konkrétněji provedena v základním soukromoprávním předpisu v zák. č. 40/1964 Sb. (Občanský zákoník), ve znění předpisů pozdějších, prostřednictvím generální klauzule zakotvené v článku 11 a jednotlivými nároky náležejícími postižené osobě v souladu s ustanovením § 13 téhož zákona.

Exkurz do široké právní úpravy práva na ochranu na soukromí nám připomíná jeho důležitost a nezastupitelné místo v lidské společnosti.

4. Předpoklady vzniku odpovědnosti za neoprávněný zásah do práva na soukromí

V případě ohrožení nebo porušení práva na ochranu osobnosti vzniká mezi původcem neoprávněného zásahu a osobou, do jejíž osobnostní sféry bylo neoprávněně zasaženo, odpovědnostní právní vztah. Fyzické osobě, do jejíž osobnostní sféry bylo neoprávněně zasaženo, náleží právo požadovat, aby vůči původci zásahu byly uplatněny sankce.

Původce zásahu, jakožto odpovědný, je pak povinen se těmto sankcím podrobit.²²

Odpovědnostní vztah za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti vzniká pouze při splnění základních hmotněprávních podmínek. Musí zde existovat zásah do práva na ochranu osobnosti fyzické osoby, tento zásah musí být neoprávněný a mezi neoprávněným zásahem a nemajetkovou újmou musí existovat příčinná souvislost, přičemž za újmu se považuje již samotné ohrožení práva na ochranu osobnosti. Tyto znaky odpovědnostního právního vztahu vznikajícího z titulu porušení práva na ochranu osobnosti musí být naplněny kumulativně.

4.1. Způsobilý subjekt

Subjektem všeobecného osobnostního práva a tedy i práva na soukromí může být toliko fyzická osoba, jelikož pouze u ní lze hovořit o osobnosti, jež je předmětem ochrany osobnostního práva. Naopak osobou, jež svým jednáním neoprávněně zasáhne do osobnostních práv, může být jak osoba fyzická, tak i právnická, stát nevyjímaje. Konstantní judikatura Nejvyššího soudu ČR tak v případě nemajetkové újmy fyzické osoby vzniklé v důsledku provozu dopravního prostředku hovoří o odpovědnosti provozovatele, přičemž za provozovatele je nutné pokládat toho, kdo trvale fakticky a právně nakládá s předmětným vozidlem, bez ohledu na skutečnost, kdo je faktickým původcem neoprávněného zásahu do osobnosti fyzické osoby (srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.4.2004, sp. zn. 30 Cdo 81 4/2003). Konstantní judikatura Nejvyššího soudu ČR tedy v případě, že neoprávněný zásah do ochrany osobnosti fyzické osoby byl způsoben někým, kdo jednal v rámci činností této právnické osoby, v souladu s ustanovením § 420 odst. 3 ve spojení s ustanovením § 853 občanského zákoníku, za odpovědnou osobu, již postihují občanskoprávní sankce dle § 13 téhož zákona, považuje přímo právnickou osobu.²³ V případě neoprávněného zásahu do práva na soukromí v důsledku dopravní nehody, jakožto zásahu vyvolaného zvláštní povahou provozu dopravních prostředku, bude tedy v souladu s ustanovením § 427 ve spojení s

---

²²Eliáš, J. Ochrana osobnosti v socialistickém občanském právu. Právník 1966, č.3, str. 201.

²³Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze 11.12.2003, sp. zn. 30 Cdo 73/2003.

ustanovením § 853 občanského zákoníku odpovídat provozovatel dopravního prostředku.²⁴

Právo na ochranu soukromí náleží každé fyzické osobě bez ohledu na její věk, společenské postavení či majetkové poměry. „Nerozhoduje, zda je nezletilá fyzická osoba sama schopna posoudit závažnost své újmy“²⁵ Každá fyzická osoba má právo na ochranu lidské integrity, již tvoří dvě rovnocenné složky, složka fyzická a složka duševní. Předmětem ochrany všeobecného osobnostního práva se stává každá fyzická osoba v okamžiku svého narození, popřípadě v okamžiku početí za předpokladu, že se nasciturus narodí živý.

Lze si tedy například představit situaci, kdy se těhotná žena v pozdějším stádiu těhotenství stane obětí dopravní nehody s vážnými následky pro plod. Po dopravní nehodě se do té doby zcela zdravý plod narodí nezvratným způsobem poškozen. Oba rodiče, jakož i další členové rodiny se na dítě těšili, vybudovali si k němu již určitý vztah a neoprávněným zásahem do práva na tělesnou integritu nascitura, jakož i neoprávněným zásahem do jejich práva na soukromí a rodinný život jim vznikla závažná nemajetková újma, a tím i právo na její náhradu v penězích.

4.1.1. Rodina

Rodina představuje základní sociální jednotku společnosti, ve které se utvářejí a vyvíjejí vztahy mezi jejími jednotlivými členy. Pojem rodina v žádném případě není neměnnou veličinou, reaguje na společenské změny a vyvíjí se v čase, přičemž tak, jak společnost ovlivňuje rodinu, tak i rodina působí na společnost. „Rodina je tedy produktem i zrcadlem společnosti, adaptuje se na společenské změny, ale současně spoluvytváří

---

²⁴Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.9.2008, sp. zn. 30 Cdo 999/2007.

²⁵ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. Občanský zákoník. komentář. I. 1. vydání, Praha: C.H.Beck, 2008, str. 125.

společnost, stimuluje, komplikuje nebo dokonce brzdí její vývoj.“²⁶

Pojem rodina patří mezi pojmy, jež přesahují jeden společenskovedný obor. Hrušáková rodinu charakterizuje jako malou skupinu osob, jež pojí manželské nebo příbuzenské pouto a společný způsob života.²⁷ Mezi jednotlivými členy rodiny existuje osobní, citová vazba, tedy osobněprávní vztah. Nezanedbatelnou roli ve společnosti představují ovšem i vztahy majetkověprávní. Rodina uspokojuje základní životní potřeby svých členů ve společnosti, funguje tedy rovněž jako významná ekonomická jednotka. Veselá považuje za mezník, kdy lze hovořit o vzniku rodiny, narození nebo přijetí dítěte do vztahu mezi mužem a ženou.²⁸ V tomto pojetí je pak akcent kladen na biologickou funkci rodiny. V sociologii rovněž existuje několik definic rodiny, tak například Mucha rodinu chápe jako skupinu osob, jež jsou spojeny příbuzenskými vztahy a nesou odpovědnost za výchovu dětí.²⁹ Giddens pak pojetí rodiny rozšiřuje o její ekonomickou funkci ve společnosti. „Rodina představuje skupinu jedinců spojených pokrevními svazky, manželstvím, nebo adoptí, která vytváří ekonomickou jednotku a její dospělí členové zodpovídají za výchovu dětí.“³⁰

Rovněž Ústavní soud ČR ve svém nálezu sp.zn. II.ÚS 838/07 ze dne 10.10.2007 zdůraznil, že základem rodinných vazeb je tradičně právě biologické pouto pokrevního příbuzenství mezi členy rodiny, jakkoliv tradiční pojetí rodiny prošlo v uplynulé době vývojem. Základním prvkem rodinného života je tak nadále soužití rodičů a dětí.³¹

Na druhé straně se ovšem společně s vývojem společnosti postupně mění i náhled na

---

²⁶Hrušáková, M. Dítě, rodina a stát: Úvahy nad právním postavením dítěte. Brno: Masarykova univerzita, 1993, str. 9.

²⁷Hrušáková, M., Králíková, Z. České rodinné právo. 2. opravené a doplněné vydání, Brno: Masarykova univerzita, 1991, str. 9.

²⁸Veselá, R. Rodina a rodinné právo historie. Současnost a perspektivy. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2003, str. 11.

²⁹Mucha, I. Sociologie - základní texty. 3. upravené vydání, Praha: Tiskárna a vydavatelství 999, s.r.o., 2007, str. 57.

³⁰Giddens, A. Sociologie, Praha: Argo, 1999, str. 552.

³¹Nález Ústavního soudu ze dne 10.10.2007, sp. zn. II.ÚS 838/07.

instituci rodiny. Za základ, z něhož vzniká rodina, tedy již v současné době nelze pokládat pouze vztah mezi mužem a ženou založený manželstvím. Citové pouto, osobní vztahy, společný způsob života, společné hodnoty či společná domácnost charakterizují i jiné formy lidského soužití, jimž rovněž musí být poskytnuta stejná míra ochrany před neoprávněnými zásahy zvenčí.

Zákonem č. 115/2006 Sb. (Zákon o registrovaném partnerství a změně některých dalších právních předpisů), ve znění předpisů pozdějších, byl do českého právního řádu po dlouhých diskusích zaveden institut registrovaného partnerství, jenž upravuje soužití dvojic stejného pohlaví. Tímto zákonem byl stanoven právní rámec pro soužití osob stejného pohlaví, což vedlo k odstranění právní nejistoty ve vztazích mezi osobami stejného pohlaví a zároveň k určitému zrovnoprávnění s heterosexuálními osobami. Jak vyplývá z důvodové zprávy k tomuto zákonu, rovněž registrované partnerství zastává ve společnosti obdobné funkce jako rodina a osoby stejného pohlaví rovněž pojí stejné hodnoty jako je vzájemná láska a úcta a respekt, péče a vzájemná podpora.³²

V současné době lze rovněž pozorovat i fenomén bezdětných žen či bezdětných manželství a odklon od představy, že základní úlohou ženy je naplnění její reprodukční funkce. V souladu s výše uvedeným tedy nelze již na rodinu nahlížet pouze jako na společenství osob, v němž dospělé osoby nesou břemeno odpovědnosti za výchovu dětí. Stejně tak si lze pod pojmem rodiny představit i soužití dospělého bezdětného homosexuálního páru s matkou jednoho z partnerů. Domnívám se, že nelze vyzdvihoval pouze biologickou funkci rodiny na úkor jiných funkcí rodiny. Takováto netradiční rodina je rovněž schopna po citové, jakož i ekonomické stránce zabezpečovat potřeby svých členů.

Domnívám se ovšem, že i bez zákonného zakotvení daného soužití musí být osobám, jež pojí úzké citové a osobní vazby a do jejichž práva bylo zvenčí neoprávněně zasazeno,

---

³²Důvodová zpráva k návrhu zákona o registrovaném partnerství ze dne 2.5.2005, PSP, tisk 969/0.

poskytnuta stejná míra ochrany jako institucionalizovaným soužitím. Pokud tedy bude např. neoprávněně zasaženo do soukromého a rodinného života jednoho muže a dvou žen, jež spolu trvale žijí a pojí je úzké citové a osobní vazby, nemůže soud v žádném případě odmítnout těmto osobám poskytnout ochranu před neoprávněnými zásahy do jejich soukromého a rodinného života jen s poukazem na skutečnost, že právní řád takovouto formu soužití neupravuje a dvojí manželství trestá.

S ohledem na výše uvedené lze tedy uzavřít, že instituce rodiny v jakékoliv podobě, jež plní své funkce, má tedy pro společnost zásadní význam, jelikož stěžejním způsobem spolupůsobí při utváření osobnosti každého z nás a zároveň nám skýtá určité útočiště před okolním světem. Právo na rodinný život, jehož součástí musí být i právo na svobodnou volbu formy tohoto soužití, patří mezi základní lidská práva garantovaná na mezinárodní i ústavní úrovni. Mezi hlavní úkoly každého právního státu patří povinnost zajistit pro instituci rodiny podmínky pro její existenci a fungování a zároveň ji chránit před neoprávněnými zásahy zvenčí. Na druhé straně by ovšem stát měl zajišťovat dostatečně volný prostor pro realizaci vzájemných osobních vztahů dle svobodné volby každého z nás, a pokud to není nezbytně nutné, tak do těchto vztahů nezasahovat.

4.2. Neoprávněný zásah

Fyzická osoba je chráněna před neoprávněnými zásahy do její osobnostní sféry skrze ustanovení § 11 a násl. občanského zákoníku. Jedním ze základních předpokladů pro aplikaci občanskoprávních prostředků na ochranu osobnosti zakotvených v ustanovení § 13 občanského zákoníku je existence neoprávněného zásahu do osobnostní sféry fyzické osoby. Za neoprávněný zásah lze považovat pouze takový zásah, jenž je v rozporu s objektivním právem a zároveň takovýto neoprávněný zásah musí být objektivně způsobilý ohrozit nebo porušit osobnostní sféru fyzické osoby. Rozhodujícími tedy nejsou subjektivní pocity postižené osoby, nýbrž pouze objektivní hledisko. Každá jiná osoba na místě postižené osoby by tedy předmětný zásah do práva na ochranu osobnosti spočívající v ohrožení nebo porušení práva na ochranu osobnosti musela pocítovat jako závažný.

Neoprávněnost zásahu spočívá v jeho rozporu s objektivním právem. „Neoprávněnost každého zásahu do právem chráněných hmotných statků, a tedy i zásahu do osobnosti fyzické osoby tvoří objektivní kategorii představující záporné hodnocení zásahu do osobnosti fyzické osoby ze strany státu.“³³ Neoprávněnost, jakožto objektivní kategorii, je tedy nutné odlišovat od zavinění, jakožto subjektivní kategorie.

Zásah do práva na soukromí způsobený dopravní nehodou tedy bude splňovat podmínku neoprávněnosti, jelikož způsobení dopravní nehody bude vždy v rozporu s právním řádem. Ze strany pachatele dopravní nehody se jedná o porušení závazných pravidel silničního provozu, za jejichž porušení právní řád v závislosti na následcích stanoví občanskoprávní, jakož i veřejnoprávní sankce.

V rozhodnutí ze dne 24.10.1995 vydaném pod sp. zn. ÚS 15/95 se Ústavní soud ČR vyjádřil k otázce neoprávněného zásahu. Ústavní soud ČR správně dovodil, že neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti může mít podobu jak aktivního jednání, tak i jednání pasivního, tedy opomenutí. Rovněž opomenutí určité právní povinnosti je objektivně způsobilé ohrozit nebo porušit osobnostní sféru fyzické osoby. Ústavní soud ČR ve svém rozhodnutí poukazuje na ustanovení § 89 odst. 2 zák. č. 140/1961 Sb. (Trestní zákon), ve znění předpisů pozdějších, dle kterého se jednáním rozumí i opomenutí takového konání, k němuž byl pachatel podle okolností a svých poměrů povinen.³⁴

Neoprávněný zásah do osobnostní sféry fyzické osoby tedy může spočívat jak v jednání, tak i v opomenutí takového konání, ke kterému byl původce neoprávněného zásahu povinen. Restriktivní výklad pojmu zásah by vedl k nežádoucímu zužování ochrany

---

³³Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V. Ochrana osobnosti. 4. vydání, Praha: Linde 2004, str. 153.

³⁴Nález Ústavního soudu ze dne 24.10.1995, sp. zn. ÚS 15/95

poskytované osobnostním právům fyzické osoby a nebyl by ani v souladu s účelem sledovaným právem na ochranu osobnosti.

4.2.1. Dopravní nehoda

Pro plynulý pohyb účastníků silničního provozu vytvořil zákonodárce stanovením práv a povinností určitý právní rámec. Nedodržením stanovených pravidel některého z účastníků silničního provozu pak dochází k dopravní nehodě.

Právní teorie pojem silniční dopravní nehody chápe jako nezamýšlenou, nepředvídanou událost v silničním provozu na veřejných komunikacích způsobenou dopravními prostředky, která měla škodlivý následek na životech, nebo zdraví osob nebo na jejich majetku.³⁵

Legální definici dopravní nehody pak stanoví zákon č. 361/2000 Sb. (Zákon o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů), ve znění předpisů pozdějších. Za dopravní nehodu je považována událost v provozu na pozemních komunikacích, například havárie nebo srážka, která se stala nebo byla započata na pozemní komunikaci a při níž dojde k usmrcení nebo zranění osoby nebo ke škodě na majetku v přímé souvislosti s provozem vozidla v pohybu.

Právními událostmi jsou skutečnosti, které nastávají nezávisle na lidské vůli a na které právní normy váží vznik, změnu nebo zánik subjektivních práv a povinností.³⁶ Tak například řidiči, který měl účast na dopravní nehodě, vzniká povinnost v souladu s ustanovením § 47 odst. a) výše zmiňovaného zákona neprodleně zastavit své vozidlo, tedy přerušit jízdu z důvodu nezávislého na jeho vůli. Naopak účastníkovi silničního provozu a jeho blízkým osobám, jež byly v důsledku porušení silničních pravidel jiným účastníkem zraněny a do jejichž práva na ochranu osobnosti bylo dopravní nehodou

---

³⁵Porada, V. a kol. Silniční dopravní nehoda v teorii a praxi. Praha: LINDE Praha, a.s. 2000, str. 104.

³⁶Boguszak, J., Čapek, J. Teorie práva. Praha: CODEX Bohemia, 1997, str. 102.

neoprávněně zasaženo, vzniká za určitých podmínek právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích z titulu porušení jejich práva na soukromí a rodinný život.

Za dopravní nehodu lze považovat pouze událost, jež nastala nezávisle na lidské vůli a ke které zároveň došlo v souvislosti s provozem na pozemních komunikacích a na pozemní komunikaci. Pojem pozemní komunikace stanoví v § 2 odst. 1 zákon č. 16/1997 Sb. (Zákon o pozemních komunikacích), ve znění předpisů pozdějších, jako dopravní cestu určenou k užití silničními a jinými vozidly a chodci, včetně pevných zařízení nutných pro zajištění tohoto užití a jeho bezpečnosti. Výše zmiňovaný zákon o pozemních komunikacích rovněž v ustanovení § 2 odst. 2 provádí kategorizaci pozemních komunikací na dálnice, silnice, místní komunikace a účelové komunikace.

„Za dopravní nehodu nejsou považovány případy, kdy dojde k poškození vozidla, zranění nebo usmrcení osoby bez souvislosti s havárií nebo srážkou s jiným vozidlem, pevnou překážkou, chodcem, nebo zvířetem (např. poškození při opravě vozidla, při nakládce nebo vykládce).“³⁷ Za dopravní nehodu rovněž nelze považovat situace, kdy nedojde ke zranění žádné osoby, ani k jejímu usmrcení ani ke škodě na majetku, přičemž ke vzniku škodného následku může dojít i u osoby, jež dopravní nehodu porušením pravidel silničního provozu zapříčinila. Za dopravní nehodu rovněž nelze považovat událost, ke které nedojde v souvislosti s provozem vozidla.

Dopravní nehodovost má v současné době stoupající trend. Dle přehledu nehodovosti vydávaného měsíčně Ředitelstvím služby dopravní policie Policejního prezidenta ČR ze dne 6.2.2009 bylo jenom za leden 2009 nahlášeno 7103 nehod na pozemních komunikacích, jež si v 75 případech vyžádaly oběti na lidských životech, 207 osob bylo zraněno těžce a 1611 osob lehce. Celková škoda na majetku pak byla vyčíslena na částku

---

³⁷Kučerová, H. Dopravní přestupky v praxi aneb Projednávání dopravních přestupků ve správním řízení. Praha: Linde Praha, a.s., 2002, str. 29.

4.818.000,-Kč. Oproti lednu 2008 došlo k 19% nárůstu v počtu usmrcených osob.³⁸ Vývoj v dopravní nehodovosti tedy nelze v žádném případě považovat za příznivý. Kromě hmotných ztrát zasahuje dopravní nehoda i zásadním způsobem do života poškozených a nepříznivě ovlivňuje kvalitu jejich života, jakož i života jejich blízkých.

V roce 1995 provedla Evropská federace obětí nehod v silničním provozu (FEVR) ve spolupráci s Evropskou komisí celoevropský výzkum o dopadech dopravní nehody na kvalitu života obětí dopravních nehod a jejich blízkých osob. Závěry svého výzkumu pak Evropská federace obětí nehod v silničním provozu (FEVR) shrnula ve výzkumné zprávě „Dopad usmrcení nebo zranění při dopravní nehodě na snížení kvality života a životní úrovně rodin obětí dopravních nehod a obětí samotných.“³⁹ Závěry tohoto výzkumu jsou alarmující. U obětí dopravních nehod a jejich blízkých osob vzrostla konzumace alkoholu a jiných psychotropních látek zhruba o 50%, než tomu bylo v období před dopravní nehodou. Dopravní nehoda a její následky mají rovněž negativní dopad v soukromé oblasti postižených osob, zejména ve schopnosti vytvářet a udržovat sociální vztahy. Častokrát tyto osoby ztrácí zájem o vnější život, uzavírají se do sebe, pronásledují je sebevražedné pocity, ztrácejí schopnost radovat se ze života a spřádat životní plány. Pronásleduje je nespavost, bolesti hlavy, noční můry, a to po dobu nejméně prvních tří let po dopravní nehodě. V důsledku dlouhodobého nepříznivého psychického stavu u těchto osob častěji dochází k poruchám imunity a k následnému rozvoji dalších onemocnění. Přetrvávající potíže pak u těchto osob častokrát zapříčiňují ztrátu zaměstnání, čímž se jejich nepříznivá životní situace a ztráta sociálních kontaktů ještě prohlubuje.

V některých případech se pak u obětí dopravních nehod může rozvinout tzv. posttraumatická stresová porucha. „Termínem posttraumatická stresová porucha se označuje soubor různých poruch chování a prožívání včetně fyziologických reakcí (poruchy spánku, potivost, třes, nevolnost apod.), které vznikají jako důsledek

---

³⁸ Informace o nehodovosti na pozemních komunikacích v lednu 2009, <http://www.policie.cz/clanek/nehodovost-v-prvnim-pololeti.aspx>.

³⁹ Výzkumná zpráva FEVR „Dopad usmrcení nebo zranění při dopravní nehodě na snížení kvality života a životní úrovně rodiny obětí dopravních nehod a obětí samotných“ Ženeva 1995, www.fevr.org

extrémního stresového prožitku, přesahujícího běžnou lidskou zkušenost.“⁴⁰

Častokrát jsou posttraumatickou stresovou poruchou více ohroženy osoby, jež nebyly přímo účastníky dopravní nehody, než samotní zranění. „Traumatická událost, jakožto událost nahodilá a nepředvídatelná, bortí základní životní iluze každého člověka, iluzi omnipotence, kterou lze charakterizovat jako naše vnitřní přesvědčení, že pokud se chováme rozumně a obezřetně, nemůže se nám nic zlého stát, a iluzi důvěry v druhé, jež nám lépe pomáhá existovat s vírou, že svět je ovládán určitým řádem, jenž zabezpečuje naši bezpečnost.“⁴¹

V této souvislosti si je rovněž potřeba uvědomit skutečnost, že pachatelé dopravních nehod tvoří specifickou skupinu pachatelů přestupků a trestných činů. Jedná se o osoby ve většině případů plně socializované, bez patologických osobnostních rysů, pro které účast na dopravní nehodě a následky s touto událostí spojené představují rovněž závažný zásah do jejich života.

4.3. Vznik následku-nemajetková újma

Předpokladem vzniku odpovědnosti za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti je ohrožení nebo porušení práva na ochranu osobnosti. Ke vzniku odpovědnostního vztahu tedy postačí již samotné ohrožení osobnostního práva, není potřeba, aby došlo v důsledku neoprávněného zásahu k samotnému porušení práva na ochranu osobnosti. Následek neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti tedy spočívá buď v ohrožení nebo v porušení práva na ochranu osobnosti, jakožto nemajetkové újmě.

De lege lata je českou právní teorií, jakož i judikaturou, za škodu považována újma, která nastala v majetkové sféře poškozené osoby, a kterou lze zároveň objektivně vyjádřit

---

⁴⁰Čírtková, L. Forenzní psychologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004, str. 130.

⁴¹Tamtéž, str. 133

peněžním ekvivalentem.⁴² Nemajetková újma, jak lze vyvodit již z jejího názvu, je pak újma, jež není spojena se zásahem do majetkové sféry postižené osoby a její přesné vyčíslení v penězích tudíž není možné. Za současného stavu je tedy za škodu považována pouze majetková škoda. V rámci náhrady škody na zdraví se pak odškodňují pouze taxativně stanovené nároky spojené se vznikem nemateriální újmy, a to bolestné, ztížení společenského uplatnění a jednorázové odškodnění za úmrtí blízké osoby. Nově je pak zákonem č. 82/1998 Sb. (Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem), ve znění předpisů pozdějších, řešena náhrada za nemajetkovou újmu způsobenou výkonem veřejné moci. Náhrady jiné nemajetkové újmy se lze pak za současného stavu domáhat pouze prostřednictvím nároků vyplývajících z porušení osobnostního práva. Jedná se ovšem o již zcela jiný institut než je náhrada škody. V českém právním řádu tedy v otázce zmírňování nemajetkové újmy existuje určitá dvojkolejnost. Pojetí škody českou právní teorií zaostává za obecně přijímaným pojetím škody v evropském kontextu. Principy evropského deliktního práva (PETL) představující významný mezník v evropeizaci soukromého práva, obsahují v článku 2:101 poměrně širokou definici škody. Za škodu je tak pokládána majetková, jakož i nemajetková újma vzniklá na zákonem chráněném zájmu.

Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze dne 4.5.2005 vydaném pod sp. zn. PL ÚS 16/2004 sice konstatuje, že považuje současný stav i s ohledem na vývoj evropského deliktního práva za neuspokojivý, ovšem pouze doporučuje opuštění stávajícího legislativního pojetí škody.⁴³ Za průlomový, ovšem pouze v oblasti vnitrostátní aplikace Úmluvy⁴⁴, lze pak pokládat závěr nálezu Ústavního soudu ze dne 13.7.2006 vydaný pod sp.zn. Pl I.ÚS 85/2004, dle kterého „bez ohledu na to, jakým způsobem s obsahem institutu náhrady škody pracuje domácí zákonodárce, judikatura obecných soudů i soudu ústavního, případně domácí civilistická doktrína, v oblasti vnitrostátní aplikace Úmluvy je třeba vyjít z pojmu náhrady škody tak, jak s ním operují národní evropské ústavní soudy a

---

⁴²Např. Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné. díl třetí: Závazkové právo. 4. aktualizované a doplněné vydání, Praha: ASPI, 2005, str. 437.

⁴³Nález Ústavního soudu ze dne 4.5.2005, sp. zn. PL ÚS 16/2004.

⁴⁴Elischer, D. Náhrada nemateriální újmy de lege ferenda s ohledem na současné trendy deliktního práva. Právník 147/2008, č. 10, str. 1101-1107.

nejvyšší soudy, z jejichž judikatury vyrůstá i judikatura ESLP.“⁴⁵

Návrh nového občanského zákoníku se od tohoto pojetí škody zásadním způsobem neodchyluje, když v ustanovení § 2401 stanoví, že ten, kdo je zákonem zavázán k náhradě škody, nahradí majetkovou škodu, nemajetkovou újmu pouze za předpokladu, že tak stanoví zvlášť zákon.⁴⁶ Z důvodové zprávy k návrhu nového občanského zákoníku rovněž vyplývá, že zákonodárce přesto, že neopustil dosavadní koncepci pojetí škody jako újmy materiální, stanoví extenzivním způsobem případy, kdy poškozenému vznikne právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích.⁴⁷ Zůstává otázkou, zda-li se zákonodárce nemohl důraznějším způsobem rozejít s dosavadní právní úpravou a při přípravě nového občanského zákoníku více akcentovat závěry současné evropské civilistiky.

4.4. Příčinná souvislost

Pro vznik občanskoprávních sankcí dle ustanovení § 13 občanského zákoníku má stěžejní význam existence příčinné souvislosti mezi porušením právní povinnosti, tj. neoprávněným zásahem objektivně způsobilým vyvolat nemajetkovou újmu spočívající buď v ohrožení, nebo v porušení osobnosti fyzické osoby, a vzniklou nemajetkovou újmou.

Mezi protiprávním jednáním, jakožto příčinou a vzniklou nemajetkovou újmou, jakožto následkem, tedy musí existovat logický sled, nazýván též kauzálním nexusem. Jinak řečeno, o příčinné souvislosti lze hovořit pouze v tom případě, pokud by bez protiprávního zásahu nedošlo ke vzniku nemajetkové újmy.

„Zjištění příčinné souvislosti mezi neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti a porušením nebo ohrožením práva na ochranu osobnosti patří mezi otázky

---

⁴⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 13.7.2006, sp.zn. Pl I.ÚS 85/2004.

⁴⁶ Pelikánová, I. Principy evropského odpovědnostního práva . Právní zpravodaj 2007, č. 7, str. 5-7.

⁴⁷ Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku, str. 437.

skutkového charakteru, nikoli otázky právní“.⁴⁸ Existence příčinné souvislosti musí být bezpečně prokázána, nestačí pouhá domněnka či pravděpodobnost. Bez zjištění příčinné souvislosti mezi neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti a vzniklou nemajetkovou újmu nelze hovořit o občanskoprávní odpovědnosti dle ustanovení § 13 občanského zákoníku.

4.5. Koncepce objektivní odpovědnosti

Mezi původcem neoprávněného zásahu do osobnostní sféry fyzické osoby a fyzickou osobou, do jejíž osobnostní sféry bylo neoprávněno zasazeno, vzniká odpovědnostní právní vztah.

Pojem odpovědnosti se vyvíjí v čase v souladu s proměnou a rozvojem společenských vztahů. Jedná se o pojem mezioborový, o jehož výklad se pokouší více vědních odborů počínaje filozofií, psychologií, náboženstvím až po sociologii. „Obecně se rozumí odpovědností nutnost nést následky svého chování a jednání.“⁴⁹ V právu se tedy jedná o povinnost nést sankci stanovenou právním předpisem za porušení právem stanoveného jednání.

Odpovědnost za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti je vybudována na koncepci objektivní odpovědnosti za vzniklou škodu. Ke vzniku odpovědnostního vztahu tedy postačuje neoprávněnost zásahu na straně původce zásahu, nevyžaduje se tedy zavinění původce, jakožto subjektivní kategorie představující vnitřní vztah původce zásahu ke svému protiprávnímu jednání a k výsledku tohoto jednání. Pod pojmem objektivní odpovědnosti chápeme na rozdíl od odpovědnosti subjektivní odpovědnost za výsledek. „Objektivní odpovědností rozumíme tedy odpovědnost objektivně stanovenou v zákoně, tj. sekundární (odpovědnostní) povinnost stanovenou obecně a hypoteticky, naproti tomu subjektivní odpovědností rozumíme sekundární (odpovědnostní) povinnost

---

⁴⁸Např. Eliáš, J. a kol. Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek, Praha: Linde Praha, a.s. 2008, str. 797.

⁴⁹Boguszak, J., Čapek, J. Teorie práva. Praha: CODEX Bohemia, 1997, str. 146.

určité osoby.“⁵⁰ Jelikož v případě odpovědnosti osoby, jež neoprávněně zasáhla do práva na ochranu osobnosti fyzické osoby, neexistuje možnost zproštění se odpovědnosti, lze v tomto případě hovořit o odpovědnosti absolutní. Občanský zákoník nestanoví žádnou možnost liberace odpovědného subjektu.

Koncepce objektivní odpovědnosti za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti tedy umožňuje, že odpovědnost vzniká i u osob, u nichž s ohledem na jejich věk, či omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům chybí volní stránka jejich jednání. Pokud by tedy nezletilý ve věku dvanácti let odcizil svému otci osobní motorové vozidlo, s nímž by poté způsobil závažnou dopravní nehodu, při které by došlo k usmrcení osoby, pozůstalým by za určitých okolností vzniklo právo domáhat se po tomto nezletilém náhrady nemajetkové újmy v penězích z titulu neoprávněného zásahu do jejich práva na soukromí, i když by tento nezletilý nemohl nést odpovědnost z hlediska trestněprávních předpisů.

Vybudování odpovědnosti za neoprávněný zásah do práva na ochranu osobnosti na objektivním principu poskytuje chráněným osobnostním statkům dostatečnou míru ochrany, a to zejména v současné moderní společnosti, jejíž rychlý rozvoj sebou přináší i množství rizik.

Zavinění původce neoprávněného zásahu, jakožto subjektivní kategorii, lze pak zohlednit pouze při určení výše nemajetkové újmy v penězích. V závislosti na formě zavinění pak soud určí výši peněžitého zadostiučinění, přičemž je zřejmé, že např. hrubá nedbalost při určení výše peněžitého zadostiučinění bude posuzována přísněji než nedbalost.

---

⁵⁰Knappová, M. Povinnost a odpovědnost v občanském právu,. Praha: Academia Praha, 1986, str. 201 a násl.

5. Obecné nároky vyplývající ze zásahu do práva na soukromí

Obecné nároky vyplývající ze zásahu do práva na soukromí zakotvuje ustanovení § 13 občanského zákoníku. Z předmětného zákonného ustanovení vyplývá, že fyzická osoba, jejíž právo na ochranu osobnosti bylo ohroženo, nebo do jejíhož práva na ochranu osobnosti bylo neoprávněně zasazeno, má zejména právo požadovat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění. Jedná se tedy o demonstrativní výčet nároků, jež náleží dotčené fyzické osobě v důsledku neoprávněného zásahu do jejího práva na ochranu osobnosti.

Tyto nároky jsem označila jako obecné, jelikož jimi disponuje každá fyzická osoba, jejíž právo na ochranu osobnosti bylo neoprávněně ohroženo nebo porušeno. Vedle těchto obecných nároků pak ještě existuje, jak dále uvidíme, pouze hypotetická možnost uplatnit nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích v adhezním řízení, pokud tedy neoprávněný zásah dosáhl takové intenzity, že zde existuje podezření pro spáchání trestného činu, např. ublížení na zdraví.

V případě zásahu do práva na ochranu osobnosti způsobeného dopravní nehodou již nepřichází v úvahu právo požadovat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu osobnosti nebo aby byly odstraněny následky těchto zásahů. Vesměs se v takovém případě jedná o následky, jež nelze odstranit a zásah již skončil a reálně nehrozí ani jeho opakování. Specifický charakter zásahu do práva na soukromí způsobený dopravní nehodou tedy umožňuje dotčené osobě zejména požadovat právo na přiměřené zadostiučinění, a to at' v jeho morální podobě nebo v penězích.

Fyzická osoba může právní prostředky na ochranu osobnosti vyplývající z ustanovení § 13 občanského zákoníku libovolně kumulovat, nebo je dle svého uvážení použít samostatně. Fyzická osoba, do jejíhož práva na ochranu soukromí bylo neoprávněně zasazeno v důsledku dopravní nehody, může tedy po původci tohoto neoprávněného

zásahu požadovat vedle přiměřeného zadostiučinění imateriální povahy, například omluvy nebo samotného soudního výroku i přiměřené zadostiučinění v peněžité formě.

5.1 Přiměřené zadostiučinění

Fyzická osoba, do jejíhož práva na ochranu osobnosti bylo neoprávněně zasazeno, disponuje v souladu s ustanovením § 13 odst. 1 občanského zákoníku nárokem na přiměřené zadostiučinění. Účelem přiměřeného zadostiučinění je vyvážit, nebo-li zmírnit vzniklou nemajetkovou újmu. Poskytnutí přiměřeného zadostiučinění představuje tedy ve vztahu k postižené osobě projev satisfakční funkce.

Přiměřené zadostiučinění může mít dvě formy, a to nepeněžitou a peněžitou, přičemž peněžitá forma přiměřeného zadostiučinění má vůči nepeněžité formě podpůrný charakter. V souladu se zákonnou dikcí, nejeví-li se tedy morální zadostiučinění dostatečným, přichází v úvahu přiznání práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích, tedy peněžitého zadostiučinění. Již ze samotného zákonného znění lze vyvozovat, že zákonodárce preferuje morální satisfakci před peněžitou formou zadostiučinění, přiznání peněžitého zadostiučinění pak váže na splnění kvalifikovaných podmínek.

Občanský zákoník neobsahuje definici pojmu přiměřené zadostiučinění a tento úkol je svěřen soudci v rámci soudního řízení o ochraně osobnosti. Přiměřenost zadostiučinění by měla být posuzována s ohledem na konkrétní okolnosti případu a cíl, jenž tento prostředek sleduje, tj. zmírnit a vyvážit újmu vzniklou na osobnostních právech dotčené osoby. Dle názoru judikatury přiměřené zadostiučinění nemá represivní ani reparační funkci, jeho úkolem tedy není uložit škůdci sankci, tak aby již v budoucnosti neopakoval protiprávní jednání, ani reparovat vzniklou nemajetkovou újmu v plné výši.⁵¹

Přiměřené zadostiučinění tedy dle výše zmiňovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sleduje výhradně vyvážení a zmírnění nemajetkové újmy vzniklé na osobnostních

---

⁵¹Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 9.9.2008, sp. zn. 30 Cdo 535/2007.

právech fyzické osoby. Za základní funkci přiměřeného zadostiučinění lze tedy v souladu s názorem judikatury pokládat satisfakční funkci, jež je dle názoru právní teorie zvláštním druhem kompenzační funkce.⁵² Na druhé straně ovšem nelze opomíjet skutečnost, že vztah mezi původcem neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti a postiženým patří mezi vztahy odpovědnostní. Mezi základní funkce právní odpovědnosti mimo jiné patří i funkce preventivní a represivní.⁵³ Přiměřené zadostiučinění by tedy kromě výše nastíněné funkce satisfakční, jakožto civilní sankce za delikt, mělo sledovat i odrazení původce neoprávněného zásahu od možného opakování neoprávněného jednání, jakož i jeho případné následovníky.⁵⁴

Vyzdvihování represivní úlohy přiměřeného zadostiučinění ovšem naráží na skutečnost, že odpovědnost za zásah do práva na ochranu osobnosti je vybudována na objektivním principu odpovědnosti za výsledek. K tomu, aby bylo možné uložit původci neoprávněného zásahu sankci, muselo by dojít ke změně koncepce této odpovědnosti z objektivní na subjektivní, což by zas směřovalo k oslabení institutu práva na ochranu osobnosti, jak je správně podotýkáno částí právní teorie⁵⁵.

Rovněž zastávám názor, že represivní role je v českém právním řádu přisouzena prostředkům veřejného práva. Na druhé straně ovšem i občanskoprávní sankce by měla být pro původce neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti natolik citelná, aby ho odradila od opakování neoprávněného jednání. Pokud provozovatel hromadných dopravních prostředků neudrží svůj vozový park v odpovídajícím technickém stavu, v důsledku selhání brzdového systému pak dojde k závažné dopravní nehodě s následkem smrti nebo závažného zranění, měl by za toto své jednání nést plnou odpovědnost a z titulu porušení práva na soukromí by mu měla být uložena odpovídající sankce, a to i

---

⁵²Harvánek, J. a kol. Teorie práva. Plzeň: Západočeská univerzita, 2008, str. 385-386.

⁵³Gerloch, A. Teorie práva, 2.rozšířené vydání, Dobrá voda: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2001, str. 158.

⁵⁴Hajn, P. K přiměřenému zadostiučinění ve sporech o ochranu osobnosti . Bulletin advokacie 2003, č.4, str. 7-12.

⁵⁵Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V. Ochrana osobnosti. 4. vydání, Praha: Linde, 2004, str. 148.

s ohledem na skutečnost, že právnické osoby nejsou subjekty trestněprávní odpovědnosti. Při ukládání přiměřeného peněžitého zadostiučinění by tedy měla být náležitá péče věnována i hledisku prevence.

5.2. Morální zadostiučinění

Jak již bylo zmíněno výše, jednu z forem přiměřeného zadostiučinění dle ustanovení § 13 odst. 1 občanského zákoníku, představuje právo na morální zadostiučinění. Morální zadostiučinění může mít různou podobu, např. omluvného dopisu nebo omluvy uveřejněné v tisku, ale i samotného výroku soudu.

V případech neoprávněného zásahu do práva na soukromí způsobeného dopravní nehodou v závislosti na způsobeném následku na zdraví nebo životě postižené osoby a rozsahu a intenzitě zásahu do soukromého a rodinného života jejích blízkých osob již tento způsob náhrady nemajetkové újmy nebude dostačující. Devastující následky na zdraví nebo na životě blízké osoby se projeví v soukromém a rodinném životě zcela zásadním, dlouhotrvajícím až trvalým a nenapravitelným způsobem a morální satisfakce nemůže zajistit odpovídající vyvážení a zmírnění nemajetkové újmy. V takovém případě tedy nelze považovat za dostačující výrok odsuzujícího rozsudku v trestní věci, kterým soud odsoudil jednání pachatele.

5.1.2. Peněžité zadostiučinění

Nárok postiženého na náhradu nemajetkové újmy v penězích byl do občanského zákoníku výslovně zakotven zákonem č. 87/1990 Sb. Do této novelizace občanského zákoníku i s ohledem na dobové poměry, právní teorie, jakož i soudní praxe zastávala názor, že postižený nemá právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích. Dle Lubyho by přiznání náhrady nemajetkové újmy v penězích popřelo satisfakční funkci přiměřeného zadostiučinění, přičemž ani občanský zákoník tuto možnost s výjimkou bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění nepřipouští.⁵⁶ Tento právní

---

⁵⁶Luby, Š. Občianskoprávna ochrana osobnosti. Právny obzor 1968, č.9, str. 776.

závěr soudní praxe opírala o důvodovou zprávu k občanskému zákoníku, z níž vyplývalo, že přiměřené zadostiučinění nemá charakter peněžité náhrady a nelze mu proto přiznat ani reparační ani represivní charakter, nýbrž pouze charakter satisfakce za vzniklou újmu.⁵⁷

Zakotvení nároku postiženého na náhradu nemajetkové újmy v penězích si primárně klade za cíl poskytnout postiženému možnost nápravy nemajetkové újmy v situacích, kdy by vzniklou újmu nebylo možné napravit již žádným jiným právním prostředkem, nebo by použití jiného právního prostředku nevyvažovalo vzniklou újmu.⁵⁸

Základní předpoklad pro přiznání práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích představuje splnění podmínky, že v závislosti na konkrétních okolnostech případu se jeví jiná forma zadostiučinění dle ustanovení § 13 odst. 1, 2 zák. č. 40/1964 Sb. (Občanský zákoník), ve znění předpisů pozdějších, jako nepostačující. Důvody, pro které se morální forma zadostiučinění jeví jako nepostačující, mohou spočívat zejména ve skutečnosti, že neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti došlo ke snížení lidské důstojnosti nebo vážnosti fyzické osoby ve společnosti ve značné míře. „Dojde-li tedy ke vzniku nemajetkové újmy v důsledku zvlášť závažného neoprávněného zásahu proti osobnosti fyzické osoby, je tak v oblasti občanského práva využívána satisfakční funkce peněz, když v případě vzniku majetkové škody je naopak naplňována reparační funkce peněz.“⁵⁹

Pro vymezení důvodů, jež umožňují přiznat postižené fyzické osobě náhradu nemajetkové újmy v penězích, tedy zákonodárce zvolil legislativně-právní techniku demonstrativního výpočtu. Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích lze přiznat i v jiných obdobně závažných případech, ovšem za splnění podmínky, že morální

---

⁵⁷ Sborník „Nejvyšší soud v občanském soudním řízení v některých věcech pracovněprávních, občanskoprávních a rodinněprávních.“ str. 186-187, SEVT Praha 1980.

⁵⁸ Doležal, A., Doležal, T. Několik poznámek k aktuálním rozhodnutím soudů ve věcech náhrady škody na zdraví a kompenzace imateriální újmy. Právní Rozhledy 2008, č. 15, str. 565.

⁵⁹ Tamtéž

zadostiučinění se bude vzhledem ke konkrétním okolnostem případu jevit jako nepostačující, tedy neschopné poskytnout postiženému satisfakci za vzniklou újmu.

V souladu se zásadami spravedlivého procesu zakotveného v článku 36 odst. 1 Listiny je tedy povinností soudu pečlivě zvažovat v každém konkrétním případě důvody pro přiznání či nepřiznání práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích a řádně své rozhodnutí odůvodnit, tak aby splňovalo podmínku soudní přezkoumatelnosti.

Závažnost vzniklé újmy tedy musí dosáhnout značné intenzity, a to nikoli v subjektivním měřítku, ale objektivně posuzováno. Každá jiná fyzická osoba v postavení a na místě postižené fyzické osoby by tedy vzniklou újmu musela pociťovat jako újmu značné míry. Faktory rozhodující pro určení újmy značné míry lze spatřovat zejména v intenzitě, délce, rozsahu, jakož i možnosti nápravy vzniklé újmy na osobnostních právech fyzické osoby.

Výše uvedené kvalifikované podmínky budou zcela zjevně splněny i v případě neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti způsobeného dopravní nehodou. V případě úmrtí nebo nezvratného poškození dotčené osoby se jedná nejen o zásah do práva na život a integritu předmětné osoby, ale zároveň se bude jednat i o zásah do práva na soukromí a rodinný život jejich blízkých osob. Takovýto neoprávněný zásah do osobnostních práv dotčených osob lze pak s ohledem na jeho intenzitu a vzniklé následky označit za zvlášť závažný, jehož následky již není možné žádným způsobem napravit a na místě je poskytnout postiženým v závislosti na rozsahu a intenzitě vzniklé újmy určité peněžité zadostiučinění. Úkolem soudu pak zůstává porovnat takřka neporovnatelné, čili poskytnout osobě, jež utrpěla újmu na hodnotách lidské osobnosti, přiměřené peněžité zadostiučinění.

V souvislosti s nárokem postižené osoby na náhradu nemajetkové újmy v penězích vyvstává i otázka, zda-li tato osoba může požadovat po osobě, jež neoprávněně zasáhla do její osobnostní sféry úrok z prodlení. Na tuto otázku neexistuje v právní teorii

jednotná odpověď. Osobně se přikláním k části právní teorie reprezentované Telcem, že postižený má za určitých okolností právo požadovat i úrok z prodlení, a to z důvodů níže rozvedených.

Občanskoprávní vztah, jenž vzniká mezi postiženým a původcem neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti, plně odpovídá definici závazkového právního vztahu, tak jak jej v ustanovení § 488 vymezuje občanský zákoník. Dle ustanovení § 489 téhož zákona pak závazky vznikají z právních úkonů, zejména ze smluv, jakož i ze způsobené škody, z bezdůvodného obohacení nebo z jiných právních skutečností uvedených v zákoně. „Právní skutečnosti jsou skutečnosti, s nimiž právní normy spojují vznik, změnu nebo zánik subjektivních práv a povinností, popř. právních nároků.“⁶⁰ Závazkový právní vztah mezi neoprávněným rušitelem a osobou, které v důsledku porušení jejích osobnostních práv vznikla nemajetková újma, vzniká na základě protiprávního jednání rušitele a dle zákona, konkrétně dle ustanovení § 13 občanského zákoníku. Z tohoto závazkového právního vztahu pak vznikají účastníkům práva a povinnosti. Původce neoprávněného zásahu je povinen podrobit se prostředkům občanskoprávní ochrany zakotveným v ustanovení § 13 občanského zákoníku, na druhé straně pak osobě, do jejíž osobnostní sféry bylo neoprávněno zasaženo, vzniká právo na uplatnění těchto prostředků vůči neoprávněnému rušiteli.

V souladu s ustanovením § 492 občanského zákoníku se pak ustanovení o závazcích, které vznikají ze smluv, použijí přiměřeně i na závazky, vznikající na základě jiných skutečností upravených v zákoně, a to za předpokladu, že neexistuje zvláštní úprava. S ohledem na výše uvedené lze tedy i u práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích požadovat úrok z prodlení v souladu s ustanovením § 121 odst. 3 občanského zákoníku. V daném případě se jedná o uplatnění nároku na peněžité plnění, jehož nedílnou součástí jsou i úroky z prodlení. K tomuto názoru se kloní i Telec, jež pro úplnost dodává, že k prodlení dlužníka se zaplacením náhrady nemajetkové újmy v penězích dochází až v okamžiku nabytí právní moci soudního rozhodnutí, jelikož v souladu s ustanovením § 13 odst. 3 občanského zákoníku výši náhrady nemajetkové újmy v penězích určuje

---

⁶⁰Boguszak, J., Čapek, J. Teorie práva. Praha: CODEX Bohemia, 1997, str. 98.

s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo, až soud.⁶¹ Určení okamžiku, kdy došlo k neoprávněnému zásahu do osobnostní sféry dané osoby, lze často určit jen s nepoměrnými obtížemi a v některých případech vůbec. Okamžik vzniku deliktního závazku mezi původcem zásahu a postiženým ovšem není pro vznik nároku na úrok z prodlení rozhodující.

Po nabytí právní moci a vykonatelnosti soudního rozhodnutí lze tedy po původci neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti požadovat i úroky z prodlení, jelikož nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích patří mezi peněžité pohledávky. „Jestliže je totiž rozhodnutí soudu již pravomocné a vykonatelné, musí subjekt plnit povinnost peněžitého zadostiučinění stejně jako každou jinou peněžitou povinnost.“⁶² Původce neoprávněného zásahu do osobnostních práv postižené osoby se ocitá v prodlení s plněním svého peněžitého dluhu v okamžiku právní moci a s ní spojené vykonatelnosti soudního rozhodnutí, kterým byla stanovena výše nemajetkové újmy v penězích.

Opačný názor na otázku úroků z prodlení v případě nároku na náhradu nemajetkové újmy v penězích je pak prezentován v Komentáři k Občanskému zákoníku. „Možnost přiznání úroků z prodlení při peněžitém zadostiučinění nepřichází v úvahu, neboť právo na tento druh zadostiučinění není majetkovou pohledávkou ze závazkového právního vztahu.“⁶³ Shodně se pak k této otázce postavila i judikatura, kdy z rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 12.4.2000 vydaného pod sp. zn. 23 C 113/1999 vyplývá, že fyzická osoba domáhající se práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích dle ustanovení § 13 odst. 2 občanského zákoníku nemůže požadovat úrok z prodlení.⁶⁴

S výše uvedeným názorem Krajského soudu v Ostravě vyjádřeným v rozhodnutí vydaným pod sp. zn. 23 C 113/1999 dne 12.4.2000 a zastávaným částí právní teorie nesouhlasím a kloním se k názoru, že v souvislosti s uplatněním práva na náhradu

---

⁶¹Eliáš, J. a kol. Občanský zákoník. Velký akademický komentář, 1. svazek, Praha: Linde Praha, a.s., 2008, str. 163.

⁶²Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V. Ochrana osobnosti 4. vydání, Praha: Linde, 2004, str. 197.

⁶³Jehlička, O., Švestka J., Škárová M., a kol. Občanský zákoník. Komentář, 8. vydání, Praha: C.H.Beck, 2003, str. 144.

⁶⁴Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 12.4.2000, sp. zn. 23 C 113/1999.

nemajetkové újmy v penězích lze požadovat i úrok z prodlení. Ovšem pouze za podmínky, že již bylo vydáno pravomocné a vykonatelné soudní rozhodnutí, kterým byla stanovena výše náhrady nemajetkové újmy v penězích. Za rozhodující argument ve prospěch tohoto názoru považuji skutečnost, že mezi rušitelem a postiženým vzniká delikttní závazkový vztah. Postižený má právo požadovat mimo jiné i náhradu nemajetkové újmy v penězích, jež je peněžitou pohledávkou, jejíž součástí je v případě prodlení dlužníka i právo na zaplacení úroků z prodlení.

5.1.2.1. Kritéria pro určení výše peněžitého zadostiučinění

Zákonodárce svěřil oprávnění určit výši náhrady nemajetkové újmy v penězích soudu, a to na základě dvou základních hledisek. Při určení výše náhrady nemajetkové újmy v penězích tak soud v souladu s ustanovením § 13 odst. 3 občanského zákoníku přihlíží k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo. Konkrétnější legislativní vymezení kritérií pro stanovení výše nemajetkové újmy v penězích by odporovalo požadavku obecnosti právních norem, jež musí dopadat na různé případy. Konkrétní obsah výše zmiňovaných kritérií pro určení výše nemajetkové újmy v penězích je pak utvářen soudní judikaturou.

Občanský zákoník nestanoví maximální ani minimální hranici pro určení výše náhrady nemajetkové újmy v penězích. V souladu s ustanovením § 13 odst. 1 občanského zákoníku, které zakotvuje nárok postižené osoby na přiměřené zadostiučinění, musí pak výše náhrady nemajetkové újmy v penězích odpovídat hledisku přiměřenosti. Při určení výše přiměřeného peněžitého zadostiučinění musí soud dále sledovat naplnění základní satisfakční funkce tohoto právního institutu, kterou je zmírnění a vyvážení nemajetkové újmy vzniklé na osobnostních právech postižené osoby. Základním hlediskem, k němuž tedy musí být při stanovení výše nemajetkové újmy v penězích přihlíženo, tedy představuje přiměřenost a naplnění satisfakční funkce.

Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.1.2007 vydaném pod sp. zn. 30 Cdo 3536/2006 soud musí při určení výše náhrady nemajetkové újmy v penězích přihlídnout

jak k celkové povaze, tak k jednotlivým okolnostem případu, zejména tedy musí zohlednit intenzitu, povahu a způsob neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti, jakož i povahu a rozsah zasaženého práva, dále musí přihlídnout k délce trvání, jakož i k šíři nemajetkové újmy.⁶⁵

Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí ze dne 29.6.2006 vydaném pod sp. zn. 30 Cdo 1088/2005 judikoval, že při stanovení výše náhrady nemajetkové újmy v penězích je zejména nutné přihlídnout ke skutečnosti, zda-li ze strany původce neoprávněného zásahu do osobnosti postižené fyzické osoby, již bylo poskytnuto zadostiučinění, v jaké formě a případně v jaké výši, zda-li tedy původce neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti projevil snahu o zmírnění následků svého jednání, ať již projevenou lítostí, účastí nebo poskytnutím finanční kompenzace.⁶⁶

Mezi hlediska, jež musí soud při stanovení výše náhrady nemajetkové újmy v penězích zohlednit, patří dále zavinění původce neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti, postoj původce k neoprávněnému zásahu do práva na ochranu osobnosti, zcela výjimečně by pak soud měl přihlídnout i k majetkovým poměrům na straně původce neoprávněného zásahu do práva na soukromí. Soud by měl rovněž posoudit otázku, zda-li a jakým způsobem došlo ke zhoršení životní úrovně osob, do jejichž práva na ochranu soukromí bylo zasaženo. Opačný názor je prezentován v publikaci Ochrana osobnosti, s odkazem na ustanovení § 450 občanského zákoníku, kdy ustanovení o moderačním právu soudu v případech sporů z ochrany osobnosti nelze použít.⁶⁷ Domnívám se, že i majetkové poměry lze zahrnout mezi okolnosti, ke kterým by soud měl výjimečně při svém rozhodování přihlídnout, a to v zájmu spravedlivého a vyváženého rozhodnutí.

S ohledem na výše uvedené a v zájmu vyváženého a spravedlivého soudního rozhodnutí je tedy povinností soudu každý případ pečlivě posoudit. Zde se pak ještě nabízí otázka,

---

⁶⁵Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.1.2007, sp. zn. 30 Cdo 3536/2006.

⁶⁶Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.6.2006, sp. zn. 30 Cdo 1088/2005.

⁶⁷Knap, K., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V. Ochrana osobnosti podle občanského práva. Praha: Linde Praha, a.s., 2004, str. 195.

zda-li soud při stanovení výše nemajetkové újmy v penězích může použít bodový postup odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění při stanovení výše náhrady škody na zdraví. Kamlach zastává názor, že tato hlediska nelze použít ani podpůrným způsobem.⁶⁸ S tímto názorem je nutno vyslovit souhlas, jelikož právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích a právo na náhradu škody na zdraví jsou dva zcela odlišné právní instituty, jež nelze v žádném případě směřovat.

V soudní praxi představují vodítko pro určení výše peněžitého zadostiučinění za vzniklou nemateriální újmu znalecké posudky, jelikož např. k rozsahu vzniklé újmy na osobnostních právech dotčené osoby spočívající v psychických potížích se bez odborných znalostí nelze vyjádřit. Povinnost soudce přibrat v rámci prováděného dokazování k posouzení otázek, k nimž jsou potřebné odborné znalosti znalce, vyplývá z ustanovení § 127 odst. 1 zák. č. 99/1963 Sb. (Občanský soudní řád), ve znění předpisů pozdějších.

Na druhé straně ovšem soud musí v souladu s ustanovením § 13 odst. 3 občanského zákoníku určit výši přiměřeného peněžitého zadostiučinění samostatně. „Soud si tedy nemůže za účelem objektivizace výše peněžitého zadostiučinění nechat vypracovat znalecký posudek.“⁶⁹ Určení výše nemajetkové újmy v penězích patří mezi právní otázky, jejichž posouzení náleží soudu a soud musí své rozhodnutí v zájmu přezkoumatelnosti soudních rozhodnutí řádně zdůvodnit.

5.1.2.2. Promlčení práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích

Právní teorie doposud k otázce promlčení práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích dle ustanovení § 13 odst. 2 občanského zákoníku nezaujala jednotné stanovisko. K této otázce existují rozdílné právní názory již od zakotvení tohoto institutu do občanského zákoníku v roce 1990.

---

⁶⁸Kamlach, M. Několik poznámek k novelizaci § 13 ObčZ. Právo a zákonnost 1991, č.3, str.162.

⁶⁹Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M., a kol. Občanský zákoník. Komentář, 8. vydání, Praha: C.H.Beck, 2003, str. 103.

Názor, že právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích se nepromlčuje, zastává kolektiv autorů pod vedením Eliáše ve Velkém akademickém komentáři k Občanskému zákoníku. Telec, jakožto autor příslušné kapitoly, svůj názor odůvodňuje skutečností, že dle ustanovení § 100 odst. 2 občanského zákoníku se promlčují všechna práva majetková, s výjimkou práva vlastnického. Jelikož právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích patří mezi nároky vyplývající z porušení práva na ochranu osobnosti, je osobním nárokem a nemůže se tedy na něj vztahovat úprava promlčení zakotvena ve výše uvedeném ustanovení. Vyčlenění práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích ze systému osobnostního práva nepodléhajícího promlčení by pak ve svých důsledcích mohlo vést až k situaci, kdy osobě, do jejíhož práva na ochranu osobnosti bylo neoprávněně zasazeno méně závažným způsobem, bude s ohledem na nepromlčitelnost jejích nároků přiznána déletrvající, a tedy i vyšší míra ochrany, než-li postiženému, do jehož práva na ochranu osobnosti bylo zasazeno tak závažným a intenzivním způsobem, že jsou u něho splněny podmínky pro přiznání práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích.⁷⁰ Obdobný názor zastává i Holub, jenž ve své publikaci Holub, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Sv. 1. Praha: Linde Praha, a.s., 2002 uvádí, že právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích nepodléhá promlčení ani prekluzi. Holub rovněž argumentuje osobním charakterem osobnostních práv, z nichž nemůže být účelně vymezován nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích. „Náhrada škody, která rovněž může vzniknout v souvislosti se zásahem do osobnostních práv fyzické osoby, je navíc řešena samostatně v ustanovení § 16 a pokud bychom připustili, že funkce peněžitého zadostiučinění je v podstatě stejná jako funkce náhrady škody, pozbylo by ustanovení § 13 odst. 2 svůj základní smysl. Ustanovení § 13 odst. 2 nemá totiž jen čistě satisfakční povahu, ale působí i preventivně výchovně vůči všem subjektům, které neoprávněně zasahují do osobnostních práv fyzických osob.“⁷¹

Opačný názor zastává Švestka, dle něhož v případě práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích se jedná o výjimku z nepromlčitelných osobnostních práv. Promlčitelnost

---

⁷⁰Eliáš, J. a kol. Občanský zákoník. Velký akademický komentář, 1. svazek, Praha: Linde Praha, a.s., 2008

⁷¹Holub, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Sv. 1. Praha: Linde Praha, a.s., 2002, str. 89.

práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích zdůvodňuje podobností tohoto nároku s reparační funkcí majetkových nároků. Nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích pak podléhá promlčení v obecné tříleté promlčecí době, jež začíná běžet ode dne, kdy mohl být tento nárok poprvé uplatněn.⁷²

Nejvyšší soud ČR se v rozhodnutí ze dne 18.6.2008 vydaném pod sp. zn. 33 Odo 918/2006 obecně vyjádřil k institutu promlčení. „Cílem právní úpravy institutu promlčení v občanskoprávních vztazích je dle výše zmiňovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR pobízet oprávněný subjekt (věřitele) pod určitou sankcí k tomu, aby vykonal svá práva včas, tj. v přiměřených - promlčecích – lhůtách u soudu a tak, aby donekonečna (a tedy neúnosně) nemohl oddalovat požadavek splnění od povinného subjektu (dlužníka). Smyslem institutu promlčení je tedy čelit vzniku a existenci dlouhotrvajících práv a povinností provázených často i jejich určitou nejistotou, nejasností a pochybnostmi. Má-li možnost promlčení nároku plnit pobídkovou funkci vůči věřiteli, pak zároveň přispívá k tomu, aby dlužník nebyl po časově neomezenou dobu vystaven ze strany věřitele hrozbě podání úspěšné žaloby.“⁷³ Výše zmiňované rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR je v souladu s jednou ze základních soukromoprávních zásad „vigilantibus iura skripta sunt“, čili práva náleží bdělým. Na druhé straně ovšem nelze upřednostňovat a chránit práva původce neoprávněného zásahu na úkor práv postižené osoby. Zásadní argument pro nepromlčitelnost práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích lze dále spatřovat v hodnotovém významu práva vlastnického a práva osobnostního. „Hodnotově pohlíženo lze říci, že je-li vlastnické právo nepromlčitelné, o to více- a fortiori – je nepromlčitelné životně přednostnější, tudíž významnější právo osobnostní. Bez lidského bytí (života) by nebylo ani kým co vlastnit.“⁷⁴

---

⁷²Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V.: Ochrana osobnosti. 3. vydání, Praha: Linde, 1996, str. 162.

⁷³Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18.6.2008, sp. zn. 33 Odo 918/2006.

⁷⁴Eliáš, J. a kol. Občanský zákoník. Velký akademický komentář, 1. svazek, Praha: Linde Praha, a.s., 2008, str. 158.

Co se týče judikatury zabývající se otázkou promlčení práva na přiměřené zadostiučinění v penězích dle ustanovení § 13 odst. 2 zák. č. 40/1964 Sb. (Občanský zákoník), ve znění předpisů pozdějších, tato prochází neustálým vývojem a lze ji označit za rozporuplnou.

Zatímco Vrchní soud v Olomouci se v rozhodnutí ze dne 17.2.2004 vydaném pod sp. zn. 1 Co 63/2003 přiklonil k závěru, že právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích dle ustanovení § 13 odst. 2 občanského zákoníku, jakožto právo majetkové povahy, podléhá promlčení v obecné tříleté promlčecí době, zaujal Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí ze dne 28.6.2007 judikovaném pod sp. zn. 30 Cdo 1522/2007 názorově odlišné stanovisko.

Nejvyšší soud ČR v předmětném rozhodnutí obšírně argumentuje ve prospěch nepromlčitelnosti práva na přiměřené peněžité zadostiučinění. Za jeden z hlavních argumentů ve prospěch tvrzení o nepromlčitelnosti práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích považuje skutečnost, že ustanovení § 13 občanského zákoníku poskytuje dotčeným osobám celou škálu zvláštních prostředků směřujících k občanskoprávní ochraně osobnosti, jež jsou upraveny zcela samostatně a svébytně. V důsledku neoprávněného zásahu do osobnosti fyzických osob pak dotčeným osobám vznikají subjektivní osobní práva, jež mají nemajetkovou povahu a jsou tudíž nepromlčitelná. Ústavní soud ČR usnesením ze dne 13.12.2007, vydaným pod sp. zn. II. ÚS 2953/07 ústavní stížnost podanou proti rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.6.2007 ve věci výše zmiňované a vedené pod sp. zn. 30 Cdo 1522/2007 z důvodu její nepřipustnosti odmítl, jelikož ve věci doposud nebylo pravomocně rozhodnuto. Ve stejném duchu se nese i rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 1.11.2007 vydané pod sp. zn. 30 Cdo 997/2007, v němž se Nejvyšší soud ČR opětovně přiklonil k nepromlčitelnosti práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

Pro rozhodovací činnost nižších soudů by ovšem mělo představovat směrodatné vodítko rozhodnutí občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.11.2007, jež rozhodlo o publikaci výše zmiňovaného rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ve Sbírce soudních rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR v civilní části. Vrchní

soud v Olomouci v předmětném rozhodnutí vydaném pod sp. zn. 1 Co 63/2003 ze dne 17.2.2004 dospěl k závěru o promlčitelnosti práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích v obecné tříleté promlčecí době. Vrchní soud v Olomouci nahlíží na právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích dle ustanovení § 13 odst. 2 občanského zákoníku, jakožto na jeden z dílčích a relativně samostatných prostředků ochrany jednotného práva na ochranu osobnosti fyzické osoby. Vznik práva na přiměřené zadostiučinění v penězích dle ustanovení § 13 odst. 2 občanského zákoníku je pak dle názoru Vrchního soudu v Olomouci podmíněn skutečností, že morální zadostiučinění nepostačuje k vyvážení a zmírnění nepříznivých následků způsobených protiprávním zásahem do osobnostních práv fyzických osob, a i když jde o jeden ze satisfakčních prostředků v oblasti nemateriálních osobnostních práv, patří toto právo s ohledem na jeho vyjádření peněžitou částkou mezi osobní práva majetkové povahy, jež se promlčují v obecné tříleté promlčecí době.

S ohledem na výše uvedené lze tedy považovat judikaturu Nejvyššího soudu ČR v otázce promlčení práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích za rozporuplnou. Světlo do této spletné problematiky by mohlo vnést závazné rozhodnutí „velkého senátu“, jemuž by v souladu s ustanovením § 20 odst. 1 a 2 zákona č. 6/2002 Sb. (Zákon o soudech a soudcích), ve znění předpisů pozdějších, v případě odlišného názoru senátu měl být další případ postoupen k rozhodnutí.

JUDr. Petr Vojtek, předseda senátu Nejvyššího soudu ČR, v článku publikovaném v Soudních rozhledech uvádí, že podpora závěru o promlčitelnosti práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích byla velmi silná. Skutečnost, že místo publikace rozhodnutí specializovaného tříčlenného senátu Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.6.2007 sp. zn. 30 Cdo 1522/2007 bylo do Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek schváleno rozhodnutí nižšího soudu (Vrchního soudu v Olomouci), jež zastává opačný názor, nepovažuje za právě šťastné řešení, nicméně v současné době po dlouhých diskusích vyjadřuje právní názor většiny soudců Nejvyššího soudu ČR. Tento závěr byl mimo jiné utvořen na základě dosavadní právní praxe, kdy nároky vyplývající z institutu

jednorázového odškodnění pozůstalých dle § 444 odst. 3 občanského zákoníku, byly v některých případech doplňovány nebo přímo nahrazovány nárokem na náhradu nemajetkové újmy v penězích.⁷⁵

Domnívám se, že s tímto závěrem nelze souhlasit. Ochrana fyzické osobnosti zaujímá tak významné postavení, že by v žádném případě neměly být prostředky na její ochranu zužovány. Rovněž lidské osobnosti nemůže být ve srovnání s ochranou vlastnického práva, a to ani v běhu času, poskytována menší míra ochrany. Právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích a nárok na jednorázové odškodnění při usmrcení dle ustanovení § 444 odst. 3 občanského zákoníku jsou dva zcela odlišné, a tudíž i samotné nároky, jež lze uplatňovat vedle sebe, což ve svém nálezu ze dne 4.5.2005 vydaném pod sp. zn. PL ÚS 16/04 potvrdil i Ústavní soud ČR. Ani argumentaci spočívající v tvrzení o oslabování zájmu na ochraně dotčeného osobnostního práva v průběhu času nelze přijmout. „Skutečnost, že uplynutím doby může soukromý zájem konkrétního postiženého člověka na ochraně vlastní osobnosti ztratit na naléhavosti či vůbec na významu, je sama o sebe bez objektivního hodnotového důsledku, neboť se jedná o osobní záležitost závisující na okolnostech konkrétního případu“⁷⁶ S ohledem na výše uvedené by tedy měly být v každém případě ad hoc zkoumány skutečnosti, pro které nebylo právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích uplatněno dřív. Toto právní řešení by lépe vyhovovalo cíli, jenž sleduje ochrana osobnosti v demokratické právní společnosti. Praktické problémy rovněž přinese určování dne, kdy mohl být nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích poprvé uplatněn u soudu.

Na závěr je potřeba říci, že navzdory dosavadním rozporuplným závěrům soudní judikatury s ohledem na stav poslední nejčerstvější judikatury, zdá se býti již otázka promlčení práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích vyřešena, a to v souladu se závěry výše zmiňovaného rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci. Na podporu tohoto

---

⁷⁵Vojtek, P. Přehled rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, která nebyla v roce 2007 schválena k publikaci. Soudní rozhledy 2008, č.2, str.41 až 46.

⁷⁶Eliáš, J. a kol. Občanský zákoník. Velký akademický komentář, 1. svazek, Praha: Linde Praha, a.s. 2008, str. 158.

tvrzení lze uvést judikát Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.12.2008 vydaný pod sp. zn. 30 Cdo 1217/2008, ve kterém se příslušný senát Nejvyššího soudu ČR vyslovil pro promlčitelnost práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích, jakožto práva osobního, ovšem majetkové povahy. Nejvyšší soud ČR v předmětném rozhodnutí konstatoval, že „je-li obsahem nároku na náhradu nemajetkové újmy požadavek na zaplacení peněžní částky, pak princip právní jistoty vylučuje, aby plynutí času nebyly přiznány žádné právní účinky. Je to obsah nároku, a nikoliv předmět jeho ochrany, co činí pro povahu nároku určující, zda se uplatní obecný právní institut (promlčení) oslabující jeho vymahatelnost v závislosti na okamžiku jeho uplatnění u soudu a na dispozitivním chování žalovaného.“⁷⁷ Obdobné závěry lze nalézt i v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 16.12.2008, vydaném pod sp. zn. 30 Cdo 427/2007.

5.1.2.3 Vztah mezi ustanovením § 13 odst. 2 občanského zákoníku a § 444 odst. 3 občanského zákoníku

Zákonem č. 47/2004 Sb. (o změně pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla) s účinností ode dne 1.5.2004 zavedl zákonodárce v rámci náhrady škody na zdraví do občanského zákoníku institut jednorázového odškodnění pozůstalým za škodu usmrcením. Do výše zmiňované novely občanský zákoník neumožňoval pozůstalým domáhat se náhrady nemajetkové újmy za smrt blízké osoby prostřednictvím náhrady škody. Okruh pozůstalých, kteří disponují nárokem na odškodnění za smrt blízké osoby, je stanoven taxativním způsobem. Částky jednorázového odškodnění za smrt blízké osoby jsou odstupňovány v rozpětí 85.000,-Kč až 240.000,-Kč. Jednorázové odškodnění za smrt blízké osoby tak náleží v nejvyšší přípustné výši manželovi nebo manželce, každému dítěti, každému rodiči, jakož i každé další blízké osobě žijící s usmrceným ve společné domácnosti v době vzniku škodné události. Každému sourozenci zesnulého náleží jednorázové odškodnění ve výši 175.000,-Kč a každému rodiči při ztrátě dosud nenarozeného počatého dítěte částka ve výši 85.000,-Kč.

---

⁷⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.12.2008, sp. zn. 30 Cdo 1217/2008.

Již krátce po zavedené předmětného ustanovení do občanského zákoníku si někteří autoři položili otázku, zda-li institut jednorázového odškodnění za smrt blízké osoby ovlivní poskytování nemajetkové újmy v penězích dle ustanovení § 13 odst. 2 občanského zákoníku.⁷⁸ Mach na základě neformálních rozhovorů se soudci dospěl k závěru, že do úvahy přicházejí tři varianty vzájemného vztahu mezi nově zavedeným ustanovením § 444 odst. 3 občanského zákoníku a § 13 odst. 2 téhož zákona. Tyto varianty pak popsal v článku Vztah odškodnění dle § 443 odst. 3 občanského zákoníku a satisfakce dle § 13 odstavce 2 občanského zákoníku v případě úmrtí osoby blízké. Zdravotnictví a právo 2005, č-8, str. 2-5. Menšinová část soudců se domnívala, že v důsledku zavedení předmětného ustanovení do občanského zákoníku odpadl důvod pro přiznání práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích dle ustanovení § 13 odst. 2 téhož zákona. Větší část soudců se přiklonila k názoru, že se jedná o dva zcela samostatné a svébytné nároky vedle sebe stojící. Hojně zastoupen byl i názor, že se jedná sice o dva zcela samostatné a svébytné nároky, nicméně soud při určení výše náhrady nemajetkové újmy v penězích dle ustanovení § 13 odst. 3 občanského zákoníku zohlední i skutečnost, zda-li bylo postižené osobě přiznáno jednorázové odškodnění dle § 444 odst. 3 téhož zákona.⁷⁹

Odpověď na výše zmiňovanou otázku záhy přinesla judikatura, a to konkrétně nález Ústavního soudu ze dne 4.5.2005, vydaný pod sp. zn. PL. ÚS 16/04. Ústavní soud považuje nově zavedenou úpravu za natolik paušální, že ji nelze považovat za vyčerpávající řešení a nevylučuje tak možnost dotčených fyzických osob domáhat se další náhrady nemajetkové újmy v penězích dle ustanovení § 13 odst. 2 občanského zákoníku, pokud se jednorázové odškodnění za smrt blízké osoby nejví postačující.⁸⁰

Domnívám se, že zavedení institutu jednorázového odškodnění v penězích za smrt blízké osoby nelze považovat za nejlepší řešení. K zavedení předmětného institutu do občanského zákoníku došlo v době, kdy již byly nemajetkové újmy vzniklé na

---

⁷⁸Mach, J. Vztah odškodnění dle § 443 odst. 3 občanského zákoníku a satisfakce dle § 13 odstavce 2 občanského zákoníku v případě úmrtí osoby blízké. Zdravotnictví a právo 2005, č. 8, str. 4.

⁷⁹Tamtéž.

⁸⁰Nález Ústavního soudu ze dne 4.5.2005, sp. zn. PL. ÚS 16/04.

osobnostních právech v důsledku úmrtí blízkých osob poměrně uspokojivým způsobem řešeny prostřednictvím institutu práva na ochranu osobnosti. Částky přiznaného přiměřeného zadostiučinění dle ustanovení § 13 odst. 2 občanského zákoníku se sice případ od případu lišily, což nepřispívalo k právní jistotě účastníků občanskoprávních vztahů, nicméně se jednalo o řešení, jež bylo schopné pružně reagovat na okolnosti a závažnost vzniklé újmy a přizpůsobit tomu výše náhrady nemajetkové újmy v penězích. Zavedení paušálních částek za smrt blízké osoby lze považovat za zpátečnické a za ústup pojišťovnické lobby, čemuž nasvědčuje i skutečnost, že institut jednorázového odškodnění za smrt blízké osoby byl do občanského zákoníku zaveden zákonem č. 47/2004 Sb. (o změně pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla). Zákonodárci tak splnili podmínky kladené na soulad české legislativy s legislativou Evropské unie Směrnicí EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2000/26/ES ze dne 16. května 2000 o sbližování právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a o změně směrnic Rady 73/239/EHS a 88/357/EHS (Čtvrtá směrnice o pojištění motorových vozidel), která za škodu v souladu s evropským pojetím škody považuje i újmu nemajetkovou, a zároveň se zákonodárce pokusil vyhovět pojišťovnám stanovením pevných částek, které by již soud nemohl zvýšit, ale pouze snížit, a to buď s ohledem na spoluúčast poškozeného dle § 441 občanského zákoníku nebo uplatněním moderačního práva soudu dle ustanovení § 450 téhož zákona. Pojišťovny jsou tak schopny lépe odhadnout pojistné riziko, jelikož znají nejvyšší možnou výši, a přizpůsobit mu výši úplaty za sjednané pojištění.

Ústavní soud se ve výše zmiňovaném nálezu přiklonil k závěru, že vedle práva na jednorázové odškodnění za smrt blízké osoby disponuje postižená osoba i nárokem na náhradu nemajetkové újmy v penězích. Nicméně dle závěru současné judikatury se zákonné pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla nevztahuje na náhradu nemajetkové újmy v penězích dle ustanovení § 13 odst. 2 občanského zákona.

⁸¹Domnívám, se že tato situace nepřispívá k rovnosti a k právní jistotě účastníků občanskoprávních vztahů. Původcem neoprávněného zásahu do práva na ochranu

---

⁸¹Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, ze dne 27.9.2005, sp. zn. 30 Cdo 1051/2005

soukromí způsobeného dopravní nehodou se může stát každý řidič motorového vozidla. Vědomí, že nároky na náhradu nemajetkové újmy v penězích dle ustanovení § 13 odst. 2 občanského zákoníku jsou kryty zákonným pojištěním odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, by jistě přispělo k jejich lepšímu spánku, a to i za cenu určitého zvýšení pojistných sazeb.

6. Specifické nároky vyplývající ze zásahu do práva na soukromí

Nástroje, zakotvené na ochranu osobnosti fyzické osoby v soukromém právu ve vztahu k právu na soukromý a rodinný život, zejména v ustanovení § 13 občanského zákoníku, doplňují prostředky veřejného práva. Ochrana dotčeným osobnostním právům fyzické osoby je prostředky veřejnoprávními poskytována za splnění určitých podmínek bez ohledu na její procesní aktivitu ve veřejném zájmu.

„Zvláštní zájem, který má demokratický právní stát na respektování právní ochrany osobnosti, se projevuje mimo jiné i v tom, že tato ochrana je poskytována komplementárně v různých právních odvětvích, a to prostředky tomu kterému odvětví vlastnímu“⁸² Z výše uvedené právní věty Ústavního soudu vyslovené v nálezu ze dne 20.5.2002, sp. zn. IV. ÚS 315/01 tedy vyplývá, že fyzické osobě, do jejíhož osobnostního práva bylo neoprávněno zasazeno, poskytuje právní řád více možností právní ochrany zakotvené v různých odvětvích právního řádu, jež se navzájem nevylučují ale naopak doplňují, čímž je pak osobnosti fyzické osoby poskytována komplexní ochrana.

6.2. Uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy v adhezním řízení

V případě neoprávněného zásahu do práva na soukromí fyzické osoby způsobeného dopravní nehodou se do popředí rovněž dostává otázka, zda-li se tyto osoby mohou domáhat nároku na náhradu nemajetkové újmy v penězích v adhezním řízení. Lze si představit situaci, kdy neoprávněný zásah do práva na soukromí fyzické osoby spočívá

---

⁸²Nález Ústavního soudu ze dne 20.5.2002, sp. zn. IV. ÚS 315/01.

v dopravní nehodě, v jejímž důsledku dojde k úmrtí nebo k vážné poruše zdraví postižené osoby.

Osoba, jež svým jednáním způsobila dopravní nehodu, by pak v závislosti na intenzitě a rozsahu způsobených následků naplnila nejen skutkovou podstatu trestného činu ublížení na zdraví z nedbalosti dle § 223 nebo dle § 224 zák. č. 140/1961 Sb. (Trestní zákon), ve znění předpisů pozdějších, ale zasáhla by svým neoprávněným jednáním i do osobnostní sféry dotčených osob. Jednalo by se tak o závažný zásah do práva na ochranu osobnosti, přičemž při splnění zákonných podmínek by do úvahy přicházela i náhrada nemajetkové újmy v penězích dle ustanovení § 13 odst. 2 občanského zákoníku.

Osoby, do jejichž práva na ochranu osobnosti bylo v důsledku dopravní nehody neoprávněně zasaženo, lze považovat za poškozené ve smyslu ustanovení § 43 odst. 1 zák. č. 141/1961 Sb. (Trestní řád), ve znění předpisů pozdějších. V souladu s ustanovením § 43 odst. 1 trestního řádu lze pak za poškozené považovat i pozůstalé, do jejichž práva na soukromý a rodinný život bylo v důsledku zaviněného protiprávního jednání pachatele, naplňujícího znaky některého z trestných činů uvedených v trestním zákoně a spočívajícího ve vážné dopravní nehodě, neoprávněně zasaženo. Trestní řád rozděluje poškozené na dvě skupiny, a to na poškozené, kteří v souladu s ustanovením § 43 odst. 3 trestního řádu mají dle tohoto zákona proti obviněnému nárok na náhradu škody a mohou se tedy stát subjektem adhezního řízení, a poškozené, jimž toto postavení v adhezním řízení trestní řád nepřiznává.

V souladu s ustanovením § 228 odst. 1 trestního řádu, jenž upravuje postup soudu v adhezním řízení, pak může soud v adhezním řízení rozhodovat toliko o majetkové škodě. Pojem majetkové škody je pro potřeby adhezního řízení vykládán v souladu se Stanoviskem občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR z 18.11.1970, Cpj. 87/70 extenzivním způsobem, kdy škodou se rozumí újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného a je objektivně vyjádřitelná v penězích, přičemž reprezentuje majetkové hodnoty, jež je potřebné vynaložit, aby došlo k uvedení věci do předešlého

stavu. Škodou se pak rozumí i některé nemajetkové újmy způsobené zásahem do osobněprávních vztahů poškozeného, jako např. ztížení společenského uplatnění nebo bolestné. Pod pojem majetkové škody odškodňované v adhezním řízení lze tedy v souladu s výše uvedeným stanoviskem Nejvyššího soudu ČSSR podřadit i některé případy zmírňování nemajetkové újmy, pokud její náhradu příslušné předpisy přiznávají. Jedná se tak například o uplatnění nároku na náhradu škody za ztížení společenského uplatnění nebo za bolestné.⁸³

Naproti tomu ovšem právní teorie zastává názor, že v adhezním řízení se nelze domáhat přiměřeného zadostiučinění v penězích, resp. náhrady nemajetkové újmy v peněžitě podobě dle ustanovení § 13 občanského zákoníku.⁸⁴ Kučera vidí základní rozdíl mezi nároky ze škod, jež lze v adhezním řízení s úspěchem vymáhat, např. náhradou za ztížení společenského uplatnění a těmi, jež v adhezním řízení nelze přiznat, ve skutečnosti, že škodu za ztížení společenského uplatnění na rozdíl od náhrady nemajetkové újmy v penězích dle § 13 odst. 2 občanského zákoníku, lze určit jednoznačným způsobem. Argument pro odkázání poškozených se svým nárokem na náhradu nemajetkové újmy v penězích dle § 13 odst. 2 občanského zákoníku na občanskoprávní řízení spatřuje i v tom, že nároky z porušení práva na ochranu osobnosti projednávají v občanském soudním řízení v 1. stupni krajské soudy, což evokuje určitou složitost těchto právních sporů. Projednáním nároku na náhradu nemajetkové újmy v penězích v adhezním řízení by tak mohlo dojít k nadměrnému zatěžování soudů v trestním řízení.⁸⁵

Rovněž judikatura zastává názor, že nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích dle ustanovení § 13 odst. 2 občanského zákoníku nelze s úspěchem uplatňovat v adhezním řízení. Vrchní soud v Olomouci v rozhodnutí ze dne 11.11.1998 vydaném pod sp. zn. 3 To 183/98 konstatoval, že újmu vzniklou na osobnostních právech dotčené osoby nelze pokládat za škodu, neboť v důsledku zásahů do osobnostních práv nedochází ke ztenčení majetku poškozeného. Tomuto názoru, jenž je v souladu se současným teoreticko-

---

⁸³Stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSSR z 18.11.1970, Cpj. 87/70.

⁸⁴Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. II. Díl. 6. vydání. Praha: C.H. Beck 2008, str. 1838.

⁸⁵Kučera, J. Adhezní řízení a jeho vztah k civilnímu procesu. Trestněprávní revue 2006, č. 9, str. 259-272.

právním pojetím škody, odporuje skutečnost, že ani náhradu škody za ztížení společenského uplatnění, jež se v adhezním řízení běžně uplatňuje, nelze v tomto pojetí považovat za škodu, jelikož rovněž nedochází ke ztenčení majetku poškozeného.

V současné době se tedy právní teorie, jakož i soudní judikatura, přiklání k názoru, že v rámci adhezního řízení nelze požadovat náhradu nemajetkové újmy v penězích dle ustanovení § 13 odst. 2 občanského zákoníku, a že tedy takovýto poškozený musí být se svým nárokem odkázán na řízení občanskoprávní. V praxi je dle Jelínka tento právní závěr zdůvodňován skutečností, že trestní řád v trestním řízení ani analogicky neumožňuje použití občanského soudního řádu. Občanský soudní řád v ustanovení § 136 stanoví postup při určení výše nároku, který je možné zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo vůbec. Jelikož v adhezním řízení nelze použít ustanovení § 136 občanského soudního řádu a soud tedy nemůže určit výši takového nároku, nelze v adhezním řízení rozhodovat o nároku na náhradu nemajetkové újmy v penězích dle § 13 odst. 2 občanského zákoníku.

Jelínek s výše uvedeným názorem nesouhlasí, jelikož v souladu s ustálenou judikaturou rozhoduje soud o nároku poškozeného v adhezním řízení dle ustanovení hmotněprávních předpisů. Při stanovení výše nemajetkové újmy v penězích v adhezním řízení lze tedy vodítko najít v ustanovení § 13 odst. 3 občanského zákoníku. Výši náhrady nemajetkové újmy v penězích tak určí soud v závislosti na závažnosti vzniklé újmy a okolnostech, za nichž k porušení práva došlo.⁸⁶

Přikláním se k názoru Jelínka, jakož i Gruse, kteří současnou trestněprávní úpravu, jež poškozenému neumožňuje domáhat se s úspěchem v adhezním řízení náhrady nemajetkové újmy v penězích, považují za nedostatečnou. Určení výše náhrady škody v adhezním řízení by mělo být pro soud vodítkem pro rozhodnutí o vině a trestu a zárukou spravedlivého rozhodnutí.⁸⁷ Domnívám se, že se nejedná o nedostatečnost

---

⁸⁶Jelínek, J. Nad jednou aktuální otázkou adhezního řízení. Právo a zákonnost 1991, č.4, str. 223-227.

⁸⁷Grus, Z. Rozhodování o náhradě škody v adhezním řízení. Trestněprávní revue 2004, č. 7, str. 203-206.

současné právní úpravy, nýbrž o restriktivní právní výklad ustanovení o adhezním řízení a o poškozeném, jenž vede k dvojkoľejnosti soudního řízení. Tento výklad odpovídá pojetí škody, tak jak je dodnes teoreticky v rozporu se závěry evropské civilistiky pojmáno.

Pokud jsou v adhezním řízení odškodňovány nároky poškozených za ztížení společenského uplatnění nebo za bolestné, nemělo by nic bránit ani přiznání satisfakce za nemajetkovou újmu dle § 13 odst. 2 občanského zákoníku vzniklou v důsledku trestního jednání pachatele. V trestním řízení disponuje soudce dostatečným množstvím důkazů, tak aby mohl spravedlivě rozhodnout o výši náhrady nemajetkové újmy v penězích, občanskoprávní řízení již do případu ve většině případů nevnese žádné nové skutečnosti ani důkazy a dochází tak pouze k nadměrnému zatěžování soudů a zbytečné opakované traumatizaci postižených osob, jimž rovněž v občanskoprávním řízení vznikají nové náklady spojené s uplatňováním nároku na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

Rozhodnutí o náhradě nemajetkové újmy v penězích v adhezním řízení by přispělo k bezprostřednímu zmírnění vzniklé nemajetkové újmy v penězích, což by mělo i pozitivní výchovný dopad na celou společnost, jakož i na pachatele této trestné činnosti. De lege ferenda již věcný záměr nového trestního řádu počítá s tím, že ten, komu byla způsobena morální nebo jiná škoda, bude disponovat nárokem na přiměřené peněžité zadostiučinění, přičemž paušální částky přiměřeného peněžitého zadostiučinění pak stanoví prováděcí předpis. Otázkou zůstává, zda-li paušalizace morálního zadostiučinění povede k spravedlivému rozhodování a zda-li by otázka výše přiměřeného peněžitého zadostiučinění neměla být posuzována ad hoc v samotném soudním řízení, tak jak je tomu v občanskoprávním řízení.

6.3. Nedostatek procesní úpravy ve správním řízení

Pokud následky dopravní nehody nedosahují intenzity ublížení na zdraví, bude zaviněné protiprávní jednání původce dopravní nehody projednáno v přestupkovém řízení.

V takovém případě je postavení osoby, do jejíž práv na ochranu osobnosti bylo neoprávněně zasazeno, značně znevýhodněné oproti osobě, které vznikla majetková škoda. Právní teorie se totiž přiklání k závěru, že ustanovení § 72 zák. č. 200/1990 Sb. (Zákon o přestupcích), ve znění předpisů pozdějších, taxativním způsobem stanoví okruh účastníků přestupkového řízení.⁸⁸

V souvislosti s přijetím nového správního řádu se vyskytl názor o použitelnosti ustanovení § 28 zák. č. 500/2004 Sb. (Správní řád), ve znění předpisů pozdějších, a rozšíření okruhu účastníků v přestupkovém řízení za pomoci tohoto ustanovení.⁸⁹ Dle ustanovení § 28 správního řádu se za účastníka řízení v pochybnostech považuje i ten, kdo tvrdí, že je účastníkem řízení, dokud se neprokáže opak. Domnívám se, že s tímto názorem nelze souhlasit, jelikož vztah mezi přestupkovým zákonem a správním řádem lze charakterizovat principem speciality a subsidiarity. Jelikož otázka účastníků řízení je v přestupkovém zákonu vyřešena komplexním způsobem, nemohou se ani podpůrným způsobem v tomto případě uplatnit ustanovení správního řádu.

Mezi účastníky přestupkového řízení tak patří kromě obviněného z přestupku i poškozený, ale pouze za podmínky, že se projednává náhrada majetkové škody, dále vlastník věci, která byla zabrána nebo může být zabrána v řízení o zabránění věci, a navrhovatel v řízení o přestupku dle § 68 odst. 1 téhož zákona.

Postižená osoba, které byla způsobena nemajetková újma, např. ublížení na zdraví, a nevznikla jí zároveň majetková škoda (např. poškození věci nebo ztráta na výdělku v důsledku léčení) nemá v přestupkovém řízení postavení poškozeného, a tedy ani účastníka řízení. Poškozená osoba, které nevznikla majetková škoda, pak vystupuje v přestupkovém řízení pouze v postavení svědka a nikoli účastníka řízení. Její procesní práva jsou tak do značné míry omezena, není oprávněna nahlížet do spisu a nemůže být

---

⁸⁸ Červený, Z., Šlauf, V. Přestupkové právo. Komentář k zákonu o přestupcích, Praha: Linde, Praha, a.s., 2008, str. 145.

⁸⁹ Hrozinková, E., Čechmanek, B. Přestupky a správní trestání. Praha: EUROUNION, 2008, str. 145.

ani vyrozuměna o konečném výsledku přestupkového řízení.

Současná právní úprava vychází z civilistické doktríny, dle které je za škodu považována pouze majetková škoda vyjádřitelná v penězích. Takovéto pojetí škody již podmínkám současné společnosti v žádném případě nevyhovuje, a navíc odporuje evropským standardům. Postavení osoby, které byla způsobena pouze „nemajetková újma“, je v přestupkovém řízení flagrantně znevýhodněno, což odporuje požadavku rovnosti všech před zákonem. Ad absurdum současná právní úprava vede k situacím, kdy účastníkem přestupkového řízení se stává osoba, které byl v důsledku dopravní nehody zničen např. notebook, ale se zraněnou studentkou, jež tedy není výdělečně činná a tudíž jí nevznikne v důsledku ztráty na výdělku majetková škoda, jakožto s účastníkem přestupkového řízení jednáno, rovněž ani s jejími blízkými osobami a tito poškození nejsou o výsledku přestupkového řízení ani vyrozuměni. Vlastnické právo je tak preferováno na úkor práva na ochranu tělesné a duševní integrity a práva na ochranu soukromého života. De lege ferenda by zákonodárce měl přistoupit k novelizaci ustanovení § 72 přestupkového zákona a rozšířit okruh účastníků přestupkového řízení i o osoby, jimž byla způsobena nemajetková újma.

7. Právní prostředky ochrany vůči neoprávněnému zásahu do práva na soukromí

Samotné zakotvení všeobecného osobnostního práva, jehož součástí je i právo na ochranu soukromí bez možnosti uplatnění občanskoprávních sankcí vůči neoprávněnému rušiteli a jejich důslednému vymáhání v praxi, by k účinné ochraně osobnosti fyzické osoby nevedlo. V případě neoprávněného zásahu do práva na soukromí fyzické osoby spočívajícím v úmrtí nebo v těžkém zranění blízké osoby způsobeném dopravní nehodou již nepřichází do úvahy žádný jiný prostředek nápravy než satisfakční žaloba, jelikož se jedná o neodstranitelné následky trvalého charakteru. V daném případě se tedy uplatní satisfakční charakter žaloby na náhradu nemajetkové újmy v penězích dle ustanovení § 13 občanského zákoníku.

Níže se budu věnovat pouze vybraným procesním institutům ve věci satisfakční žaloby na ochranu osobnosti a řízení o ní. Cílem následujících řádků tedy není podání vyčerpávajícího výkladu o procesním uplatňování nároku na náhradu nemajetkové újmy v penězích, ale pouze určitý nástin základních institutů a vybraných problémů s nimi spojených.

7.1. Satisfakční žaloba

Řízení o ochraně osobnosti patří mezi sporná řízení, jež je v souladu s ustanovením § 79 odst. 1 občanského soudního řádu zahájeno podáním žalobního návrhu, jenž tedy musí splňovat náležitosti stanovené v ustanovení § 42 téhož zákona. Žalobní návrh tedy musí být především adresován věcně, jakož i místně příslušnému soudu. V řízení na ochranu osobnosti jsou věcně příslušnými soudy, jak bude uvedeno níže, v 1. stupni soudy krajské. Pro určení místní příslušnosti je zásadním kritériem obecný soud žalovaného, tj. okresní soud, v jehož obvodu má žalovaný bydliště a pokud žalovaný bydliště nemá, pak okresní soud, v jehož obvodu se žalovaný zdržuje, u právnické osoby je to pak okresní soud, v jehož obvodu má právnická osoba umístěno své sídlo. V žalobním návrhu musí být rovněž určeno, kdo jej podává. S touto osobou pak bude v soudním řízení jednáno jako se žalobcem a žalobce musí disponovat aktivní žalobní legitimací. S postavením žalobce jsou pak v soudním řízení spojena určitá práva, ale i povinnosti. Žalobce zejména musí unést své břemeno tvrzení a břemeno důkazní. Žalobce musí tedy v žalobním návrhu vylíčit, v čem spatřuje porušení svého práva na ochranu soukromí, dále musí uvést všechny rozhodné skutečnosti a označit důkazy na podporu svých tvrzení. Žalobce musí v žalobním návrhu uvést, jaké věci se jeho podání týká a co sleduje. Ze žalobního návrhu tedy musí být rovněž patrná i částka představující přiměřené peněžité zadostiučinění, které se žalobce domáhá. Navržená částka pak tvoří maximální hranici, kterou soud není oprávněn překročit.⁹⁰ Pokud by v žalobním návrhu chyběla částka, které se žalobce po žalovaném z titulu porušení jeho práva na soukromí domáhá, nesplňoval by žalobní petit požadavek určitosti a srozumitelnosti a soud by musel žalobce usnesením vyzvat v souladu s ustanovením § 43 odst. 1 občanského soudního řádu k odstranění vad

---

⁹⁰Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20.7.1995, sp. zn. 1 Co 174/95, publikováno v Právních Rozhledech 10/1995 str.421-422

jeho podání doplněním žalobního petitu o částku požadovanou žalobcem a představující náhradu nemajetkové újmy v penězích. V případě, že by žalobce nerespektoval výzvu soudu, musel by soud po uplynutí lhůty stanové žalobci k odstranění vad žalobního návrhu řízení dle § 43 odst. 2 občanského soudního řádu zastavit. Jak již bylo zmíněno výše, soud nesmí překročit částku požadovanou žalobcem v žalobním návrhu a zvýšit výši přiměřeného zadostiučinění v penězích. Žaloba na ochranu osobnosti patří mezi řízení sporná, jež lze zahájit pouze na návrh dotčené fyzické osoby. Soud v souladu s ustanovením § 153 odst. 2 občanského soudního řádu může překročit návrhy účastníků řízení a přisoudit více, než čeho se domáhají, jen pokud se jedná o řízení nesporné nebo z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání mezi účastníky. Zde část právní teorie argumentuje ve prospěch oprávnění soudu zvýšit částku požadovanou žalobcem ve věci žaloby na ochranu osobnosti skutečností, že dle ustanovení § 13 odst. 3 občanského zákoníku výši přiměřeného peněžitého zadostiučinění určí s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva na ochranu osobnosti došlo, soud. Z právního předpisu, stejně tak dle některých názorů, vyplývá určitý soukromoprávní způsob vypořádání odpovědnostního vztahu mezi účastníky řízení.⁹¹ Nicméně soudní judikatura nepovažuje ustanovení § 13 odst. 3 občanského zákoníku za způsob vypořádání vyplývající z právního předpisu a striktně vyžaduje, aby součástí satisfakční žaloby na ochranu osobnosti byla i konkrétní výše požadovaného plnění, tak jak to vyžaduje ustanovení § 79 odst. 1 občanského soudního řádu.⁹² Soud je ovšem oprávněn částku požadovanou žalobcem po provedeném dokazování a s přihlédnutím ke všem rozhodným skutečnostem konkrétního případu snížit. Žalobce rovněž nesmí opomenout žalobní návrh datovat a podepsat. Nezbytnou procesní podmínkou, jež musí být splněna, aby mohlo být ve věci po podání žaloby dál jednáno, je zaplacení soudního poplatku. Řízení před soudy České republiky totiž podléhá poplatkové povinnosti. Povinnost zaplatit soudní poplatek vzniká žalobci v souladu s ustanovením § 4 odst. 1 zák. č. 549/1991 Sb. (Zákon o soudních poplatcích), ve znění předpisů pozdějších, podáním žaloby. Soudní poplatek patří mezi náklady řízení a v soudním řízení plní dvě

⁹¹Eliáš, J. a kol. Občanský zákoník. Velký akademický komentář, 1. svazek, Praha: Linde Praha, a.s., 2008, str. 161

⁹²Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20.7.1995, sp. zn. 1 Co 174/95, publikováno v Právních Rozhledech 10/1995 str.421-422

základní funkce, jednak má povahu preventivní, to znamená, že brání zneužívání práva a nadměrnému zatěžování soudu, a na straně druhé plní funkci sankční, jelikož obecně lze říci, že náklady řízení jdou k tíži účastníka řízení, který ve sporu podlehl. Zpoplatnění soudního řízení ovšem nesmí vést k zamezení přístupu k vymáhání práva některých osob pro jejich sociální a finanční situaci. Občanský soudní řád umožňuje přiznat účastníkovi řízení na základě jeho žádosti za podmínek stanovených v ustanovení § 138 zcela nebo zčásti osvobození od soudního poplatku, jestliže takové rozhodnutí odůvodňují poměry účastníka a zároveň se nejedná o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva. Sazebník poplatků stanoví v Příloze č. 1 výše zmiňovaný zákon. Za návrh na zahájení řízení ve věci ochrany osobnosti, jež v petitu nepožaduje náhradu nemajetkové újmy v penězích, se vybere poplatek ve výši 1.000,-Kč dle položky 2 písm. c) Přílohy výše zmiňovaného zákona. Pokud petit žaloby na ochranu osobnosti směřuje rovněž k náhradě nemajetkové újmy v penězích, je takový návrh zpoplatněn dle položky 1 Přílohy výše zmiňovaného zákona. V případě, že požadovaná výše náhrady nemajetkové újmy v penězích nepřesáhne částku 15.000,-Kč, představuje poplatek za soudní řízení dle položky 1 písm. a) Přílohy téhož zákona částku 600,-Kč. Při překročení částky 15.000,-Kč činí poplatek za soudní řízení dle položky 1 písm. b) Přílohy zákona o soudních poplatcích 4 % z požadované částky.

V případě vymáhání nároků z titulu porušení práva na ochranu soukromí nebude v řízení o náhradu nemajetkové újmy vystupovat na straně žalobce pouze jedna osoba, ale v roli žalobců se bude nacházet několik osob, do jejichž práva na ochranu osobnosti bylo neoprávněně zasaženo. V daném případě se ovšem nejedná o nerozlučné společenství dle § 92 odst. 2 občanského soudního řádu, z čehož tedy vyplývá, že povinnost k zaplacení soudního poplatku stíhá každého ze žalobců samostatně.⁹³ Nezaplacení soudního poplatku ani v soudem stanovené lhůtě na základě jeho výzvy pak v souladu s ustanovením § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích vede k zastavení soudního řízení.

---

⁹³Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29.10.1997, sp. zn. 2 Co 51/97, publikováno v Soudních Rozhledech 7/1998 str.172-173.

Jak již bylo zmíněno výše, poplatková povinnost v soudním řízení plní i sankční funkci. Podmínky placení náhrady nákladů řízení stanoví v ustanovení § 142 občanský soudní řád. Nárokem na náhradu nákladů řízení disponuje účastník soudního řízení, který měl ve věci plný úspěch. V případě částečného úspěchu účastníka řízení soud rozdělí náhradu nákladů řízení poměrně mezi účastníky řízení. V minulosti docházelo k případům, kdy žalobci, jenž požadoval vedle morálního zadostiučinění i náhradu nemajetkové újmy v penězích z titulu porušení práva na ochranu jeho soukromí, soud přiznal pouze právo na morální zadostiučinění, a protože pak žalobce nebyl zcela úspěšný v předmětném sporu, uložil mu zároveň uhradit část nákladů řízení. Žalobce, jehož právo na ochranu osobnosti bylo neoprávněně zasaženo, si tak de facto zaplatil omluvu žalovaného. Účinek institutu práva na ochranu osobnosti tak byl v soudním řízení zcela potřen. V současné době již konstantní judikatura zastává právní názor, že pokud žalobce uspěje v meritu věci (tj. soud vysloví, že k porušení jeho práva na ochranu osobnosti došlo), disponuje nárokem na plnou náhradu nákladů řízení ve smyslu ustanovení § 142 odst. 3 občanského soudního řádu.⁹⁴ K obratu v rozhodování obecných soudů o náhradě nákladů řízení ve věcech ochrany osobnosti fyzické osoby přispěl zejména judikát Ústavního soudu ze dne 22.6.2000, vydaný pod sp. zn. III. ÚS 170/99.

7.1.1 Aktivní legitimace

Aktivně legitimovaným ve sporu o náhradu nemajetkové újmy v penězích z titulu porušení práva na soukromí je subjekt, do jehož práva na ochranu osobnosti bylo neoprávněně zasaženo. Jelikož v případě neoprávněného zásahu do práva na soukromí bude zasaženo zejména právo na rodinný život, budou aktivně legitimovanými k podání satisfakční žaloby jednotliví členové rodiny. „Neoprávněným zásahem do práva na ochranu osobnosti podle ustanovení § 11 občanského zákoníku může být porušeno právo na ochranu osobnosti více občanů a potom všichni současně nebo kterýkoliv z nich (nezávisle na sobě) mají právo obrátit se svými návrhy na přiznání práva na přiměřené zadostiučinění na příslušný soud. U každého z nich musí jít vždy o právo, které každému jako fyzické osobě náleží a které je chráněno ustanoveními § 11 a § 12 občanského

---

⁹⁴Nález Ústavního soudu ze dne 22.6.2000, vydaný pod sp. zn. III. ÚS 170/99.

zákoníku“⁹⁵(srov. rovněž Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.5.2002, sp. zn. 28 Cdo 416/2002).

7.1.2 Pasivní legitimace

Občanský zákoník neobsahuje v ustanoveních upravujících všeobecné osobnostní právo (§11-§16) označení toho, jenž se dopustil neoprávněného zásahu do osobnosti fyzické osoby. Původcem neoprávněného zásahu do osobnostních práv fyzické osoby tak může být jak osoba fyzická, tak i právnická. Osoba, do jejíhož práva na ochranu osobnosti bylo neoprávněně zasaženo, musí tedy nároky vyplývající z porušení práva na ochranu osobnosti uplatnit vůči původci neoprávněného zásahu. Původce neoprávněného zásahu je ve sporu o ochranu osobnosti osobou pasivně legitimovanou, jež musí být v žalobě na ochranu osobnosti označen jako žalovaný.

Konstantní judikatura Nejvyššího soudu ČR zastává stanovisko, že pokud původce neoprávněného zásahu do osobnostních práv jednal v rámci plnění úkolů právnické osoby, je pak zásah do práva na soukromí způsoben v souladu s ustanovením § 420 odst. 2 ve spojení s ustanovením § 853 občanského zákoníku touto právnickou osobou.⁹⁶ „Neobstojí paušální závěr, že z mezí plnění úkolů organizace (z mezí plnění pracovních úkolů a přímé souvislosti s ním) vybočuje každá činnost pracovníka (zaměstnance), jíž způsobil škodu a jež je trestným činem.“⁹⁷ Základním předpokladem pro právní odpovědnost právnické osoby je pak skutečnost, aby neoprávněný zásah nepostrádal místní, časovou a věcnou souvislost s plněním úkolů.⁹⁸

V souvislosti se stoupajícím trendem závažných dopravních nehod a s tím spojených nároků postižených na náhradu nemajetkové újmy v penězích rovněž vyvstává otázka, zda-li by případné nároky mohly být kompenzovány dle zákona č. 168/1999 Sb. (Zákon o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorových vozidel), ve znění

---

⁹⁵Sborník III. Nejvyššího soudu, SEVT, Praha 1980, str. 178-179.

⁹⁶Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.6.2002, sp. zn. 28 Cdo 931/2002.

⁹⁷Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek, 55/1971, str. 341-346.

⁹⁸Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.12.2003, sp. zn. 30 Cdo 73/2003, publikováno v Právních Rozhledech č. 7/2004, str. 270.

předpisů pozdějších. Předmětný zákon v § 2 vymezuje v zákonu použité pojmy. V souladu s ustanovením § 2 písm. g) se za poškozeného považuje ten, komu byla provozem vozidla způsobena škoda a má nárok na náhradu škody. Zde tedy opětovně narážíme na problém pojímání škody v českém právním řádu, kdy za škodu se považuje pouze majetková újma, kterou lze penězi nahradit. Zároveň jsou zde dle stávající úpravy rovněž odškodňovány některé nemajetkové újmy taxativně vymezené v občanském zákoníku. Obecně lze tedy říci, že nemajetková újma není považována za současného stavu za škodu. Zákon o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorových vozidel v ustanovení § 6 vymezuje, na které škody dle občanského zákoníku dále předmětný zákon dopadá. Mezi tyto případy nepatří nároky na náhradu nemajetkové újmy z titulu porušení práva na ochranu osobnosti. Nicméně v oblasti pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla působí prostřednictvím směrnic vliv harmonizace práva Evropské unie. Rovněž znění a výklad zákona č. 168/1999 Sb. (Zákon o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorových vozidel), ve znění předpisů pozdějších, musí být v souladu s předmětnými ustanoveními směrnic Evropského parlamentu a Rady. Každý členský stát Evropské unie je pak ve stanovené lhůtě povinen přijmout opatření k dosažení cílů stanovených v předmětných směrnicích. Směrnice EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2000/26/ES ze dne 16. května 2000 o sblížování právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a o změně směrnic Rady 73/239/EHS a 88/357/EHS (Čtvrtá směrnice o pojištění motorových vozidel) stanoví povinnost každého členského státu zajistit, aby poškození v důsledku nehody vozidel disponovali přímým nárokem vůči pojišťovně, s níž má uzavřeno pojištění osoba, která odpovídá za škodu, pro případ občanskoprávní odpovědnosti. Předmětná směrnice odkazuje na vymezení pojmu poškozený v článku I. SMĚRNICE RADY ze dne 24. dubna 1972 o sblížování právních předpisů členských států týkajících se pojištění občanskoprávní odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontroly povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění (72/166/EHS), dle které se za poškozeného považuje jakákoli osoba, která má právo na náhradu jakékoli věcné škody nebo škody na zdraví způsobené vozidly. S ohledem na výše uvedené lze tedy říci, že zákon č. 168/1999 Sb. (Zákon o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem

motorových vozidel) by se měl vztahovat i na případy odpovědnosti za nemajetkovou újmu vzniklou v důsledku neoprávněného zásahu do práva na soukromí, jelikož se rovněž jedná o občanskoprávní odpovědnost vymezenou v občanském zákoníku, přičemž nemajetková újma musí být v souladu se závěry současné evropské civilistiky rovněž považována za škodu.

Dle současné judikatury se ovšem výše zmiňovaný zákon na náhradu nemajetkové újmy v penězích (srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, ze dne 27.9.2005, sp. zn. 30 Cdo 1051/2005) nevztahuje. V předmětném sporu se žalobci domáhali náhrady nemajetkové újmy v penězích z titulu porušení práva na jejich soukromý a rodinný život v důsledku úmrtí jejich dvou synů při dopravní nehodě, přičemž původce neoprávněného zásahu rovněž při této dopravní nehodě zahynul, po pojišťovně, u které měl původce neoprávněného zásahu sjednáno zákonné pojištění. Nejvyšší soud ČR své rozhodnutí o nemožnosti domáhat se nároku na náhradu nemajetkové újmy v penězích z titulu porušení osobnostních práv po pojišťovně odůvodnil skutečností, že vztah vzniklý mezi původcem neoprávněného zásahu a postiženým je vztahem osobním a jako takový tedy zaniká jak smrtí postižené osoby, tak i samotného původce neoprávněného zásahu. S výše uvedeným názorem ovšem nelze zcela souhlasit, jelikož dle ustanovení § 6 odst. 2 zákona o pojištění odpovědnosti za škodu má pojištěný právo, aby pojistitel za něj uhradil v rozsahu a ve výši podle občanského zákoníku způsobenou škodu způsobenou na zdraví nebo usmrcením. Použití výše zmiňovaného zákonného ustanovení na nároky vyplývající z občanského zákoníku nelze tedy poznámkou pod čarou! omezovat pouze na některá ustanovení občanského zákoníku (ustanovení § 442 a násl. občanského zákoníku).⁹⁹

7.1.3 Příslušnost soudu

Řízení ve věcech ochrany osobnosti představuje výjimku z obecného pravidla o věcné příslušnosti okresních soudů v prvním stupni. Věcná příslušnost krajských soudů v prvním stupni v případě žalob na ochranu osobnosti je zakotvena v ustanovení § 9 odst. 2 písm. a) zák. č. 99/1963 Sb. (Občanský soudní řád), ve znění předpisů pozdějších.

---

⁹⁹Cilínková, M., Kuboň, D. Odškodnění při usmrcení osoby blízké. Bulletin advokacie 2004, č.10, str. 33.

Spory ve věci ochrany osobnosti jsou tak vymezeny do kompetence krajských soudů z důvodů jejich skutkové, jakož i právní obtížnosti. Další důvod pro vymezení osobnostně-právní agendy do kompetence krajských soudů lze spatřovat v jejich méně častém výskytu a z toho vyplývající nutnosti odborné specializace na tuto oblast občanského práva.

7.1.4. Koncentrace řízení

Součástí práva na spravedlivý proces, jež je na mezinárodní úrovni zakotveno v článku 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (po ratifikaci publikována pod č. 209/1992 Sb.), je i právo na projednání záležitosti v přiměřené lhůtě. Rovněž článek 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod garantuje právo na projednání věci bez zbytečných průtahů. Ochrana subjektivním občanským právům a svobodám musí být tedy poskytnuta v přiměřeném časovém rámci, což ovšem nesmí být na úkor řádného zjištění skutkového stavu a dodržení základních procesních práv účastníků řízení. Za účelem naplnění výše zmiňovaných ústavně garantovaných záruk obsahuje občanský soudní řád některé procesní instituty, mezi něž patří rovněž koncentrace řízení. Před účinností novely č. 7/2009 Sb., tedy před 1.7.2009, byla koncentrace řízení spojena pouze s některými vybranými typy řízení, mezi něž rovněž patřilo řízení ve věcech ochrany osobnosti. Předmětná novela zavedla do občanského soudního řízení v zájmu posílení zásady rozhodnutí při jediném jednání institut přípravného jednání, ve kterém by se nově měla koncentrovat povinnost tvrzení a důkazní. Se skončením přípravného jednání nebo s uplynutím lhůty stanovené soudem pro důkazní návrhy je pak spojena zákonná koncentrace řízení, jež se uplatňuje ve všech typech řízení s výjimkou nesporného řízení.

Zásada koncentrace řízení je procesním institutem, jenž má přispívat k procesní ekonomii a k zrychlení a větší efektivnosti soudního řízení před obecnými soudy prostřednictvím odstranění průtahů v řízení. V žádném případě se tedy nejedná o procesní institut, jehož cílem by bylo sankcionovat některou z procesních stran za opožděné podání skutkových tvrzení nebo důkazních materiálů v důsledku situace, která nevznikla jejím zaviněním a

kteřá nemohla negativně ovlivnit dobu vydání konečného rozhodnutí.¹⁰⁰ V opačném případě by se jednalo o porušení práva na slyšení zakotveného v článku 38 odst. 2 Listiny. S ohledem na výše uvedené tedy Macur zastává názor, že v souladu se smyslem a účelem institutu koncentrace řízení na jedné straně a základním procesním právem na slyšení zakotveným na ústavní úrovni na straně druhé, může soud dle svého uvážení v zákonných mezích odmítnout opožděná skutková tvrzení a důkazní přednesy stran pouze za podmínky, že by tyto způsobily oddálení vydání konečného rozhodnutí.¹⁰¹

Ve věci žaloby na náhradu nemajetkové újmy v penězích z titulu porušení práva na soukromý život v důsledku dopravní nehody si lze představit situaci, kdy ještě nedošlo k ustálení všech nepříznivých následků a po podání žaloby a vylíčení rozhodných skutečností se po prvním jednání ve věci objeví u žalobců nové posttraumatické symptomy, jež ovlivňují rozsah nemajetkové újmy, jakož i výši přiměřeného zadostiučinění. Domnívám se, že v takovém případě by soud k těmto novým skutečnostem měl přihlédnout.

Nelze ovšem opomenout ani skutečnost, že sporné řízení se vyznačuje kontradiktorním charakterem, a tak v případech, kdy se uplatňuje zákonná koncentrace řízení, by připuštění opožděného skutkového tvrzení nebo opožděně označeného důkazů bez dodržení výše uvedených podmínek ve svém důsledku znamenalo závažné porušení procesních pravidel a jednalo by se o rozhodnutí zakládající nerovnost v právech účastníků řízení. „Zásada koncentrace řízení se projevuje v tom, že ke skutečnostem a důkazům, které v rozporu se zákonem účastník uplatní později, nelze přihlížet. Jde o zákonný zákaz adresovaný soudu, nikoliv o prostor pro soudcovo uvážení, který se promítne do rozhodnutí o věci závěrem, zda účastník splnil povinnost tvrzení a povinnost důkazní.“¹⁰²

---

¹⁰⁰Macur, J. K problematice urychlování civilního soudního řízení. Právní rozhledy 2002, č. 3, str. 126.

¹⁰¹Macur, J. Koncentrace řízení a procesní prekluzivní lhůty podle novely občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb. Bulletin advokacie 2001, č. 1, str. 15.

¹⁰²Bureš, J., Drápal, L. Krčmář, Z. a kol. Občanský soudní řád. Komentář, 7. vydání, Praha: C.H.Beck, 2006, str. 556.

Na druhé straně ovšem soudní rozhodnutí musí odpovídat ústavním limitům, a jak již bylo zmíněno výše, kromě celospolečenského zájmu na urychleném a efektivním projednání soudních případů existuje i stejně důležitý zájem na dostatečném zjištění skutkového stavu, proto souhlasím s výše uvedeným názorem Macura, že za určitých okolností by mělo být procesní straně umožněno uplatnit své návrhy a označit důkazy i po uplynutí prekluzivní lhůty. Pro tento názor hovoří i skutečnost, že důvody pro které je možné uplatnit skutečnosti a důkazy po uplynutí prekluzivní lhůty, jsou vymezeny poměrně úzce, což neodpovídá pojetí koncentrace řízení v jiných evropských zemích. Jako příklad uvádím Německou spolkovou republiku, kdy dle § 296 odst. 1 ZPO (Zivilprozessordnung) jsou po volném uvážení soudu přípustné i opožděně podané návrhy a důkazy účastníka řízení, a to za podmínky, že jejich připuštění nebude mít negativní vliv na délku soudního řízení anebo za podmínky, že účastník řízení dostatečným způsobem omluvil zmeškání předmětné lhůty.

V řízení o žalobě na ochranu osobnosti se tedy v souladu s ustanovením § 114c zák. č. 99/1963 Sb. (Občanský soudní řád), ve znění předpisů pozdějších, po skončení přípravného jednání nebo po uplynutí lhůty stanovené soudem pro podání procesních návrhů v rámci dokazování uplatňuje koncentrace řízení přímo ze zákona. Účastníci řízení jsou tedy povinni dostát své povinnosti tvrzení a od ní se odvíjející povinnosti důkazní do skončení přípravného jednání, které se ve věci koná, nebo do uplynutí soudem stanovené lhůty. V praxi to znamená, že účastníci řízení jsou povinni uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy potřebné k prokázání těchto skutečností nejpozději do výše zmiňovaných časových bodů. Nesplnění základních procesních povinností účastníkem řízení může ve svých důsledcích vést až k rozhodnutí o věci samé v jeho neprospěch. Povinnost důkazní se nebude vztahovat na ty důkazy, jež si je soud povinen z moci úřední opatřit sám. Jedná se tedy zejména o odborná vyjádření a znalecké posudky, jelikož ustanovení § 127 odst. 1 zák. č. 99/1963 Sb. (Občanský soudní řád), ve znění předpisů pozdějších, stanoví povinnost soudu ustanovit za účelem posouzení skutečností, k nimž je zapotřebí odborných znalostí, znalce. Vesměs se tedy

bude jednat i o případy, kdy žalující strana požaduje z titulu porušení nebo ohrožení práva na soukromý život v důsledku dopravní nehody právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích. Úlohou znalce bude v takovém případě určit např. rozsah citové újmy nebo rozsah a mechanismus zranění.

Ke skutečnostem uvedeným a důkazem označeným po skončení přípravného jednání nebo po uplynutí soudem stanovené lhůty soud nepřihlíží, ledaže by se jednalo o důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazů, ovšem za podmínky, že vznikly až po přípravném jednání nebo je účastník řízení bez své viny nemohl včas uvést. Výhodu zákonné koncentrace řízení spatřuje Dvořák a Macková¹⁰³ v rychlém meritorním rozhodnutí sporu, jež souvisí s vyjasněním okruhu důkazních prostředků do skončení přípravného jednání ve věci.

Z důvodové zprávy k novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb., jímž byl institut zákonné koncentrace řízení do občanského soudního řádu zakotven, vyplývá, že k přijetí této novely vedl zákonodárce společenský zájem na soustředěném řízení a urychleném rozhodnutí věci.¹⁰⁴ Na druhé straně ovšem koncentrace řízení pouze pro určité typy sporů zakládala nerovnost mezi jednotlivými typy právních sporů a lze říci, že kladla na účastníky řízení vyšší nároky ohledně uplatnění jejich návrhu. V této souvislosti si kupříkladu Winterová kladla otázku, zda nároky na větší náročnost a odbornost účastníků sporného řízení v případě zákonné koncentrace řízení nevyžadují a v jakém rozsahu povinné zastoupení advokátem.¹⁰⁵ Novelou občanského soudního řádu provedenou zákonem č. 7/2009 Sb. byla tato nerovnost mezi jednotlivými typy soudního řízení odstraněna. Ovšem úvahy o povinném právním zastoupení v případě sporů na ochranu osobnosti jsou zcela na místě, jelikož se jedná o spory po právní stránce natolik složité a vyžadující určitou erudici.

---

¹⁰³Dvořák, J., Macková, A. K některým aktuálním otázkám ochrany osobnostních práv fyzické osoby. In Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám. Praha: ASPI, a.s. 2005, str. 67.

¹⁰⁴Důvodová zpráva k novele OSŘ provedené zákonem č. 30/2000 Sb.

¹⁰⁵Winterová, A. Koncentrace civilního soudního řízení. Bulletin advokacie 2001, č. 4, str. 21.

Na druhé straně je na účastníkovi řízení, aby využil všech zákonných možností, jež mu právní řád poskytuje, a využil institut právního zastoupení.

7.1.5. Důkazní obtíže

Prostřednictvím institutu práva na ochranu osobnosti je poskytována ochrana osobnosti fyzické osobě a jejím jednotlivým složkám. V případě neoprávněného zásahu do práva na soukromí dochází ke vzniku nemajetkové újmy, jejíž ocenění peněžním ekvivalentem není snadné. Občanský zákoník stanoví, že výše náhrady nemajetkové újmy v penězích musí splňovat požadavek přiměřenosti a sledovat zmírnění a vyvážení vzniklé nemajetkové újmy. Jedná se ovšem o pojmy značně neurčité, dotvářené soudní judikaturou, jež se v otázkách výše přiměřeného zadostiučinění značně liší a postupně vyvíjí. Nemalou roli sehrává i případná medializace předmětného případu.

Určení konkrétní výše náhrady nemajetkové újmy v penězích častokrát provázejí důkazní obtíže. V rámci dokazování pak dochází k situaci, na kterou pamatuje občanský soudní řád v ustanovení § 136. Za předpokladu, že výši nároku lze zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo ji nelze zjistit vůbec, určí ji dle své úvahy soud. Nejedná se ovšem o soudní libovůli. „Základem úvahy podle zmíněného ustanovení je proto zjištění takových skutečností, které soudu umožní založit úvahu na určitém kvantitativním posouzení základních souvislostí posuzovaného případu. To pak napadené rozhodnutí v posuzovaném výroku umožňuje.“¹⁰⁶ Soud musí rozhodnout na základě úplně zjištěného skutkového stavu a zároveň je povinen své rozhodnutí řádně odůvodnit.

S ohledem na skutečnost, že řízení o ochraně osobnosti patří mezi návrhová řízení, v souladu s ustanovením § 79 odst. 1 zák. č. 99/1963 Sb. (Občanský soudní řád), ve znění předpisů pozdějších, musí být z návrhu patrné, jaké konkrétní výše náhrady nemajetkové újmy v penězích se žalobce domáhá, jež pak představuje maximální hranici, kterou soud

---

¹⁰⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. června 2007, sp. zn. 30 Cdo 2625/2007.

v souladu s ustanovením § 153 odst. 2 občanského soudního řádu nesmí překročit.¹⁰⁷ Soud ovšem může s ohledem na přiměřenost peněžitého zadostiučinění přiznat i nižší částku, než je požadována žalobcem.

8. Otázka posmrtné ochrany osobnosti

Občanský zákoník v ustanovení § 15 vymezuje taxativním způsobem okruh osob, jež jsou v případě smrti postižené fyzické osoby oprávněny uplatňovat právo na ochranu osobnosti této fyzické osoby. Posmrtná soukromoprávní ochrana fyzické osoby tak náleží manželovi, partnerovi, dětem. Subsidiárně pak, tj. za podmínky, že nežije nikdo z výše uvedených osob, rodičům zemřelé osoby. Jak již bylo zmíněno výše, jedná se o okruh osob stanoven uzavřeným výčtem, přičemž je zřejmé, že rovněž jiné osoby, např. druh zemřelé fyzické osoby, mohou být neoprávněným zásahem dotčeny a mělo by jim právo na posmrtnou ochranu rovněž náležet.

Jelikož de lege lata nejsou v rámci posmrtné ochrany osobnosti chráněna práva zemřelé fyzické osoby v dostatečné míře, rozšiřuje návrh nového občanského zákoníku okruh osob, jimž náleží právo uplatňovat posmrtnou ochranu na osoby blízké. V souladu s ustanovením § 27 připravovaného občanského zákoníku se tak výčet osob rozšiřuje o rodiče zemřelé osoby bez omezení, o sourozence, jakož i osoby, jež se zemřelou osobou trvale žily jako manžel-ka, i když jimi nebyly, taktéž i jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném, pokud by újmu, která vznikla zemřelé osobě, důvodně pociťovaly jako újmu vlastní.¹⁰⁸

Opuštění legislativněprávní metody taxativního výčtu osob, jimž náleží posmrtná ochrana fyzické osoby a její nahrazení stanovením podmínek, za jejichž splnění náleží uplatňování práva na posmrtnou ochranu zemřelé osoby i jiným osobám, rozšíří možnosti ochrany osobnosti fyzické osoby.

---

¹⁰⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20.7.1995, sp. zn. 1 Co 174/95 publikované v Právních rozhledech č. 10/1995, str. 421-422.

¹⁰⁸ Návrh nového občanského zákoníku § 68.

V právní teorii zůstává spornou otázka, zda-li součástí nároků, jež mohou uplatnit osoby taxativně vyjmenované v ustanovení § 15 občanského zákoníku, je i právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích dle ustanovení § 13 odst. 2 občanského zákoníku.

Část právní teorie reprezentována Telcem se přiklání k názoru, že pozůstalí disponují i právem na náhradu nemajetkové újmy v penězích. Svůj názor Telc opírá o znění ustanovení § 15 občanského zákoníku, jež praví o uplatňování práva na ochranu osobnosti, přičemž součástí práva na ochranu osobnosti je i nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích. Příliš restriktivní výklad tohoto zákonného ustanovení by ve svých důsledcích vedl k neoprávněnému porušení práv fyzické osoby. Telc v žádném případě nezpochybňuje osobní povahu práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích, což ovšem nevylučuje jeho použití i pro jiné osoby, kupříkladu pro celou rodinu. „Krom toho nelze v některých případech od sebe přesně oddělit nemajetkovou újmu, která byla způsobena přímo postiženému, od nemajetkové újmy, která přeneseně vznikla, kupříkladu jeho manželovi, homosexuálnímu partnerovi nebo dítěti či rodičům anebo která je jakkoli přímo zasáhla. Pokud měl zákon vyloučit právo uplatnit některý nárok při posmrtné ochraně osobnosti, mohlo by to vést v určitém případě až k tvrdosti, která by nebyla přiměřená.“¹⁰⁹

Opačný názor zastávají Knapp a Švestka, již činí nesporným, že v rámci posmrtné ochrany se osoby taxativně vyjmenované v ustanovení § 15 občanského zákoníku mohou svým jménem domáhat upuštění od neoprávněných zásahů do osobnostních práv zemřelé fyzické osoby, jakož i různých forem morálního zadostiučinění, ovšem již nemohou svým jménem s úspěchem uplatňovat nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích za zásah do osobnostních práv zemřelé fyzické osoby.

---

¹⁰⁹Eliáš, J. a kol. Občanský zákoník. Velký akademický komentář, 1. svazek, Praha: Linde Praha, a.s., 2008, str. 169.

Výše uvedený závěr opírají o skutečnost, že právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích je právem osobní povahy, jež smrtí fyzické osoby v souladu s ustanovením § 579 odst. 2 občanského zákoníku obdobně jako právo na bolestné nebo právo na náhradu za ztížení společenského uplatnění zaniká.¹¹⁰

Poskytnutím přiměřeného peněžitého zadostiučinění osobám povolaným k posmrtné ochraně by tak došlo k narušení satisfakčního charakteru tohoto práva, jež si klade za cíl vyvažovat a zmírňovat nemajetkovou újmu právě postižené fyzické osobě.¹¹¹

Obdobný názor v otázce posmrtné ochrany osobnosti fyzické osoby zastává i judikatura. Názor, že právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích zaniká smrtí fyzické osoby, byl například prezentován v rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 23.1.1998, sp.zn. 23 C 52/96, jež bylo publikováno v Právních rozhledech č. 5/1998, str. 258-260.¹¹²

S tímto názorem nelze souhlasit, a to z důvodů rozvedených níže. Ustanovení § 15 občanského zákoníku zakotvuje právo na uplatňování ochrany osobnosti zemřelé osoby taxativně vyjmenovaným osobám, přičemž z dikce zákonného ustanovení v žádném případě nevyplývá úmysl zákonodárce vyčlenit nárok na náhradu nemajetkové újmy v penězích z posmrtné ochrany. Rovněž se domnívám, že prostředky na ochranu osobnosti fyzické osoby by neměly být zužovány, ale naopak rozšiřovány, jelikož o významu ochrany osobnostních práv nelze pochybovat. Právo na upuštění od neoprávněných zásahů do osobnosti zemřelé fyzické osoby, jakož i právo na morální zadostiučinění, rovněž patří mezi práva osobní povahy. S ohledem na výše předestřené důvody se tedy domnívám, že de lege lata taxativně vymezenému okruhu osob náleží v rámci posmrtné ochrany zemřelé osoby rovněž právo na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění v penězích.

---

¹¹⁰Knap, K., Švestka, J., Jehlička, O., Pavlík, P., Plecítý, V.: Ochrana osobnosti. 3. vydání, Praha: Linde, Praha, 1996, str. 189.

¹¹¹Knap, K., Švestka, J. Prostředky občanskoprávní ochrany osobnosti. Právo a zákonnost 1991, č.6, str. 342 bod. IV.

¹¹²Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 23.1.1998, pod sp.zn. 23 C 52/96, publikováno v Právních rozhledech č. 5/1998, str. 258-260.

V této souvislosti si je potřeba rovněž uvědomit skutečnost, že osoby, do jejichž práva na ochranu osobnosti bylo neoprávněně zasaženo, se v mnoha případech již nedožijí výsledku samotného soudního řízení, jelikož žalovanému se úspěšným způsobem daří oddalovat vydání konečného soudního rozhodnutí, přičemž např. průměrná délka života u osob postižených apalickým syndromem představuje dva až pět let od stanovení diagnózy.¹¹³ V takovém případě žalobce musí co nejúčinněji využívat všech procesních prostředků a žádat soud o urychlené nařizování soudních stání, jelikož dle stávajícího názoru judikatury právo osobní povahy smrtí oprávněné osoby zaniká bez ohledu na skutečnost, zda-li již bylo uplatněno u soudu, přisouzeno, či zda-li již byl dokonce nařízen výkon rozhodnutí.¹¹⁴ V případě smrti postižené fyzické osoby pak soud v souladu s ustanovením § 107 odst. 5 zák. č. 99/1963 Sb. (Občanský soudní řád), ve znění předpisů pozdějších, řízení zastaví, což není v souladu se základními principy spravedlnosti, jelikož zásah do osobnostních práv nebude kompenzován jen z důvodu nedostatečnosti právní úpravy a samotný škůdce unikne občanskoprávní sankci.

S ohledem na výše uvedené by tedy v případě neoprávněného zásahu do soukromého a rodinného života spočívajícího v úmrtí fyzické osoby v důsledku dopravní nehody vzniklo pozůstalým de lege lata, taxativně vyjmenovaným v ustanovení § 15 výše zmiňovaného zákona, mimo jiné právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích, a to z titulu porušení jejich práva na soukromý a rodinný život. Zásah do práva na soukromí vzniká v okamžiku smrti fyzické osoby, zemřelá fyzická osoba se již v tomto okamžiku nemůže vůči neoprávněnému zásahu do jejího práva na ochranu osobnosti bránit. Nicméně se přikláním k názoru, že pozůstalým de lege lata, taxativně vyjmenovaným v ustanovení § 15 občanského zákoníku, vzniká vedle práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích z titulu porušení jejich práva na soukromý a rodinný život i právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích z titulu porušení práva na život postižené osoby.

---

¹¹³ Doležil, D., Carbolova D., Vegetativní stav (Apatický syndrom). *Neurologie pro praxi* 2007, č. 1, str. 27-31.

¹¹⁴ Švestka J., Jehlička, O., Škárová, M., a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, 10. vydání, Praha: C.H.Beck, 2006, str. 1028.

V této souvislosti rovněž vyvstává otázka, zda-li smrtí fyzické osoby, jež neoprávněně zasáhla do práva na ochranu osobnosti fyzické osoby, zaniká i povinnost k náhradě nemajetkové újmy v penězích nebo zda-li tato povinnost přechází na dědice.

Z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze vydaného pod sp. zn. 1 Co 38/94 dne 6.4.1994, jež bylo publikováno v Právních rozhledech č. 10/1995, str. 420-421 vyplývá, že povinnost poskytnout zadostiučinění v penězích podle ustanovení § 13 je osobně spjata s osobou, která se neoprávněně zásahu do osobnostních práv fyzické osoby dopustila. Má tedy osobní charakter, a proto zaniká smrtí takovéto osoby.¹¹⁵ Osobně se rovněž přikláním k názoru vyjádřeném ve výše zmiňovaném rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, že smrtí fyzické osoby, jež neoprávněně zasáhla do osobnostní sféry fyzické osoby, zanikají nároky vyplývající z práva na ochranu osobnosti, a to všechny bez rozdílu včetně práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích. V tomto případě občanský zákoník nestanoví zvláštní úpravu, tak jak je tomu v případě posmrtné ochrany fyzické osoby zakotvené v ustanovení § 15 občanského zákoníku, a tak povinnosti vyplývající z porušení práva na ochranu osobnosti zanikají v souladu s ustanovením § 579 odst. 2 občanského zákoníku smrtí škůdce a nepřecházejí na jeho dědice.

9. Německá právní úprava

Právo na svobodný rozvoj osobnosti je v německé právní úpravě zakotveno na ústavní úrovni v článku II. odst. 1 GG. Součástí tohoto základního práva je i právo na ochranu soukromí. Právo na soukromí je ovšem v německém právním řádu chápáno v užším smyslu, zejména poskytuje ochranu před neoprávněnými zásahy zvenčí, např. nedovoleným fotografováním nebo uveřejňováním článků o soukromém životě dotčené osoby. Prostřednictvím ochrany práva na soukromí nelze postihovat neoprávněné zásahy způsobené dopravní nehodou.

---

¹¹⁵Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze vydané pod sp. zn. 1 Co 38/94 dne 6.4.1994, publikováno v Právních rozhledech č. 10/1995, str. 420-421.

Neoprávněné zásahy do všeobecného osobnostního práva jsou pak chráněny v rámci závazkového práva v BGB v kapitole označené jako nedovolené jednání. Zásadní rozdíl mezi českou právní úpravou a německým právním řádem spatřuji v pojetí škody, kterou zákonodárce přímo v BGB rozděluje na škodu majetkovou a nemajetkovou. Toto pojetí škody tedy umožňuje i odškodňování újem, jež nemají majetkový charakter prostřednictvím institutu odpovědnosti za škodu.

Německý právní řád umožňuje odškodňování nemajetkových újem v penězích, a to na základě ustanovení § 253 BGB. Nemajetkové újmy mohou být odškodňovány v penězích pouze v případech taxativně stanovených zákonem. Novelou BGB provedenou v roce 2002 doznala úprava odškodnění nemateriálních újem v penězích další změny. Do ustanovení § 253 byl nově zaveden odstavec 2, který výslovně stanoví, že v případech porušení práva na tělesnou a duševní integritu, práva na svobodu nebo práva na sexuální sebeurčení vzniká postiženému právo na spravedlivé odškodnění v penězích za újmy nemajetkového charakteru. Tento nárok postiženého lze označit jako právo na bolestné. Před touto změnou bylo možné požadovat právo na spravedlivé odškodnění pouze v případech, kdy se jednalo o mimosmluvní odpovědnost za škodu, což tato novela změnila.¹¹⁶ Zároveň došlo k vypuštění ustanovení § 847 BGB, jež doposud řešilo odškodňování nemajetkové újmy v penězích v případech porušení práva na tělesnou a duševní integritu, jakož i v případě nezákonného omezení osobní svobody, jež po novele z 19.7.2002 ztratilo své opodstatnění a bylo vypuštěno.

Protiprávní zásahy do práva na ochranu osobnosti jsou postihovány zejména prostřednictvím ustanovení § 823 BGB. Mezi předpoklady pro vznik odpovědnosti za škodu patří zásah do práva na život, na tělesnou integritu, na zdraví, do vlastnictví, jakož i do jiných zvláštních práv, protiprávní jednání, příčinná souvislost a zavinění. Odpovědnost škůdce je tedy na rozdíl od českého právního řádu vybudována na subjektivním principu. Pro vznik odpovědnosti za škodu tedy BGB vyžaduje zavinění, a to buď ve formě úmyslu nebo nedbalosti.

---

¹¹⁶ Trombach, H. Änderungen des Schädenersatzrechts. Neue Justiz 2008, č. 8, str. 393-398.

Dle ustálené judikatury se odškodňují rovněž nemajetkové újmy psychického charakteru vzniklé blízkým osobám obětí dopravních nehod v důsledku jejich přímé účasti při této závažné dopravní nehodě nebo pod vlivem zprávy o smrti nebo těžkém zranění jejich blízké osoby. Bundesgerichtshof v rozhodnutí ze dne 22.5.2007 vydaném pod sp. zn. VI ZR 17/06 judikoval, že ve většině případů přichází odškodnění v penězích v úvahu pouze za předpokladu, že osoba požadující odškodnění byla přítomna události, jež měla za následek těžké zranění nebo smrt blízké osoby. BHB v rozhodnutí ze dne 5.2.1985 vydaném pod sp. zn. VI ZR 198/83 (Stuttgart), vyslovil právní větu, že škůdce odpovídá za poškození plodu za podmínky, že toto poškození je důsledkem zásahu do psychiky těhotné matky. Příčinná souvislost mezi dopravní nehodou se životem ohrožujícími následky na oběti této dopravní nehody, šokem těhotné v důsledku zprávy o této skutečnosti a poškozením plodu vzniká za předpokladu, že oběť dopravní nehody je blízký rodinný příslušník a poškození plodu je těžké a trvalé.

Tyto nemajetkové újmy jsou označovány jako „Schockschäden“, či-li újmy vzniklé v důsledku šoku a odškodňují se v rámci nároku na bolestné – „Schmerzgeld“ dle ustanovení § 253 BGB. Psychické následky zakládající nárok na bolestné musí dosahovat určité intenzity, nepostačuje tedy, pokud se jedná pouze o smutek nebo bolest v důsledku ztráty blízké osoby.¹¹⁷ Tyto psychické následky musí být stanoveny lékařem a dle rozhodnutí BGH ze dne 11.5.1971 musí překračovat určitou běžnou mírou bolesti a smutku. Právo na bolestné z titulu úmrtí blízké osoby je tedy v německém právním řádu přiznáváno pouze ve výjimečných případech, jež překračují obvyklou míru strádání při úmrtí blízkého člena rodiny (např. patologické stavy nespavosti, deprese). V opačném případě se jedná o události a zprávy, se kterými člověk musí dříve nebo později počítat nebo patří k tzv. „Allgemeinen Lebensrisiko“- rizikům, jež vyplývají z koloběhu života.¹¹⁸

---

¹¹⁷ Bamberger, H., Roth, H. Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. München: Verlag C.H. Beck, 2003, str. 827.

¹¹⁸ Lange, H., Schiemann G. Schadenersatz., 3.Auflage, Tübingen: J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), 2003, str. 149-150.

10. Anglická právní úprava

Právo na soukromí – „right to privacy“ je v anglickém právním řádu zakotveno v parlamentním zákoně The Human Rights Act 1998, kterým byly do anglického právního řádu převzaty práva deklarována v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Na základě tohoto zákona se tedy lze domáhat porušení práva na soukromí zakotveného v článku 8 předmětné Úmluvy přímo před anglickými soudy. Do přijetí tohoto zákona nebylo právo na soukromí v anglickém právním řádu zakotveno a ochrana soukromých informací byla zabezpečována prostřednictvím práva na důvěru „right to confidence.“ „Right to confidence lze charakterizovat jako právo zakazující zneužití soukromých informací v případech, kdy druhá strana, jež informace poskytl, disponuje rozumným očekáváním, že tyto informace nebudou zneužity v její neprospěch. Jedná se tedy např. o informace vyměňované mezi advokátem a jeho klientem, nebo mezi lékařem a jeho pacientem.“¹¹⁹

Rovněž v anglické právní úpravě nenalezneme jednotnou legální definici pojmu soukromý život. Právo na soukromí lze chápat jako právo na nedotknutelnost osobnosti – „inviolable personality“. Právo na soukromí se v anglickém právním řádu vyvíjí pod vlivem judikatury Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. Jelikož se Evropský soud pro lidská práva prozatím nevyjádřil k nárokům postižených, do jejichž práva na soukromí bylo neoprávněně zasazeno v důsledku úmrtí jejich blízké osoby při dopravní nehodě, nenalezneme judikaturu k porušení práva na soukromí v důsledku dopravní nehody ani v anglickém právním řádu, což souvisí se skutečností, že nemajetková újma je ve většině evropských právních řádech považována za součást škody a nároky vyplývající z nemateriální újmy jsou tedy odškodňovány prostřednictvím institutu náhrady škody.

---

¹¹⁹ <http://openlearn.open.ac.uk/mod/resource/view.php?id=282302> (stránky navštíveny dne 14.10.2009)

Totéž lze říci i o anglickém právním řádu, kdy pod pojmem škoda nerozumíme pouze újmu materiálního charakteru, ale rovněž i újmu nemajetkovou. Právo domáhat se náhrady škody za úmrtí blízké osoby v důsledku protiprávního jednání je v anglickém právním řádu zakotveno v zákoně nazvaném v originále jako Fatal Accident Act již od roku 1846. „Tento zákon byl přijat v souvislosti s prudkým rozmachem železniční dopravy a s tím souvisejícím nárůstem různých nehod a sledoval odstranění nerovnosti, kdy poškozený, jenž železniční nehodu přežil, měl nárok domáhat se odškodnění v značné výši, zatímco pozůstalí nárok na odškodnění za smrt jejich blízké osoby neměli.“¹²⁰

Na tento zákon pak navázal Fatal Accident Act z roku 1976, jenž původní zákon upravil pro podmínky dnešní doby. V tomto zákoně jsou upraveny podmínky, za kterých se lze domáhat náhrady škody, pokud dojde k úmrtí blízké osoby v důsledku zaviněného protiprávního jednání jiné osoby. Tento zákon stanovuje taxativním způsobem okruh osob, jež disponují odvozeným nárokem domáhat se náhrady majetkové újmy vůči původci protiprávního jednání, jež bylo příčinou smrti jejich blízké osoby. Tyto osoby zákon souhrnně označuje jako závislou osobu (dependant), čili osobu, jež je finančně závislá na zemřelém a zároveň je spjatá se zemřelou osobou právním nebo pokrevním svazkem. Mezi tyto osoby zákon řadí manžela, manželku, jakož i bývalou manželku a manžela, dále jakoukoliv jinou osobu, která žila se zemřelým jako jeho manželka/manžel ve společné domácnosti bezprostředně před jeho smrtí, a to alespoň po dobu dvou let, dále rodiče zemřelého, včetně osob, s nimiž zemřelý zacházel jako se svými rodiči a všechny jeho předky, dále děti zemřelého a přímé potomky zemřelého, jakož i jiné osoby, s kterým zemřelý zacházel jako se svými dětmi na základě manželství, jakákoliv jiná osoba, která je anebo je potomkem bratra, sestry, strýce nebo tety zemřelého. Okruh oprávněných osob je, jak již bylo zmíněno výše, stanoven taxativním způsobem, s čím je spojeno riziko, že nepostihuje všechny případy, ke kterým by mohlo v praxi dojít. Tak např. snoubenka, jež nežila se zemřelým ve společné domácnosti po stanovenou dobu, nespadá mezi taxativně vyjmenované osoby, a tudíž není oprávněna domáhat se náhrady

---

¹²⁰Rogers, W.V.H. Winfield & Jolowicz on Tort. Fourteenth edition., London: SWEET & MAXWELL, 1994, str. 687

škody dle předmětného zákona.

Oprávněným podat žalobu dle tohoto zákona je v první řadě vykonavatel poslední vůle zemřelého (exekutor) nebo soudem určený vykonavatel poslední vůle (administrator). Pokud taková osoba nebyla určena ani zůstavitelem v poslední vůli nebo soudem nebo ve lhůtě šesti měsíců ode dne smrti zemřelého tyto osoby nepřistoupily k podání žaloby dle předmětného zákona, jsou oprávněni taxativně stanovení rodinní příslušníci přistoupit k podání žaloby svým vlastním jménem. Taxativně vyjmenované osoby se pak mohou domáhat zejména ztráty výdělku zemřelé osoby, dále výdajů souvisejících s léčením zemřelé osoby, nákladů spojených s pohřbem zemřelé osoby, pokud je tyto osoby vynaložily. „Majetková újma je pak v anglickém právním řádu vykládána extenzivním způsobem, kdy lze za ni považovat například i ztrátu péče o rodinné příslušníky nebo o domácnost prováděnou zesnulou osobou, jak to bylo vysloveno v případě *Berry v. Humm & Co* (1915) 1 K.B. 627“¹²¹ Z finančního hlediska je pak zajímavým zejména nárok na náhradu škody za ztrátu na výdělku zemřelé osoby. „Soud při stanovení výše náhrady škody používá multiplikovaný přístup. Soud vychází z násobku čisté roční ztráty závislé osoby, která je multiplikována multiplikátory. Multiplikátor představuje dobu ztráty výdělku poníženou s ohledem na skutečnost, že z nepředvídatelných důvodů mohlo dojít k ukončení podpory ze strany zemřelé osoby, jakož i z toho důvodu, že se jedná o jednorázovou částku. Tento proces je poměrně složitý, jelikož soud se zabývá vyhlídkami závislých osob, jakož i zemřelé osoby a délka závislosti se u jednotlivých osob značně liší.“¹²²

Odškodnění za bolest způsobenou rodinnému příslušníkovi v důsledku ztráty blízké osoby se může domáhat podle sekce 1A odst. 2 předmětného zákona pouze manžel nebo manželka zemřelé osoby a pokud zemřelý byl nezletilcem (do 18 věku života) a nikdy neuzavřel manželství, pouze jeho rodiče nebo matka, pokud byl nemanželským dítětem. Částka, kterou je manželka nebo rodiče, případně matka oprávněna požadovat, je

---

¹²¹Berry v.Humm Co (1915) 1 K.B. 627

¹²²Lunney, M., Oliphant, K.Tort Law Text and Materials.Oxford:Oxford University press, 2000, str. 693

zákonem ohraničena na částku 10.000 £, přičemž se jedná o částku fixní. Pokud žijí oba rodiče, částka ve výši 10.000 £ se mezi ně poměrným způsobem rozdělí. Promlčecí doba pak činí tři roky v souladu se zákonem Limitation Act 1980 ode dne smrti blízké osoby nebo ode dne, kdy se oprávněná osoba dozví o smrti této osoby.¹²³

V této souvislosti rovněž vyvstává otázka, zda-li se lze domáhat náhrady škody za psychické následky vzniklé v důsledku dopravní nehody, při které došlo k úmrtí blízké osoby. „Domáhat se náhrady nemajetkové újmy za psychické následky lze v anglickém právním řádu pouze za splnění tří podmínek vyslovených v případě *Alcock v Chief Constable of the South Yorkshire Police* (1992) 1 AC 310. Za prvé původci neoprávněného zásahu musí být zřejmé, že každá jiná osoba v pozici postižené osoby by mohla utrpět psychickou nemoc, za druhé zde musí existovat místní a časová souvislost mezi postiženou osobou a událostí, která zapříčinila její psychickou nemoc, a za třetí škoda musí mít svou příčinu v pozorování nebo v poslechu události nebo jejích následků.“¹²⁴ Jedná se vesměs o osoby, jež se ve většině případů nenacházely přímo na místě dopravní nehody. Lze je tedy označit jako sekundární oběti. V důsledku zprávy o tragické události se u nich objevily psychické následky a vznikla jim tudíž újma. Tato psychická újma musí být náhlá, zejména se jedná o tzv. šok, pokud by se tedy psychické onemocnění u těchto osob rozvinulo postupně, nevznikl by poškozenému nárok na náhradu nemajetkové újmy. Pro splnění první podmínky je nutné, aby mezi postiženou osobou a zemřelou osobou existoval blízký citový vztah, jenž se předvídá u manželů nebo snoubenců, jakož i mezi rodiči a jejich dětmi. „Druhá podmínka tedy časová a místní souvislost byla splněna např. v případě *McLoughlin v O'Brian* (1982) 2 ALL ER 298, kdy dcera stěžovatelky umřela při dopravní nehodě. Stěžovatelka nebyla přímým účastníkem dopravní nehody, ale doslechla se o ní a dorazila do nemocnice hodinu po dopravní nehodě, kde našla své blízké příbuzné ve stavu odpovídajícím závažné dopravní nehodě.“¹²⁵

---

¹²³Lunney, M., Oliphant, K. Tort Law Text and Materials. Oxford: Oxford University press, 2000, str. 689

¹²⁴Strong, S.I., Williams, L. Tort law. Text, Cases and Materials. Oxford: Oxford University Press, 2008, str. 271.

¹²⁵*McLoughlin v O'Brian* (1982) 2 ALL ER 298, tamtéž

Závěr

Cílem mé práce bylo poukázat na závažnost neoprávněného zásahu zapříčiněného dopravní nehodou do práva na soukromí a do rodinného života, kdy jsou častokrát následky vzniklé na nemajetkových právech dotčených osob ve srovnání s majetkovou škodu opomíjeny, a to v kontextu stoupající nehodovosti. Je přitom nutné mít neustále na zřeteli skutečnost, že zatímco majetková škoda může být bez větších obtíží reparována, narušení nebo zpřetrhání rodinných vazeb již v mnoha případech bohužel napravit a sanovat nelze.

Při zpracování své práce jsem dospěla k závěru, že extenzivní pojetí soukromého života a zmírňování nemajetkových újem prostřednictvím institutu práva na ochranu osobnosti zastává za současného stavu české civilistiky významnou a nezastupitelnou roli. V této práci jsem se snažila poukázat na význam práva na ochranu soukromí, na nějž s ohledem na výše uvedené nelze nahlížet pouze z hlediska svobodné volby fyzické osoby na zpřístupnění skutečností týkajících se jejího soukromí jiným osobám, ale v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku je nutné za jeho součást považovat i právo na rozvíjení a udržování vztahů s jinými blízkými osobami.

Dnes již tedy není sporu o tom, že fyzická osoba, do jejíhož práva na ochranu soukromí bylo neoprávněně zasazeno, disponuje za splnění zákonných předpokladů rovněž nárokem na náhradu nemajetkové újmy v penězích. Daleko větší potíže v praxi ovšem činí stanovení výše nemajetkové újmy v penězích. I když hodnotit a ocenit lidskou bolest a ztrátu penězi je poněkud cynické, představuje právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích pro postižené určitou satisfakci a pro původce neoprávněného zásahu do práva na ochranu soukromí občanskoprávní sankci. Ve své práci jsem se tedy pokusila nastínit možnosti postižených pro dosažení přiměřeného zadostiučinění a alespoň určité finanční satisfakce za způsobený zásah, jejíž výše se ovšem v jednotlivých případech značně liší, což nepříspěvá k právní jistotě účastníků občanskoprávních vztahů. Domnívám se, že finanční satisfakce představuje s ohledem na závažnost následků způsobených neoprávněným zásahem spočívajícím v dopravní nehodě tak citelný zásah do rodinných

vztah a vazeb, že v úvahu přichází pouze náhrada nemajetkové újmy v penězích, jelikož jiná forma přiměřeného zadostiučinění nemůže naplnit satisfakční funkci prostředků na ochranu osobnosti. V souvislosti s pomalu se zvyšujícími částkami přiměřeného zadostiučinění v penězích, jež se začínají přibližovat evropským standardům, a s ohledem na skutečnost, že původcem dopravní nehody se může stát každý za předpokladu, že patří mezi držitele řidičského oprávnění, by bylo vhodné uvažovat o vhodném komerčním pojištění. De lege lata žádná z pojišťoven působících na českém trhu takovéto komerční pojištění s ohledem na těžko odhadnutelnou výši rizik neumožňuje. Dle současné judikatury se zákonné pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorových vozidel nevztahuje na náhradu nemajetkové újmy v penězích dle občanského zákoníku, i když zákonnou úpravu by bylo možné vykládat ve prospěch „odškodnění“ nemajetkové újmy v penězích v rámci zákonného pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorových vozidel.

Na stránkách své práce jsem se rovněž věnovala otázce promlčení práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích. Zprvu jsem se přikláběla k názoru, že právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích by mělo podléhat promlčení, a to v obecné tříleté promlčecí době. Ovšem hlubší zkoumání této problematiky mě přesvědčilo o opaku a přiklábím se spíše k tezi o nepromlčitelnosti práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích, i když vývoj poslední judikatury mluví ve prospěch opačného závěru. K výše zmiňovanému stanovisku mě vedla zejména skutečnost, že právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích je pouze jedním z dílčích nároků odvozujících se od ohrožení nebo porušení práva na ochranu soukromí, jež je ze své podstaty základních lidských práv právem nepromlčitelným.

Při psaní své práce jsem dospěla k poznatku, že tradiční náhled na pojetí škody v českém právním řádu již nevyhovuje podmínkám současné společnosti ani evropským standardům. Pojetí škody pouze jako škody majetkové nachází svůj odraz i v předpisech veřejného práva. Osoby, do jejichž práva na soukromí bylo neoprávněně zasaženo, se tak de lege lata nemohou domáhat náhrady škody v přestupkovém řízení ani v řízení

adhezním. Současný stav odporuje požadavku rovnosti všech osob před zákonem, jelikož lze říci, že právní řád umožňuje vymáhat majetkovou škodu daleko větším množstvím právních prostředků než škodu nemajetkovou. Za nedostatečnou považují zejména úpravu v přestupkovém řízení, kdy osobě, které byla způsobena pouze nemajetková újma, zákon nepřiznává postavení účastníka řízení. Tato osoba pak nemá ani nárok na vyrozumění o výsledku přestupkového řízení. Ze zákonného pojetí škody v trestním řízení by naopak vyplývalo právo vymáhat náhradu nemajetkové újmy v penězích i v adhezním řízení. Proti této možnosti se ovšem postavila judikatura, která v současnosti zastává názor, že nároky postižených na náhradu nemajetkové újmy v penězích mají být vypořádány v občanskoprávním řízení. Domnívám se, že toto stanovisko vede pouze ke zvyšování soudních výloh postižených osob, k jejich další traumatizaci a rovněž k oslabení výchovného účinku na pachatele trestných činů. Tyto nedostatky v přestupkovém řízení by měly být odstraněny novelizací přestupkového zákona a v trestním procesu překonány judikaturou.

Jelikož v případě neoprávněného zásahu do práva na ochranu osobnosti způsobeného dopravní nehodou se již s ohledem na vzniklé následky nejeví postačujícím jiný právní prostředek nežli satisfakční žaloba, věnovala jsem se na stránkách své práce i procesu vymáhání práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích prostřednictvím satisfakční žaloby. V rámci exkurzu do civilního procesu jsem se věnovala ze svého pohledu pouze nejvýznamnějším institutům spojeným s vymáháním práva na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

Závěrečné zkoumání platné německé právní úpravy, jakožto představitele kontinentálního právního systému, a anglické právní úpravy, jakožto představitele angloamerického právního systému, vedlo k zajímavým poznatkům. Odlišná právní koncepce škody, jakožto škody majetkové i nemajetkové újmy, umožňuje odškodňování nemajetkové újmy vzniklé pozůstalým v důsledku ztráty jejich blízké osoby při dopravní nehodě prostřednictvím tohoto institutu, což platí jak pro anglickou právní úpravu, tak i pro německou právní úpravu. Ovšem v německém právním řádu náhrada nemajetkové

újm v penězích připadá v úvahu pouze ve výjimečných případech, kdy lidská bolest ze ztráty blízké osoby přesáhne běžnou mírou. Domnívám se, že s tímto přístupem nelze souhlasit, jelikož ad absurdum při přenesení tohoto pravidla na majetkovou škodu by byly odškodňovány majetkové škody vzniklé v důsledku poškození osobního motorového vozidla, ale poškozený, jemuž by byl poškozen např. pouze notebook nebo mobilní telefon, tedy věc menší finanční hodnoty, by již nárokem na náhradu majetkové škody nedisponoval. Otázkou rovněž zůstává hodnocení míry ztráty a bolesti, jež již nelze pokládat za běžnou. V anglickém právním řádu je pak nárok na bolestné určen pouze pro úzký okruh osob, a to manželku/manžela zemřelé osoby, a pokud byla zemřelá osoba nezletilcem, tak pouze pro jeho rodiče nebo matku, pokud byl nezletilý nemanželským dítětem. Domnívám se, že toto vymezení již neodpovídá podmínkám současné doby. Částka představující odškodnění za způsobenou bolest je pak stanovena zákonem na částku 10.000 £. Nicméně poškození taxativně stanovení zákonem poměrně široce se mohou domáhat rovněž např. odškodnění za ztrátu podpory ze strany jejich blízké osoby zemřelé osoby, přičemž výše присouzeného odškodnění daleko přesahuje zákonnou hranici 10.000 £ pro bolestné, jelikož soud se při určení této výše řídí rozumnými očekáváními závislé osoby na peněžitou pomoc od zemřelé osoby.

Právo na ochranu soukromí a rodinného života jsem podrobila zkoumání z hlediska platného práva, přičemž v jednotlivých kapitolách jsem nastínila i možný vývoj de lege ferenda v souvislosti s legislativními pracemi, jež probíhají na novém občanskoprávním kodexu. Výhodu platné právní úpravy práva na ochranu soukromí spatřuji v jejím obecném charakteru, jenž vytváří dostatečný prostor pro spravedlivé rozhodování soudů dle konkrétních okolností daného případu, a to zejména s ohledem na skutečnost, že paušalizovaná náhrada škody v případě ztráty blízké osoby nedokáže vždy dostatečným způsobem zohlednit všechny rozhodné skutečnosti. De lege ferenda lze uvažovat i o tom, zda-li by výše přiměřeného zadostiučinění v penězích neměla představovat vůči původci neoprávněného zásahu do práva na ochranu soukromí a rodinného života určitou sankci. De lege lata sleduje právo na přiměřené zadostiučinění v penězích pouze satisfakční funkci a jeho úlohou tedy není potrestat původce neoprávněného zásahu do práva na ochranu soukromého a rodinného života za jeho neoprávněné jednání. Represivní úloha

je v právním státu svěřena do rukou trestního řádu, pokud zásah do práva na soukromý a rodinný život dosáhne takové intenzity, že naplní některou ze skutkové podstaty trestných činů. Na druhé straně ovšem nelze opomíjet subsidiární úlohu trestní represe a skutečnost, že původci neoprávněného zásahu do práva na ochranu soukromého a rodinného života představují zvláštní skupinu pachatelů trestných činů. Lze říci, že původcem neoprávněného zásahu do práva na soukromý a rodinný život spočívající v dopravní nehodě se může stát každý držitel řidičského oprávnění. Jedná se tedy o pachatele plně socializované, bez osobnostních defektů, živitele rodin, řádně platící daně, u nichž by trest odnětí svobody nepřinesl pro společnost kýžený výsledek a přiměřené zadostiučinění v penězích zohledňující již i sankční složku by bylo daleko lepším řešením. Na druhé straně by ovšem muselo dojít k upuštění od koncepce objektivní odpovědnosti za výsledek jednání a k jejímu přebudování na odpovědnost subjektivní zohledňující i zavinění původce dopravní nehody, což by ovšem vedlo k oslabení účinků institutu práva na ochranu osobnosti.

Die Zusammenfassung:

In der vorliegenden Arbeit wird der Persönlichkeitsrechtsschutz mit Schwerpunkt auf Recht auf Privatleben präsentiert. Diese Arbeit befasst sich mit dem Persönlichkeitsschutz im Zusammenhang mit dem Eingriff ins Recht auf Privatleben, durch den Verkehrsunfall verursacht. Der Persönlichkeitsrechtsschutz vorstellt ein wichtiger Teil des Schutzes der Grundrechte. Ohne Persönlichkeit gibt es kein Eigentumsrecht. Persönlichkeitsrechte bekleiden eine wichtige Position in Rechtssystem. Den Hauptteil des Persönlichkeitsrechtsschutzes kann man in dem Bürgerlichen Gesetzbuch finden. Recht auf Privatleben ist durch eine Generalklausel im Paragraph 11 geschützt. In der Generalklausel werden die wichtigsten Werte der Persönlichkeit präsentiert, die unbedingt geschützt werden sollen. Die Aufzählung ist nur demonstrativ und kann deswegen konkreten Fällen flexibel angepasst werden.

Schutz vor widerrechtlichem Erwerb von Informationen über Privatleben von anderen Personen würde ursprünglich durch Recht auf Privatleben sichert. Durch die Rechtsprechung würde der Begriff Recht auf Privatleben mäßig verbreitet. Das tschechische Verfassungsgericht hat auch eine neue, extensive Stellung zur Problematik des Rechts auf Privatleben von Europäischen Gerichtshof für Menschenrechte eingenommen. Mit Hilfe der Recht auf Privatleben werden auch immaterielle Schaden der Mitgliedern der Familie beim Tod der naher Angehörigen bei Verkehrsunfall entschädigen. Jeder tödliche Verkehrsunfall bedeutet eine Verletzung des Rechts auf Privatleben. Jeder Mensch hat Recht auf Entwicklung der Beziehungen mit seiner Familie. Von Tod oder Verletzung wegen Verkehrsunfall ist das Recht auf Privatleben verletzt. Überlebende Mitgliedern der Familie haben am meisten verschiedene psychische Probleme und die Rolle der Familie in der Gesellschaft ist zerstört.

Wegen Verletzung des Rechts auf Privatleben kann man Kompensation des immateriellen Schadens in Geld gegen dem Schädiger beanspruchen. In meiner Arbeit beschäftige ich mit den Rechten der Menschen, deren Recht auf Privatleben verletzt war,

mit dem Prozess der Rechtsanwendung der Kompensation vor dem Gericht, mit Verjährungsfrist. Am Ende meiner Arbeit führe ich eine Komparation mit deutschem und englischem Rechtssystem an.

Zur Zeit ist im tschechischen Recht problematisch, das entsprechende Geld als Kompensation des immateriellen Schadens zu bekommen. Hauptproblem vorstellt Bestimmung der Lebensbewertung und Schmerzbewertung. Deswegen werden die Höhe der anerkannten Kompensation von zehntausend Summen zur hundert tausend Summen verschieden. Man muss Recht auf Kompensation für immateriale Schaden wegen Verletzung des Rechts auf Privatleben von Schade beim Tod der nahen Angehörigen unterscheiden. Das Bürgerliche Gesetzbuch bestimmt diesen Betrag auf Entschädigungen beim Tod der nahen Angehörigen mit festen Summen. Daneben gibt es noch das Recht auf Kompensation für immateriale Schaden wegen Verletzung des Rechts auf Privatleben in Geld. Das sind zwei ganz verschiedene und eigenständige Ansprüche, die man parallel vor dem Gericht gegen dem Verursacher des Verkehrsunfall erheben kann. Ich finde es für sehr wichtig, dass jemand eine Kompensation in Geld für Privatlebenverletzung fordern kann Das ist wichtig für unsere moderne Epoche mit vielen Automobilen, die die Autofahrer mit beliebter Geschwindigkeit fahren.

Seznam klíčových slov:

Právo na soukromý život - Right to privacy

Dopravní nehoda - Traffic accident

Nemajetková újma - Personal injury

Seznam použité literatury:

Knihy:

- **Bamberger, H., Roth, H.** *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*. München: Verlag C.H. Beck, 2003.
- **Berger, V.** *Judikatura Evropského soudu pro lidská práva*. 7. vydání. Praha: Ifec, 2000.
- **Boguszak, J., Čapek, J.** *Teorie práva*. Praha: CODEX Bohemia, 1997.
- **Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z. a kol.** *Občanský soudní řád. Komentář*, 7. vydání, Praha: C.H.Beck, 2006.
- **Cirák, J.** *Ochrana osobnosti v slovenskom občianskom práve*. 1. vydání, Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského, 1994.
- **Červený, Z., Šlauf V.** *Přestupkové právo. Komentář k zákonu o přestupcích*, Praha: Linde, 2008.
- **Doležilek, J.** *Přehled judikatury ve věcech ochrany osobnosti*. Praha: ASPI, 2008.
- **Eliáš, K., Zuklínová, M.** *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. Praha: Linde, 2001.
- **Fiala, J. a kol.** *Občanské právo hmotné. 3. opravené a doplněné vydání*. Brno: Masarykova univerzita a nakladatelství Doplněk, 2002.
- **Hrozinková, E., ČECHMÁNEK, B.** *Přestupky a správní trestání*. Praha: EUROUNION, 2008.
- **Čírtková, L.** *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2004.
- **Dvořák J, Macková A.** *K některým aktuálním otázkám ochrany osobnostních práv fyzické osoby, Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám*. Praha: ASPI, a.s., 2005.
- **Eliáš, J. a kol.** *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*, 1. svazek, Praha: Linde Praha, a.s., 2008.
- **Fiala, J., Hurdík, J., Korecká V., Telec, I.** *Lexikon Občanské právo*. Ostrava: Nakladatelství Jiří Motloch–Sagit, 1997.
- **Giddens A., Sociologie**. Praha: Argo, 1999.
- **Harvánek, J. a kol.** *Teorie práva*. Plzeň: 2008.
- **Holub, M. a kol.** *Občanský zákoník. Komentář*. Sv. 1. Praha: Linde Praha, a.s., 2002.
- **Hrušáková, M.** *Dítě, rodina a stát: Úvahy nad právním postavením dítěte*. Brno: Masarykova univerzita, 1993.
- **Hrušáková, M., Králíková Z.** *České rodinné právo*. 2. opravené a doplněné vydání, Brno: Masarykova univerzita, 1991.
- **Gerloch, A.** *Teorie práva*. 2. rozšířené vydání, Dobrá voda: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2001.

- Jones A. M. *Textbook on Torts*. Eighth Edition, Oxford:Oxford University Press, 2002.
- Klíma, K. *Komentář k ústavě a listině*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005.
- Knapp, K. *Teorie práva*. 1. vydání, Praha: C.H.Beck 1995.
- Knap K., Jehlička O., Pavlík, P., Plecítý, V. *Ochrana osobnosti podle občanského práva*. Praha: Linde Praha, a.s., 2004 .
- Knappová, M., Švestka J., Dvořák, J. a kol. *Občanské právo hmotné. díl třetí: Závazkové právo*. 4. aktualizované a doplněné vydání, Praha: ASPI, 2005.
- Knappová, M., *Povinnost a odpovědnost v občanském právu*. Praha: Academia Praha, 1986.
- Kučerová, H. *Dopravní přestupky v praxi aneb Projednávání dopravních přestupků ve správním řízení*. Praha: Linde Praha, a.s., 2002.
- Lange, H. Schiemann G. *Schadenersatz*. 3.Auflage, Tübingen: J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), 2003.
- Lazar, J., Švestka, J. kol. *Československé občianske právo*. I. Zväzok. Bratislava: Obzor, 1986.
- Lunney, M., Oliphant, K. *Tort Law Text and Materials*. Oxford:Oxford University press, 2000.
- Mucha I. *Sociologie - základní texty*. 3. upravené vydání, Praha: Tiskárna a vydavatelství 999, s.r.o., 2007.
- Pavlíček, V. a kol. *Ústava a Ústavní řád České republiky*. komentář 2 díl, Práva a svobody, Praha:Linde Praha a.s., 2002.
- Plecítý, V. *Právo na soukromí po 11. září. Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám*. Praha: ASPI, a.s., 2005.
- Porada, V. a kol. *Silniční dopravní nehoda v teorii a praxi*. Praha: LINDE Praha, a.s., 2000.
- Rogers, W.V.H. Winfield & Jolowicz on Tort. *Fourteenth edition*. London: SWEET &MAXWELL, 1994.
- Stavínohová, J., Hlavsa, P. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2003.
- Strong, S.I., Williams, L. *Tort law. Text, Cases and Materials*. Oxford: Oxford University Press, 2008.
- Šámal, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. II. Díl. 6. vydání. Praha: C.H. Beck, 2008.
- Švestka J., Spáčil J., Škárová M., Hulmák M. *Občanský zákoník. komentář. I*, 1. vydání, Praha: C.H.Beck, 2008.
- Tomsa, B. *Kapitoly z dějin filosofie práva a státu*. Praha: Karolinum, 2005.
- Veselá, R. *Rodina a rodinné právo historie, současnost a perspektivy*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2003.

Články:

- **Cílínková, M., Kuboň, D.** *Odškodnění při usmrcení osoby blízké*. Bulletin advokacie 2004, č.10, str. 30-36.
- **Doležal, A., Doležal, T.** *Několik poznámek k aktuálním rozhodnutím soudů ve věcech náhrady škody na zdraví a kompenzace imateriální újmy*. Právní Rozhledy 2008, č.15, str.562-567.
- **Doležal, T.** *Europeizace právních úprav náhrady škody na zdraví a náhrady imateriální újmy*. Právník 2007, č.4, str.423-432
- **Doležil, D., Carbolova D.** *Vegetativní stav (Apatický syndrom)*. Neurologie pro praxi 2007, č. 1, str. 27-31.
- **Eliáš, J.** *Ochrana osobnosti v socialistickém občanském právu*. Právník 1966, č.3, str. 193-206.
- **Elischer, D.** *Náhrada nemateriální újmy de lege ferenda s ohledem na současné trendy deliktního práva*. Právník 147/2008, č. 10, str. 1101-1107.
- **Grus, Z.** *Rozhodování o náhradě škody v adhezním řízení*. Trestněprávní revue 2004, č. 7, str. 203-206.
- **Hajn, P.** *K přiměřenému zadostiučinění ve sporech o ochranu osobnosti*. Bulletin advokacie 2003, č.4, str. 7-12.
- **Holub, M.** *Jednorázové odškodnění při usmrcení podle novely občanského zákoníku (zák. č. 47/2004 Sb.)* Bulletin advokacie 2004, č. 6, str. 46-51.
- **Hubálková, E.** *Stručná Rukojeť Českého advokáta k Evropské Úmluvě o lidských právech*. Nové vydání, zvláštní číslo, Bulletin advokacie 2008, č.11.
- **Jelínek, J.** *Nad jednou aktuální otázkou adhezního řízení*. Právo a zákonost 1991, č.4, str. 223-227.
- **Jirsa, J.** *Proč bychom se souhrnné novely báli? (aneb existuje řada dobrých důvodů, abychom se na ni těšili)*. Bulletin advokacie 2009, č.6., str. 21-28.
- **Kamlach, M.** *Několik poznámek k novelizaci § 13 ObčZ*. Právo a zákonost 1991, č.3, str.160-163.
- **Knap, K., Švestka J.** *Prostředky občanskoprávní ochrany osobnosti*. Právo a zákonost 1991, č.6, str. 330-343.
- **Kratochvíl, J.** *Právní možnosti oběti trestného činu*. VIA.-VIA IURIS 2004, č.1, str. 3, převzato z ASPI.
- **Kučera, J.** *Adhezní řízení a jeho vztah k civilnímu procesu*. Trestněprávní revue 2006, č. 9, str. 259-272.
- **Luby, Š.** *Občianskoprávna ochrana osobnosti*. Právny obzor 1968, č.9, str. 776-794.
- **Macur, J.** *K problematice urychlování civilního soudního řízení*. Právní rozhledy 2002, č. 3, str. 126-130.
- **Macur, J.** *Koncentrace řízení a procesní prekluzivní lhůty podle novely občanského soudního řádu č. 30/2000 Sb.* Bulletin advokacie 2001, č. 1, str. 6-16.

- **Mach, J.** *Vztah odškodnění dle § 443 odst. 3 občanského zákoníku a satisfakce dle § 13 odstavce 2 občanského zákoníku v případě úmrtí osoby blízké.* Zdravotnictví a právo 2005, č. 8, str. 2-5.
- **Pelikánová, I.** *Principy evropského odpovědnostního práva.* Právní zpravodaj 2007, č. 7, str. 5-7.
- **Piltz, A. Schmitz, W.** *Vývoj v ochraně osobnostních práv v současné německé judikatuře.* Právní rozhledy 1996, č. 11, str. 513-515.
- **Svoboda, K.** *Nový režim koncentrace řízení-z bláta do louže.* Bulletin advokacie 2009, č. 3, str. 22-24.
- **Švestka, J.** *Několik úvah nad předmětem všeobecných osobnostních práv.* Právní obzor 1970, č. 2, str. 119-133.
- **Švestka, J.** *Subjekty všeobecných osobnostních práv.* Socialistická zákonost 1969, č. 8, str. 449-459.
- **Švestka, J.** *Úvaha nad všeobecným osobněprávním vztahem.* Socialistická zákonost 1969, č. 9 – 10, str. 513-522.
- **Telec, I.** *Osobnostní práva a rekodifikace českého obecného soukromého práva.* Právní praxe 2001, č.1/2, str. 110-115.
- **Telec, I.** *Chráněné statky osobnostní.* Právní rozhledy 2007, č. 8, str. 271-281.
- **Telec, I.** *Přirozené právo osobnostní a jeho státní ochrana.* Právní rozhledy 2007, č. 1, str. 1-10.
- **Vojtek, P.** *Přehled rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, která nebyla v roce 2007 schválena k publikaci.* Soudní rozhledy 2008, č.2, str.41-46.
- **Výzkumná zpráva FEVR „Dopad usmrcení nebo zranění při dopravní nehodě na snížení kvality života a životní úroveň rodiny obětí dopravních nehod a obětí samotných“**, Ženeva 1995, http://www.fevr.org/inglese/studies_researches.html.
- **Winterová, A.** *Koncentrace civilního soudního řízení.* Bulletin advokacie 2001, č. 4, str. 8-24.
- **Zima, P.** *Nervový šok a sekundární oběti.* Právní rozhledy 2008, č. 6, str. 216-219.